

**SONKAJÄRVEN KUNTA,
Honkamäki-Viidankangas tuulivoimaosayleiskaava**

VASTINERAPORTTI	28.4.2025
EHDOTUS	7.2.2025
NÄHTÄVILLÄ	19.2.–21.3.2025

LAUSUNNOT:

1.	VIEREMÄN KUNTA – 24.2.2025	3
2.	METSÄHALLITUS – 21.3.2025	3
3.	SAVON VOIMA VERKKO OY – 12.3.2025	4
4.	KUOPION KULTTUURIHISTORIALLINEN MUSEO – 13.3.2025	4
5.	KAINUUN LIITTO – 17.3.2025	5
6.	IISALMEN KAUPUNKI – 17.3.2025	6
7.	ILMATIETEEN LAITOS – 18.3.2025	6
8.	FINGRID OYJ – 18.3.2025	6
9.	POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS – 20.3.2025	6
10.	KAINUUN ELY-KESKUS – 19.3.2025	8
11.	LUONNONVARAKESKUS – 28.3.2025	8
12.	YLÄ-SAVON YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA -28.3.2025	8
	MUISTUTUS	10
13.	MUISTUTUS 1	10
14.	MUISTUTUS 2	11
15.	MUISTUTUS 3	14
16.	MUISTUTUS 4	18
17.	MUISTUTUS 5	21
18.	MUISTUTUS 6	23
19.	MUISTUTUS 7	25
20.	MUISTUTUS 8	29
21.	MUISTUTUS 9	31
22.	MUISTUTUS 10	33
23.	MUISTUTUS 11	34
24.	MUISTUTUS 12	35

25.	MUISTUTUS 13.....	36
26.	MUISTUTUS 14.....	38
27.	MUISTUTUS 15.....	39
28.	MUISTUTUS 16.....	43
29.	MUISTUTUS 17.....	44
30.	MUISTUTUS 18.....	46
31.	MUISTUTUS 19.....	49
32.	MUISTUTUS 20.....	51
33.	MUISTUTUS 21.....	51
34.	MUISTUTUS 22.....	52
35.	MUISTUTUS 23.....	55
36.	MUISTUTUS 24.....	56
37.	MUISTUTUS 25.....	57
38.	MUISTUTUS 26.....	59
39.	MUISTUTUS 27.....	61
40.	MUISTUTUS 28.....	62
41.	MUISTUTUS 29.....	68
42.	MUISTUTUS 30.....	70
43.	MUISTUTUS 31.....	72
44.	MUISTUTUS 32.....	74
45.	MUISTUTUS 33.....	75
46.	MUISTUTUS 34.....	77
47.	MUISTUTUS 35.....	78
48.	MUISTUTUS 36.....	81
49.	MUISTUTUS 37.....	85
50.	MUISTUTUS 38.....	89
51.	MUISTUTUS 39.....	93
52.	MUISTUTUS 40.....	95

LAUSUNNOT

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
1. VIEREMÄN KUNTA – 24.2.2025	
Vieremän kunta korostaa lausunnossaan, että luontoarvot ja maanomistajien näkökulma tulee ottaa huomioon myös voimajohdon linjauksessa. Maanomistajien saamat korvaukset ovat haittaan nähden huonoja, jos ne suhteutetaan tuulivoimayksiköiden sijoittamisesta maksettaviin vuokratuloihin.	Merkitään tiedoksi. Sähkön siirron lopullinen sijainti käsitellään erillään tuulivoiman osayleiskaavasta. Osayleiskaavalla ei päätetä sähkönsiirtoreittien sijaintia osayleiskaava-alueen ulkopuolella.
2. METSÄHALLITUS – 21.3.2025	
Osayleiskaava edistää osaltaan siirtymistä uusiutuviin energiamuotoihin ja siten tukee ilmastonmuutoksen hillintää. Energiaratkaisujen on ilmastonmuutoksen hillinnän lisäksi tuettava myös luontokadon pysäyttämistä ja aiheutettava mahdollisimman vähän kielteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle. Kaava-alueeseen sisältyy palanen Metsähallituksen luonnonsuojeluun varattusta Ison Viitamäen alueesta, joka on myös osa Vahtisuon ja lähistön vanhat metsät -Natura-alue (FI0600014 SAC). Alue on kaavakartassa asianmukaisesti osoitettu SL-merkinnällä. Merkintää vastaavaa kaavamääräystä tulisi täydentää Ympäristöministeriön yleiskaavamerkintöjä ja -määräyksiä koskevan oppaan mukaisesti esimerkiksi seuraavasti: <i>Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja.</i>	Merkitään tiedoksi. Natura 2000-verkoston kuuluvat alueet on merkitty kaavakarttaan SL-alueiksi ja rajauksella (nat-rajausmerkintä). Rajausmerkintä sisältää määräyksen, jonka mukaan alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojelun perusteena olevia luontoarvoja merkittävästi. Alueella saa suorittaa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen sen suojeluarvon säilyttämiseksi tai palauttamiseksi. Määräys on samansisältöinen kuin Ympäristöministeriön oppaan määräys.
Metsäpeuran esiintymistä kaava-alueella on YVA-selostuksessa käsitelty varsin niukasti eikä tarkentavaa tietoa nisäkkäiden lumijälkilaskennassa ole saatu. YVA-selostuksessa todetaan sinänsä oikein, että metsäpeuran tunnetut päälevinneisyysalueet eivät ulotu hankealueen läheisyyteen. Metsähallituksen tietojen mukaan Vahtisuo ja lähistön vanhat metsät (FI0600014, SAC) sekä Laakajärven metsät ja suot (FI0600013, SAC) -Natura-alueet ovat metsäpeuran todennäköistä elinympäristöä. Metsäpeuran kannanhoitosuunnitelman tavoitteisiin kuuluu Suomenselän ja eteläisen Kainuun osakantojen yhdistyminen tai yhteyden vahvistaminen, mikä edellyttää riittävää elinympäristöllistä yhteyttä.	Merkitään tiedoksi.
Tuulivoimahankkeen YVA-selostuksessa yhteisvaikutusten syntyminen muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa on vähäistä tai sitä ei synny lainkaan, riippuen tarkasteltavasta vaikutuksesta sekä vaikutuksen kohteesta. Kokonaisarviointia helpottaisi näiden esittäminen kootusti omassa kappaleessaan.	Merkitään tiedoksi. Yhteisvaikutukset on jaettu selostuksen eri kohtiin, koska vaikutuksia on arvioitava monesta eri näkökulmasta.
Kaava-alueen lähin suunniteltu voimalapaikka (YVA-arviointiselostuksen liitekartta 2: voimalapaikka nro 27) sijaitsee noin 600 metrin etäisyydellä Vahtisuon Natura-alueesta. Natura-tarvearviossa on todettu, että suoria tai epäsuoria vaikutuksia suojelun perusteena oleviin luontotyyppeihin ei synny. Metsähallitus pitää johtopäätöstä oikeana. Vuonna 2023 tehtyjen linnustoselvitysten yhteydessä on havainnoitu myös päiväpetolintuja. Valitun havainnointipisteen vuoksi uutta tietoa Vahtisuon alueella mahdollisesti pesivistä päiväpetolinuista ei ole saatu. Selvityksen suppeuden vuoksi ei ole mahdollista tehdä johtopäätöstä, että kaava-alueen tuulivoimarakentamisella ei olisi vaikutusta lä-	Petolintutarkkailun havaintopisteestä oli hyvä näkyvyys hankealueen itäpuolelle, jolloin lennot Vahtisuon ja hankealueen itäpuolen välillä oltaisiin huomioitu ainakin kohtalaisen hyvin. Pohjoiseen oli heikompi näkyvyys, mutta havaintopisteestä sai hallittua suurta osaa hankealueen kokonaispinta-alasta, mikä on tärkeää, kun arvioidaan hankkeen vaikutuksia laajemmassa mitta-

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
heisen Vahtisuon pesiviin päiväpetolintuihin. Mehiläis- ja sinisuohaukan turvaliseksi suojaetäisyydeksi pesäpaikan ja lähimmän voimalan välillä suositellaan 1000 metriä (Working Group of German State Bird Conservancies, 2014). Tämä suojaetäisyys ei toteudu, mikäli Ison Viitamäen alueella olisi pesiviä päiväpetolintuja. Havaittuihin lentoaikoihin ja -korkeuksiin perustuvan törmäysmallinnuksen perusteella törmäysriski etenkin hiiri- ja mehiläishaukan osalta on olemassa, mutta se arvioidaan vähäiseksi.	kaavassa. Vahtisuon (SAC) suojeluperusteena ovat luontotyytit. Alueelta tunnetaan myös kanahaukan pesintä mutta silloisten lähtötietojen mukaan ei kuitenkaan mehiläis- tai sinisuohaukan pesintää. Petolintuselvityksen perusteella sekä mehiläishaukan ja sinisuohaukan reviirit olivat hankealueella. Sinisuohaukka pesi melko varmasti hankealueella.
AKL 9§ mukaan ympäristöön liittyvät selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Metsähallitus katsoo, että edellä mainituista puutteellisuuksista huolimatta kaavaehdotus täyttää olennaisten vaikutusten arviointia koskevan vaatimuksen. Metsähallitus pyytää, että kunnan perusteltu kannanotto tässä lausunnossa esitettyihin asioihin sekä kaavan hyväksymistä koskeva päätös toimitetaan tiedoksi Metsähallituksen kirjaamoon kirjaamo@metsa.fi (AKL 65 §, 67 §).	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi ja välitetään pyyntö kunnalle.
3. SAVON VOIMA VERKKO OY – 12.3.2025	
Tämä tuulivoimahanke ei ole liittymässä Savon Voima Verkon suurjännitteiseen jakeluverkkoon. Hankkeen mahdollinen liittymäpaikka on Fingridin sähköverkossa. Hankealueella ei sijaitse Savon Voima Verkko Oy:n suurjännitteistä jakeluverkkoa.	Merkitään tiedoksi.
Hankealueella sijaitsee Savon Voima Verkko Oy:n jakeluverkkoa, joka tulee ottaa huomioon hankkeen edetessä. Myös sähkönsiirtoreitin risteilyssä on Savon Voima Verkko Oy:n jakeluverkkoa, mikä tulee ottaa huomioon hankkeen edetessä (mm. risteämät, vaarajännitteet ja turvaetäisyydet).	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi.
Hankkeen suunnittelijan tulee olla yhteydessä SVV:n niiltä osin, kun uusi voimansiirtojohto sijoittuu SVV:n omistamien avojohtojen tai maakaapeliin lähteyksien sekä, kun SVV:n sähköjakeluverkko sijaitsee hankealueen sisäpuolella. Yhteydenpidolla varmistetaan, että voimajohtoyhteyden sijoituksessa huomioidaan olemassa oleva SVV:n sähköverkko. Lisäksi voimajohtoa koskevat piirustukset, ml. uuden voimajohtojen vaarajänniteselvitys, tulee hyväksyttävä SVV:llä ennen liittymän rakennushankkeen aloittamista.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi. Osayleiskaavalla ei päätetä hankealueen ulkopuolisen sähkönsiirron sijaintia.
Ennen töiden aloittamista on työn toteuttajan pyydettävä verkkoyhtiöltä erillinen lausunto, josta selviää mm. vaadittavat työskentelyetäisyydet sähköjakeluverkosta ja etäisyysvaatimukset eri maadoitusjärjestelmien välillä.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi.
Mikäli alue aidataan, on sähköverkon kunnossapidon sekä käytön takia mahdollistettava esteetön pääsy sähköverkon kaikille rakenteille.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi.
4. KUOPION KULTTUURIHISTORIAALLINEN MUSEO – 13.3.2025	
Pohjois-Savon alueellinen vastuumuseo (Kuopion kulttuurihistoriallinen museo) on tutustunut kaava-aineistoihin ja toteaa, että sillä ei ole huomautettavaa rakennetun kulttuuriympäristön ja kulttuurimaisemien osalta. Tuulivoimapuiston ja sähkönsiirtoreittien alueella on tehty arkeologinen inventointi vuonna 2023 osana YVA-prosessia (Mikroliitti Oy. Sonkajärvi Honkamäki-Viidankangas tuulivoimapuiston ja sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi 2023). Museo on tarkastanut ja hyväksynyt raportin ja vienyt kohteet muinaisjäännösrekisteriin.	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi.

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta alueelta on tullut saataville Maanmittauslaitoksen 5-piste laserkeilausaineisto loppuvuodesta 2024. Museo on käynyt aineiston läpi ja arkeologisessa inventoinnissa havaittujen kohteiden lisäksi alueelta havaittiin 7 uutta historiallisen ajan työ- ja valmistuspaikkoihin viittaavaa ilmiötä, joista kuusi sijaitsee kaava-alueella. Kohteet on viety mahdollisina muinaisjäänneksinä muinaisjäänne rekisteriin. Kohteita ei ole tarkastettu maastossa arkeologin toimesta. Uudet kohteet ovat seuraavat: - Kumpumäki (1000055465), tervahauta - Luukkola (1000055466), tervahauta - Pesinpyttykangas (1000055468), tervahauta - Rimpisuo (1000055463), tervahauta - Ruunakorpi (1000055462), tervahauta - Sakarinaho (1000055464), 2kpl hiilimiiluja - Honkapuronniitty (rekisteritunnus 1000055467), hiilimiilu Kohteista Honkapuronniitty ei sijaitse kaava-alueella. Rimpisuo sijaitsee ohjeellisesta uudesta huoltotielinjauksesta arviolta noin 110 metriä itään ja Sakarinahon mahdolliset hiilimiilut ohjeellisesta uudesta maakaapelista noin 55 metriä pohjoiseen. Muiden kohteiden päälle tai välittömään läheisyyteen ei kaavassa ole osoitettu muuttuvaa maankäyttöä.	Mahdolliset muinaisjäänneksien inventoimien maastossa keväällä 2025 ja merkitään asianmukaisesti kaavakarttaan muinaismuistolain (295/1963) mukaisina muinaisjäänneksinä. Kaavan mukainen rakentaminen ei aiheuta vaikutuksia muinaisjäänneksiin.
Monet kaavamerkinnot ovat ohjeellisia eli niiden sijainti saattaa muuttua kaavan laatimisen jälkeen. Kaavoituksen tulee perustua riittäviin selvityksiin eikä selvityksiä voida pitää riittävinä, mikäli kaava-alueilla sijaitsee kohteita, joita ei ole kaavoituksen yhteydessä tarkastettu ja kaavoituksella voi olla vaikutuksia kohteisiin. Alueellinen vastuumuseo toteaa, että alueella on syytä toteuttaa täydennysinventointi, jossa tarkastetaan maastossa vähintään kaikki alle 200 metrin säteelle muuttuvasta maankäytöstä sijoittuvat mahdolliset muinaisjäänneksien. Suositeltavaa olisi tarkastaa samalla kaikki hankealueella sijaitsevat mahdolliset muinaisjäänneksien.	Vastuumuseon näkemyksen mukaisesti riskinä on, että kaavassa ohjeellisena osoitettu rakentaminen voikin osua myöhemmin näiden kohteiden päälle. Kevään 2025 täydennysinventoinnissa tarkastettiin kaikki uudet mahdolliset muinaisjäänneksien ja todennetut kohteet merkittiin kaavakarttaan muinaismuistolain (295/1963) mukaisina muinaisjäänneksinä.
5. KAINUUN LIITTO – 17.3.2025	
Tuulivoimaosayleiskaavan kaavaselostus on laadittu selkeästi ja kattavasti. Kaavaselostuksessa on osittain huomioitu Kainuun liiton kaavaluonnoksesta antama lausunto.	Merkitään tiedoksi.
Kainuun liitto huomauttaa, että kaavaselostuksen kuvissa 5 ja 6 ei ole huomioitu vuonna 2023 hyväksytyn Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 ratkaisuja (kaava on voimassa, mutta ei vielä lainvoimainen). Kainuun liitto ehdottaa, että kuvaan 5 lisättäisiin rinnalle ote Kainuun voimassa olevien maakuntakaavojen yhdistelmäkartasta, jossa on mukana Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 muutokset Kainuun maakuntakaavoihin. Lisäksi Kainuun liitto ehdottaa, että kuvan 6 (ote Kainuun tuulivoimamaakuntakaavasta) rinnalle lisättäisiin ote Kainuun tuulivoimamaakuntakaavasta 2035.	Kainuun voimassa olevien maakuntakaavojen yhdistelmäkartta päivitetty selostukseen (Kuvaksi 6). Selostuksen Kuva 7 on päivitetty vastaamaan Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaa 2035.
Kainuun liitto pyytää huomioimaan hankkeen jatkosuunnittelussa eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset Kainuun ja Pohjois-Savon maakuntien rajalla, johon on suunnitteilla useita seudullisia ja paikallisia tuulivoimapuistoja. Kainuun liitto suosittelee esittämään keinoja haitallisten vaikutusten lieventämiseksi yhteistyössä muiden alueen tuulivoimatoimijoiden kanssa.	Merkitään tiedoksi. YVA-selostuksen mukaan yhteisvaikutuksia muodostui Kainuun hankkeiden kanssa erityisesti muutamalle järvenselälle, joista voimat voi havaita kahdesta suunnasta. Maaston ja etäisyyksien vuoksi Kainuun puolen useiden hankkeiden

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
Kainuun liitolla ei ole muuta lausuttavaa kaavaehdotuksesta.	yhteisvaikutukset Honkamäki-Viidankankaan kanssa jäävät melko vähäisiksi.
6. IISALMEN KAUPUNKI – 17.3.2025	
Iisalmen kaupungilla ei ole huomautettavaa Honkamäki-Viidankankaan kaavaehdotukseen. Sähkönsiirtoreittien osalta on tarkasteltava myös sellainen vaihtoehto, jossa hanke liitetään Sonkajärven puolella Järvilinjaan. Eri energia-hankkeiden sähkönsiirtoreittien osalta on tehtävä yhteisvaikutusten arviointi.	Merkitään tiedoksi. Sähkönsiirron lopullinen sijainti käsitellään erillään tuulivoiman osayleiskaavasta. Osayleiskaavalla ei päätetä osayleiskaava-alueen ulkopuolisia sähkönsiirtoreittien sijaintia.
7. ILMATIETEEN LAITOS – 18.3.2025	
Ilmatieteen laitoksella ei ole lausuttavaa Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimapuiston osayleiskaavan kaavaehdotuksesta, koska alue on yli 20 km päässä lähimmästä laitoksen säätutkasta.	Merkitään tiedoksi.
8. FINGRID OYJ – 18.3.2025	
Meillä ei ole tässä vaiheessa lausuttavaa kaavoituksesta.	Merkitään tiedoksi.
9. POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS – 20.3.2025	
Maakuntakaavatilanne Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 2. vaihe on hyväksytty Pohjois-Savon maakuntavaltuuston kokouksessa 17.12.2024. Maakuntakaavan voimaantulosta on kuulutettu 26.2.2025. Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahankealue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaiheessa tuulivoimapotentiaaliseksi alueeksi (tv-1). Kaavamerkinnän mukaan merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät (7 tai useamman voimalan käsittävät) tuulivoimapotentiaaliset alueet. Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimalasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen.	Merkitään tiedoksi.
Kaavamerkinnät Tuulivoimaloiden lukumäärä on tarkentunut kaavaluonnosvaiheesta ja voimalat nro 10, 23 ja 24 on poistettu. Kaavaehdotuksen kaavakartalla numerointi on edelleen 31 voimalamäärän mukainen. Kaavan selkeyden kannalta on kaavatyössä hyvä miettiä tulisiko voimalanumerointi päivittää vastaamaan 28:a suunniteltua voimalaa.	Merkitään tiedoksi. Tuulivoimaloiden numerointia päivitettiin hyväksyttävään kaavaehdotukseen.
Turvallisuus Kaavaselostuksen luvussa 7.1 sivulla 79 todetaan, että suunnittelualueeseen sisältyvät voimaloiden suoja-alueet siten, ettei voimaloiden teoreettisessa kaatumistilanteessa aiheudu vaaraa suunnittelualueen ulkopuolella. Samaa suoja-alueperiaatetta tulisi noudattaa myös kaava-alueen sisäpuolella. Nyt kaavaan osoitettu ohjeellinen energiahuollon ja energiavarastoinnin alue (EN), jolle voidaan rakentaa mm. sähköasemakenttä ja akkuvarastoja sijaitsee voimalan 16 ohjeellisen rakennuspaikan läheisyydessä ja voimalan kaatumisen suoja-alueella. ELY-keskus kehottaa tarkastelemaan, onko suojaetäisyyttä mahdollista kasvattaa kaavassa. Vähintään em. tulee ottaa huomioon EN-alueen jatkosuunnittelussa ja toimintojen sijoittelussa.	Osayleiskaavan mukaisia tv-alueita on pienennetty EN-alueen vierestä. Suojaetäisyyden riittävyys voimaloiden ja EN-alueelle sijoitettavien rakenteiden välillä otetaan tarkemmin huomioon jatkosuunnittelussa. Rakenteiden tarkka sijainti ja toteutustapa suunnitellaan kaavan hyväksymisen jälkeen.
Melu- ja välkevaikutukset	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi.

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
Pohjois-Savon ELY-keskus on antanut Honkamäki-Viidankankaan tuulivoima-hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta yhteysviranomaisen pe-rustellun päätelmän (POSELY/997/2023, 3.10.2024). Perustellussa päätel-mässä kiinnitetään huomiota tuulivoimaloiden melu- ja välkevaikutuksiin. Melu-mallinnuksesta todetaan, ettei melumallinnus vastaa hankekuvauksessa esitet-tyä voimalan enimmäistehoa (enintään 14 MW) vaan melumallinnus on tehty 6,5 MW voimaloille. Lisäksi yhteysviranomainen korostaa, että meluvaikutusten vä-hentämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota hankkeen jatkosuunnittelussa, jossa tulee varmistaa, että melumallinnustarkastelu perustuu ympäristöministe-riön ohjeen (2/2014) mukaisesti melupäästön ylärajatarkasteluun. Mikäli toteu-tukseen valittava voimalamalli on erilainen kuin melumallinnuksissa käytetty voi-malamalli, on YVA-vaiheen melumallinnuksia päivitettävä kaavoitus- ja raken-nuslupavaiheessa siten, että selvitysten pohjalta voidaan riittävän luotettavasti varmistua siitä, ettei raja- tai ohjearvojen ylityksiä tapahdu. Erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin kohteisiin, joissa ollaan jo varsin lähellä ylittää em. arvot. Yh-teysviranomainen toteaa, että mikäli voimaloiden melu aiheuttaa naapuruussuh-delain mukaista kohtuutonta haittaa naapurustossa, voidaan yksittäiset voimalat vaatia luvitettavaksi myöhemmin ympäristönsuojelulain nojalla.	
Välkevaikutuksista perustellussa päätelmässä todetaan seuraavasti: Suomen lainsäädännössä ei ole määritetty sitovia ohjearvoja tai raja-arvoja tuulivoimaloi-den aiheuttamalle välkkeelle. Ympäristöministeriön ohjeissa tuulivoimaloiden suunnitteluun suositellaan käytettäväksi muiden maiden ohjearvoja. Arviointi-selostuksessa on viitattu Ruotsin ja Saksan suunnitteluohjeissa annettuihin ar-voihin mallinnettujen väketasojen arvioinnin osalta. Teoreettinen vuotuinen maksimivälke ylittää Saksan 30 tunnin ohjearvon neljän rakennuksen kohdalla.	Merkitään tiedoksi.
Edellä mainittu on huomioitu kaavaselostuksen luvuissa 8.1.1 Meluvaikutukset ja 8.1.2 Varjostus ja välkevaikutukset, joissa todetaan, että melu- ja välkemallin-nukset tullaan päivittämään viimeistään rakennuslupavaiheessa toteutukseen valittavalla sijoitus suunnitelmalla. Mikäli myös toteutukseen valittava voimalamalli ja sen napakorkeus, roottorin halkaisija tai nimellisteho poikkeaa kaavaehdotuksen selvityksissä käytetyistä, tullaan viimeistään rakennuslupavaiheessa päivittämään mallinnukset toteutuk-seen valittavalla voimalamallilla ja toteutuksen mukaisella napakorkeudella, roottorin halkaisijalla ja nimellisteholla. Em. pohjalta ELY-keskus suosittaa kaavan yleismääräyksiin tuulivoimaosayleis-kaavoissa yleisesti käytettyä mainintaa rakennuslupan yhteydessä esitettävistä ajantasaisista melu- ja välkemallinnuksista, jotka on tehty toteutettavaksi vali-tulla voimalamallilla.	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi. Osayleiskaavan yleiset määräykset jo sisältävät kyseisen ohjausvai-kutuksen. Yleisen määräyksen mukaan ra-kentamislupa voidaan myöntää suoraan yleiskaavan perusteella voimalatyypille ja tuulivoimalakokonaisuudelle, joka on kaavoi-tusprosessin aikana tarkastelussa ollut voi-malavaihtoehto tai vaikutuksiltaan ja yhteis-vaikutukseltaan kyseistä voimalatyyppiä vas-taava tai vaikutukseltaan vähäisempi. Ra-kentamislupavaiheessa rakennusvalvontavi-ranomaisille tulee toimittaa rakennusvalvon-taviranomaisen edellyttämät melu-, väkese-lvitykset sekä muut tarvittavat selvitykset voi-malan vaikutusten tarkistamista varten.

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
YVA-menettely ELY-keskus antoi 3.10.2024 perustellun päätelmän Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta (POSELY/997/2023). Ympäristövaikutusten arviointiselostus ja siitä annettu perusteltu päätelmä on otettava huomioon ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (252/2017, YVAL) 4 luvun edellyttämällä tavalla. Kaavaselostuksen luvussa 5.3.1 YVA-menettelyn perustellun päätelmän huomioiminen esitetään, miten perusteltu päätelmä on otettu huomioon kaavan laadinnassa. Selostuksessa todetaan myös, että valtaosa perustellussa päätelmässä esitetyistä seikoista huomioidaan luvituksen yhteydessä. Perusteltu päätelmä on huomioitu kaavaehdotuksen laadinnassa pääosin hyvin. Pohjois-Savon ELY-keskuksella ei ole muuta lausuttavaa kaavaehdotuksesta.	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi.
10. KAINUUN ELY-KESKUS – 19.3.2025	
Luonnonarvojen vaaliminen Kaavaselostuksen Luonnonolot ja kasvillisuus -luvussa (3.4.2) on päivitetty ekologisten yhteyksien osuutta Kainuun ELY-keskuksen kaavaluonnoksesta esittämien huomioiden mukaisesti. Vastaavasti tiedot olisi hyvä päivittää myös Ekologiset yhteydet -lukuun (8.6.3) ja päivitetyn tiedon pohjalta arvioida, onko kaavalla vaikutusta ekologisiin yhteyksiin.	Lausunto huomioitiin ja tiedot korjattiin selostukseen.
Kaavoitustilanne Kaavaselostuksen kuvissa 5 ja 6 on kuvattu mm. Kainuun maakuntakaavojen tilannetta. Todettakoon, ettei kuvan 5 ote Kainuun maakuntakaavayhdistelmästä eikä kuvassa 6 esitetty ote Kainuun tuulivoimamaakuntakaavasta ole ajantasaisia. Selostuksen tekstitiedot sen sijaan ovat ajantasaisia. Kainuun liiton nettisivuilta (https://kainuunliitto.fi/kaavoitus-ja-liikenne/) löytyy ns. epävirallinen yhdistelmäkaavakartta voimassa olevista maakuntakaavoista. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavasta 2035 tulee huomioida, että osa Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan (hyv. 30.11.2015, vahv. 31.1.2017) voimala-alueista jäi voimaan, mutta osa kumottiin tuulivoimamaakuntakaavassa 2035. Kaavaselostuksen kuvassa 7 on esitetty Honkamäki-Viidankankaan ympäristön yleis- ja asemakaavat sekä tuulivoimayleiskaavat ja vireillä olevat tuulivoimahankkeet. Todettakoon Kainuun osalta, että karttakuvasta puuttuu maakuntarajaan, noin kymmenen kilometrin etäisyydelle sijoittuva Laakajärvi-Kivijärvi-Iso-Sopen osayleiskaava-alue. Kyseistä kaavaa voidaan käyttää suoraan rakennusluvan myöntämisen perusteena.	Lausunto huomioitiin ja kartat päivitettiin selostukseen.
Havainnekuvat Kainuun ELY-keskus pitää hyvänä, että luonnosvaiheen palautteen perusteella havainnekuva on tehty myös Kainuun puolella sijaitsevalta Laakajärveltä ja arvioitu voimala-alueesta syntyviä vaikutuksia.	Merkitään tiedoksi.
11. LUONNONVARAKESKUS – 28.3.2025	
Luonnonvarakeskuksella ei ole lausuttavaa asiasta.	Merkitään tiedoksi.
12. YLÄ-SAVON YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA -28.3.2025	
Yhteysviranomaisen perustellussa päätelmässä todetaan että "On todennäköistä, että hanke heikentää Löytölänmäen maakunnallista merkitystä. Hankkeessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että maisemalliset vaikutukset eivät	Tuulivoimalat nro 10, 23 ja 24 poistettiin kaavaehdotuksesta. Voimalat 23 ja 24 olivat Löytölänmäen lounaispuolella, joten siihen

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
heikentäisi arvokkaiden ympäristöjen merkitystä. Yhteysviranomainen toteaa, että voimaloiden sijoittelulla ja voimalakorkeuden pienentämisellä on mahdollista merkittävästi vähentää maisemaan kohdistuvia vaikutuksia." Ylä-Savon ympäristölautakunta pyytää kiinnittämään huomiota siihen, onko yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä tältä osin huomioitu kaavaehdotuksessa.	kohdistuvat maisemalliset vaikutukset ovat lieventyneet. Voimaloiden numerointia päivitettiin kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen.
Yhteysviranomaisen perustellussa päätelmässä todetaan myös, että "Ottaen huomioon tuulivoimaloiden betoniperustusten purkamiskysymyksen nousemisen esiin toistuvasti tuulivoimahankkeita koskevissa mielipiteissä ja lausunnoissa, on asia esitetty arviointiselostuksessa valitettavan epäselvästi ja ristiriitaisesti." Ylä-Savon ympäristölautakunta esittää, että yleismääräyksiin tulisi lisätä purkuluvan hakeminen rakennusvalvontaviranomaiselta, jolloin ratkaistaan myös betoniperustusten asianmukainen käsittely.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi. Purkulupa käsitellään aikanaan valitsevan lainsäädännön puitteissa, kun voimalat vuosikymmenten päästä poistetaan käytöstä. Ei ole syytä sisällyttää esitettyä määräystä kaavaan.
Meluselvityksen mallinnuksissa voimaloille on käytetty napakorkeutta 215 m ja turbiinityypin N175 6.5 MW (mode 1, with serrated trailing edges) taajuusjakaamaa äänitehotasolla 108,5 dB(A) (turbiinivalmistajan ilmoittama maksimiäänitehotaso 106,5 dB(A) + varmuusarvo 2 dB(A)). Kaavaselostuksessa voimaloiden tornikorkeudeksi on esitetty 180 - 200 m, roottorin halkaisijaksi max 190 m ja kokonaiskorkeudeksi 295 m. Melumallinnuksessa käytetty voimalatyyppi ei täysin vastaa kaavaehdotuksessa esitettyjä voimaloita, joten yleismääräyksiin esitetään lisättäväksi, että mikäli toteutettava voimala eroaa malliltaan tai mittasuhteiltaan kaavassa tutkitusta voimalatyypistä, tulee melu- ja väkემallinnukset tehdä rakentamislupavaiheessa uudestaan toteutettavaksi valitulla voimalamallilla.	Ehdotetun määräyksen ajatus sisältyy jo kaavaehdotuksessa olevaan yleiseen määräykseen: Rakentamislupa voidaan myöntää suoraan yleiskaavan perusteella voimalatyyppille ja tuulivoimalakokonaisuudelle, joka on kaavoitusprosessin aikana tarkastelussa ollut voimalavaihtoehto tai vaikutuksiltaan ja yhteisvaikutukseltaan kyseistä voimalatyyppiä vastaava tai vaikutukseltaan vähäisempi.
Ylä-Savon ympäristölautakunta muistuttaa, että mikäli voimaloiden melu tai välike aiheuttaa naapurussuhdelain mukaista kohtuutonta räsitusä naapurustossa, voidaan yksittäiset voimalat vaatia luvitettavaksi ympäristönsuojelulain nojalla.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi.
Kaava-alueella on yksi maa-ainesalue, mutta kaavaselostuksessa ei ole esitetty, mistä rakentamisessa tarvittavat kiviainekset on tarkoitus ottaa. Uusien maa-ainesten ottoalueiden tai ylijäämämaiden läjitysalueiden perustamiseen tulee hakea tarvittavat luvat Ylä-Savon ympäristölautakunnalta. Mikäli betoniasema on kaava-alueella yli kaksi kuukautta, tulee toiminta rekisteröidä.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi.
Sähkönsiirtoreitit eivät sisälly kaava-alueeseen, joten Ylä-Savon ympäristölautakunta ei ota niihin tarkemmin kantaa. Yleisesti kuitenkin todetaan, että sähkönsiirtoreitit tulisi sijoittaa ensisijaisesti olemassa olevien sähkönsiirtoreittien yhteyteen, mieluiten yhteispylväisiin välttämällä uusien johtokäytävien avaamista.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi.

MUISTUTUS

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
13. MUISTUTUS 1	
Palaute koskien Honkamäki-Viidankankaan Tuulivoimala hanketta. Miksi rakennetaan näitä tuulivoimaloita, koska haittoja ovat; -Välkehaitta -Meluhaitta ja voi vaikuttaa mielenterveyteen -Mökin arvo laskee -Nämä eivät ole ikuisia -Maisema pilaantuu -Metsän eläimet kärsii Paljon haittoja, vähän hyötyä.	Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: "Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimallasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen". Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asuimisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasi- tuksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnan- harjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Li- säksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen- teen tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hal- linto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomai- nen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdol- lisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ai- heuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ym- päristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimen- piteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutta- vuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviran- omainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäris- tölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaeh- doissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusi- tuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiili- sista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuu- tosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaa- voituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja sel- vittämisessä.
14. MUISTUTUS 2	
Arvoisat päättäjät, Haluan jättää muistutuksen koskien Pohjan Voima Oy:n suunnittelemaa Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimapuistoa ja sen kaavaehdotusta. Vastustan kaavamuutosta ja hankkeen etenemistä seuraavista syistä:	Merkitään tiedoksi.
1. Ihmisoikeudet ja oikeus harjoittaa elinkeinoa Tuulivoimapuiston rakentaminen aiheuttaa merkittäviä haittoja alueen asukkaille, erityisesti niille, jotka harjoittavat matkailua tai muita elinkei- noja, jotka ovat riippuvaisia ympäristön säilymisestä. Melu, varjostusvai- kutukset ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen voivat vaikuttaa negatiivisesti alueen elinkeinoin ja asukkaiden elämänlaatuun.	Osayleiskaavan ehdotusvaiheessa tuulivoimaloita poistettiin haittavaikutuksien vähentämiseksi. Hank- keen vaikutukset mm. terveyteen (melu ja välke), maisemaan, matkailuun, luontoon, ekologiisiin ver- kostoihin, maaperään ja pintavesiin on arvioitu osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, samoin hankkeen yhteisvaikutukset muiden tuulivoimahank-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	keiden ja Fingridin suunnitteleman uuden voimajohdon kanssa. Hankkeen vaikutuksien arviointia on täydennetty kaavahankkeessa, myös yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetaisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksien arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asunoterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys,

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
2. Terveyshaitat ja ympäristövaikutukset Tutkimukset ovat osoittaneet, että tuulivoimaloiden infraäänit voivat aiheuttaa terveyshaittoja, kuten unihäiriöitä, päänsärkyä ja muita stressiperäisiä oireita. Lisäksi yli 250 metriä korkeat voimalat muuttavat merkittävästi maisemaa ja voivat vaikuttaa alueen luontoarvoihin ja eläimistöön. WHO on tehnyt raportin tästä ja korostaa melun ja äänitaajuuksien vaikutusta sairauksiin, mm krooniset sairaudet, stressi, elämänlaatu pitkäaikaisen alttiuden johdosta. Perehtykää itse miten 20hz taajuus vaikuttaa kehoon.	Terveysvaikutuksia on arvioitu kaavaselostuksen kappaleessa 8.1.3. Suomessa vuonna 2020 valmistuneen tuulivoimaloiden infraäänitutkimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokeminen häiritseväksi ja niiden pitäminen terveysriskinä.
3. Kiinteistöjen arvon aleneminen Useissa kunnissa, joissa on rakennettu suuria tuulivoimapuistoja, on havaittu kiinteistöjen arvon laskua. Tämä voi heikentää alueen vetovoimaa ja estää uusien asukkaiden muuttamisen kuntaan, mikä voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa negatiivisesti Sonkajärven kehitykseen. Kuka korvaa menetetyt ansiot ja poistetaanko kiinteistövero alueen asukailta?	Voimaloista aiheutuva häiriö koetaan subjektiivisesti, eli jokainen kokee voimalat eri tavalla. Ei voida murtamattomasti olettaa, että kiinteistön arvo on menetetty. Suomessa laaditun FCG:n ja Taloustutkimuksen laatiman tutkimuksen mukaan (Tuulivoimavaikutus asuinkiinteistöjen hintoihin, 2021) tuulivoimaloiden rakentaminen ei aiheuttanut tilastollisesti merkittävää hintavaikutusta. Hoen tutkimusryhmineen on laatinut kolme tutkimusta Yhdysvalloissa vuosina 2009, 2011 ja 2013. Tutkimusten mukaan tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole tilastollisesti merkittävää vaikutusta asuttujen kiinteistöjen hintoihin. Liisa-Maria Linnalan tutkimus (2024) on uusi ja kattavin Suomessa tehty tutkimus tuulivoimaloiden vaikutuksesta lähialueen kiinteistöjen arvoihin. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 181 600 kiinteistökauppaa vuosilta 1990-2020 tuulivoimaloiden lähettyviltä, eikä havaittu, että tuulivoimaloiden läheisyydellä ja tuulivoimaloiden näkyvyydellä olisi tilastollisesti merkittävää vaikutusta lähialueen kiinteistöjen arvostuksiin.
4. Haitat luonnolle ja eläimistölle Tuulivoimalat aiheuttavat riskejä alueen linnustolle ja muille eläimille. Erityisesti suurikokoiset voimalat voivat olla haitallisia muuttolinnuille ja muille herkkien ekosysteemien lajeille. Lisäksi rakentaminen ja kunnossapito voivat aiheuttaa metsien pirstaloitumista ja luonnon monimuotoisuuden vähenemistä. Mikromuovi ym, on vakava ympäristöhaitta, puhumattakaan maan sisälle jätettävistä perustuksista, kaapeleista.	Tuulivoimaloiden vaikutukset on otettu huomioon ja haittavaikutuksia on minimoitu mahdollisuuksien mukaan osayleiskaavaa laadittaessa. Osayleiskaavan ja ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä on tehty laajasti selvityksiä ja vaikutusten arviointia. EU:n komission päätös mikromuovien rajoittamisesta pyrkii vähentämään mikromuovipäästöjä merkittävästi tulevina vuosina. Tuulivoimaloiden tuotekehitys on johtanut koko ajan kestävämpiin, lujempiin ja siten myös huoltovapaampiin pintamateriaaleihin, mikä vähentää mikromuovipäästöjä. Muovia käytetään tuulivoimaloiden rakentamisessa sen keveyden,

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	joustavuuden ja kestävyys vuoksi, mikä tekee niistä tehokkaampia ja pitkäikäisempiä. Ruotsin suurimman ympäristöjärjestön Naturskyddsföreningenin arvion mukaan Ruotsin tuulivoimaloista irtosi vuonna 2021 noin 645 kilogrammaa eli noin 0,6 tonnia mikromuovia. Vuonna 2021 Ruotsissa oli noin 4300 tuulivoimalaa, joten karkeasti laskettuna yhdestä tuulivoimalasta irtosi siis noin 150 grammaa mikromuovia vuodessa. Suomessa oli vuonna 2023 noin 1600 tuulivoimalaa, joten samalla laskukaavalla laskettuna Suomen kaikista tuulivoimaloista olisi vuonna 2023 irronnut noin 240 kiloa mikromuovia. Ruotsin ympäristöministeriön arvion mukaan Ruotsissa esimerkiksi tieliikenteestä, mukaan lukien renkaiden kulumisen, aiheutuu vuonna 2017 teetetyn tutkimuksen mukaan vuosittain noin 8190 tonnin mikromuovipäästöt. Ruotsin tekonurmikentistä tulee 1640–2460 tonnin vuotuiset mikromuovipäästöt. Suomen ympäristökeskuksen mukaan myös Suomessa tieliikenne on merkittävin yksittäinen mikromuovin lähde: pelkästään ajoneuvojen renkaiden kulumisesta tulee vuosittain noin 5000–10 000 tonnin mikromuovipäästöt. Tuulivoimaloista irtotua mikromuovia, mutta määrä on verrattain vähäinen. Purkulupa käsitellään aikanaan vallitsevan lainsäädännön puitteissa, jolloin ratkaistaan myös asianmukainen betoniperustusten purkaminen, kun voimat vuosikymmenten päästä poistetaan käytöstä.
Pyydän kuntaa ottamaan nämä huolenaiheet huomioon kaavaehdotuksen käsittelyssä ja eväämään tuulivoimapuiston rakentamisen Honkamäki-Viidankankaan alueelle. Alueen asukkailla ja elinkeinoharjoittajilla on oikeus terveelliseen, turvalliseen ja elinkelpoiseen ympäristöön. Se on ihmisoikeus, joka myös maalla asuvalla pitää olla. Vaadin, että tämä muistutus merkitään asiakirjoihin ja huomioidaan päätöksenteossa.	Merkitään tiedoksi.
15. MUISTUTUS 3	
Arvoisat päättäjät, Haluan jättää muistutuksen koskien Pohjan Voima Oy:n suunnittelemaa Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimapuistoa ja sen kaavaehdotusta. Vastustan kaavamuutosta ja hankkeen etenemistä seuraavista syistä:	Merkitään tiedoksi.
- Itse kyllä kannatan sähkön tuottoa vaikkapa tuulivoimalla, KUNHAN ne on sijoitettu semmoisille alueille joissa niistä saadut hyödyt ovat aiheutettuja haittoja suuremmat!!! Erityisesti tämä jyrkän alueelle suunniteltu puisto on aivan pöyristyttävä ajatus. Herää mieleen kysymys että mitä mahtaa tätä kannattavien päättäjien mielessä liikkua?? Miksi tuhota Sonkajärven AINUT rauhaista luontomatkailu alue, jolla on kävi-öitä, kasvavassa määrin turisteja, ja myös todella paljon mökkiläisiä. Luonnonsuojelu alueita, hoidettuja vaellusreittejä, ym. Eikö muka löydy joutilaampaakin aluetta tuulivoima käyttöön, kun kunnan ainut arvokas alue?? Vaikkapa tänne sukevalle, tässä sukeva-kainuunmäki-	Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: "Nyt esitetyn tuulivoi-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
vieremä-vuolijoki välillä on saloa yllinkyllin mihin pystyttää tuulivoimaloita!!! Tässä jyrkän alueelle sioittuvassa hankkeessa hyödyt ei todellakaan ole haittoja suuremmat! Isoin osa haitoista vaan aiheutuu kuntalaisille, eikä teille päättäjille! Mutta kyllä se jossain vaiheessa teidän päättäjienkin nilkaan kolahtaa pitkässä juoksussa kun ei ole kunnassa kävijöitä eikä asukkaita niin ei teilläkään sitten töitä enää ole.	<i>maosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimallasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen".</i>
- Ihmisoikeudet ja oikeus harjoittaa elinkeinoa Tuulivoimapuiston rakentaminen aiheuttaa merkittäviä haittoja alueen asukkaille, erityisesti niille, jotka harjoittavat matkailua tai muita elinkeinoja, jotka ovat riippuvaisia ympäristön säilymisestä. Melu, varjostusvaikutukset ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen voivat vaikuttaa negatiivisesti alueen elinkeinoin ja asukkaiden elämänlaatuun.	Osayleiskaavan ehdotusvaiheessa tuulivoimaloita on vähennetty haittavaikutuksien vähentämiseksi. Hankkeen vaikutukset mm. terveyteen (melu ja välike), maisemaan, matkailuun, luontoon, ekologisiin verkostoihin, maaperään ja pintavesiin on arvioitu osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, samoin hankkeen yhteisvaikutukset muiden tuulivoimahankkeiden ja Fingridin suunnitteleman uuden voimajohdon kanssa. Hankkeen vaikutuksien arviointia on täydennetty kaavahankkeessa, myös yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetaisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksien arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Vätkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitusä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitusä, tulee hänen tehdä

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
- Terveyshaitat ja ympäristövaikutukset Tutkimukset ovat osoittaneet, että tuulivoimaloiden infraäänit voivat aiheuttaa terveyshaittoja, kuten unihäiriöitä, päänsärkyä ja muita stressiperäisiä oireita. Lisäksi yli 250 metriä korkeat voimalat muuttavat merkittävästi maisemaa ja voivat vaikuttaa alueen luontoarvoihin ja eläimistöön. Who on tehnyt raportin tästä ja korostaa melun ja äänitaajuuksien vaikutusta sairauksiin, mm krooniset sairaudet, stressi, elämänlaatu pitkäaikaisen alttiuden johdosta. Perehtykää itse miten 20hz taajuus vaikuttaa kehoon.	Terveysvaikutuksia on arvioitu kaavaselostuksen kappaleessa 8.1.3. Suomessa vuonna 2020 valmistuneen tuulivoimaloiden infraäänitutkimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokeminen häiritseväksi ja niiden pitäminen terveysriskinä.
- Kiinteistöjen arvon aleneminen Useissa kunnissa, joissa on rakennettu suuria tuulivoimapuistoja, on havaittu kiinteistöjen arvon laskua. Tämä heikentää alueen vetovoimaa ja estää uusien asukkaiden muuttamisen kuntaan, mikä voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa negatiivisesti Sonkajärven kehitykseen. Kuka korvaa menetetyt ansiot ja poistetaanko kiinteistövero alueen asukkailta? Ja kuka korvaa meidän asuntojen ja loma-asuntojen arvon alenemisen? Meilläkin on koti sukevan järvenpäässä, ja loma-asunto jyrkällä oijiniemessä päämärin rannalla, kuka korvaa arvon alenemisen jos kesämökin vieressä tuulimylly olla tököttää???	Voimaloista aiheutuva häiriö koetaan subjektiivisesti, eli jokainen kokee voimalat eri tavalla. Ei voida mutkattomasti olettaa, että kiinteistön arvo on menetetty. Suomessa laaditun FCG:n ja Taloustutkimuksen laatiman tutkimuksen mukaan (Tuulivoimavaikutus asuinkiinteistöjen hintoihin, 2021) tuulivoimaloiden rakentaminen ei aiheuttanut tilastollisesti merkittävää hintavaikutusta. Hoen tutkimusryhmineen, on laatinut kolme tutkimusta vuosina 2009, 2011 ja 2013 Yhdysvalloissa. Tutkimusten mukaan tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole tilastollisesti merkittävää vaikutusta asuttujen kiinteistöjen hintoihin. Liisa-Maria Linnalan tutkimus (2024) on uusin ja kattavin Suomessa tehty tutkimus tuulivoimaloiden vaikutuksesta lähialueen kiinteistöjen arvoihin. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 181 600 kiinteistökauppaa vuosilta 1990-2020 tuulivoimaloiden lähet-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	tyviltä eikä havaittu että tuulivoimaloiden läheisyydellä ja tuulivoimaloiden näkyvyydellä olisi tilastollisesti merkittävää vaikutusta lähialueen kiinteistöjen arvostuksiin.
- Haitat luonnolle ja eläimistölle Tuulivoimalat aiheuttavat riskejä alueen linnustolle ja muille eläimille. Erityisesti suurikokoiset voimalat voivat olla haitallisia muuttolinnuille ja muille herkkien ekosysteemien lajeille. Lisäksi rakentaminen ja kunnossapito voivat aiheuttaa metsien pirstaloitumista ja luonnon monimuotoisuuden vähenemistä. Mikromuovi ym, on vakava ympäristöhaitta, puhumattakaan maan sisälle jätettävistä perustuksista, kaapeleista.	Tuulivoimaloiden vaikutukset on otettu huomioon ja haittavaikutuksia on minimoitu mahdollisuuksien mukaan osayleiskaavaa laadittaessa. Osayleiskaavan ja ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä on tehty laajasti selvityksiä ja vaikutusten arviointia. Metsälain ja vesilain mukaiset kohteet sekä luontonselvityksissä todetut arvokkaat luontokohteet, luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikat ja arvokkaiden luontotyyppien esiintymisalueet on merkitty kaavakartalle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeinä alueina ja luontoarvojen kannalta huomioitavina alueina kaavamerkinnöin. Lisäksi luonnonsuojelualue tai perustettavaksi tarkoitettu luonnonsuojelualue sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue on huomioitu kaavamerkinnöillä ja määräyksillä. EU:n komission päätös mikromuovien rajoittamisesta pyrkii vähentämään mikromuovipäästöjä merkittävästi tulevana vuosina. Tuulivoimaloiden tuotekehitys on johtanut koko ajan kestävämpiin, lujempiin ja siten myös huoltovapaampiin pintamateriaaleihin, mikä vähentää mikromuovipäästöjä. Muovia käytetään tuulivoimaloiden rakentamisessa sen keveyden, joustavuuden ja kestävyysvuoksi, mikä tekee niistä tehokkaampia ja pitkäikäisempiä. Ruotsin suurimman ympäristöjärjestön Naturskyddsföreningenin arvion mukaan Ruotsin tuulivoimaloista irtosi vuonna 2021 noin 645 kilogrammaa eli noin 0,6 tonnia mikromuovia. Vuonna 2021 Ruotsissa oli noin 4300 tuulivoimalaa, joten karkeasti laskettuna yhdestä tuulivoimalasta irtosi siis noin 150 grammaa mikromuovia vuodessa. Suomessa oli vuonna 2023 noin 1600 tuulivoimalaa, joten samalla laskukaavalla laskettuna Suomen kaikista tuulivoimaloista olisi vuonna 2023 irronnut noin 240 kiloa mikromuovia. Ruotsin ympäristöministeriön arvion mukaan Ruotsissa esimerkiksi tieliikenteestä, mukaan lukien renkaiden kulumisen, aiheutuu vuonna 2017 teetetyn tutkimuksen mukaan vuosittain noin 8190 tonnin mikromuovipäästöt. Ruotsin tekonurmikentistä tulee 1640–2460 tonnin vuotuiset mikromuovipäästöt. Suomen ympäristökeskuksen mukaan myös Suomessa tieliikenne on merkittävin yksittäinen mikromuovin lähde: pelkästään ajoneuvojen renkaiden kulumisesta tulee vuosittain noin 5000–10 000 tonnin mikromuovipäästöt. Tuulivoimaloista irtotaa mikromuovia, mutta määrä on verrattain vähäinen.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Purkulupa käsitellään aikanaan vallitsevan lainsäädännön puitteissa, jolloin ratkaistaan myös asianmukainen betoniperustusten purkaminen, kun voimat vuosikymmenten päästä poistetaan käytöstä.
Pyydän kuntaa ottamaan nämä huolenaiheet huomioon kaavaehdotuksen käsittelyssä ja eväämään tuulivoimapuiston rakentamisen Honkamäki-Viidankankaan alueelle. Alueen asukkailla ja elinkeinoharjoittajilla on oikeus terveelliseen, turvalliseen ja elinkelpoiseen ympäristöön. Se on ihmisoikeus joka myös maalla asuvalla pitää olla. Vaadin, että tämä muistutus merkitään asiakirjoihin ja huomioidaan päätöksenteossa.	Merkitään tiedoksi.
16. MUISTUTUS 4	
Vastustan Sonkajärven kunnan Honkamäki-Viidankankaan tuulivoiman osayleiskaavaehdotusta. Olen huolella perehtynyt käytettävissä oleviin Sonkajärven kunnan tuulivoiman osayleiskaavaluonnoksen valmistelu materiaaleihin. Osayleiskaavan valmisteluaineisto on kokonaisuutena arvioiden suurelta osin tuulivoimateollisuuden tarpeista laadittu, ja samaan aikaan kiihdyttävän luontokadon kannalta erittäin puutteellisesti laadittu. Selvitykset ja osayleiskaavaluonnos ei myöskään huomioi riittävästi alueen asukkaille kokonaisuutena koituvaa haittaa ja maanomistajille koituvaa haittaa. Selvitys ei myöskään huomioi alueen luonnon erityispiirteille aiheutuvia peruuttamattomia vahinkoja. On eri asia tarkastella kutakin haittatekijää vain kyseisestä näkökulmasta, kuin yhdistettynä ja huomioiden myös lähiseudun muut vastaavat hankkeet. Tämä on koko osayleiskaavan merkittävin puute.	Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: <i>"Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimatasajoinnituksen voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen"</i>. Maakuntakaavaa varten Pohjois-Savon liitto on tehnyt kattavasti taustaselvityksiä mm. kulttuuriympäristöön, linnustoon, Natura200-alueisiin, ekologiin verkostoihin, maisemaan liittyen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä. Myös yhteisvaikutuksia on arvioitu laajasti muun muassa kaavaselostuksessa kappaleessa 8.14.
Voimaloiden väliin jäävä metsäluonto kärsii pirstaloitumisen vaikutuksista, joita selvityksessä ei ole huomioitu riittävällä tarkkuudella. Alueella liikkuu paljon ilveksiä, karhuja ja susia (susireviirialuetta), sekä paljon erilaisia riistaeläimiä säännellen osaltaan alueen riista kantaa, jotka osaltaan muodostavat alueen ainutkertaisen ekosysteemin. Alueella on myös suoalueita ja monimuotoisia metsäalueita, joiden osalta on suurentunut riski, että alueella on alueellisesti uhanalaisia eliöitä. Viitasammakon esiintymistä ei ole riittävästi kartoitettu, eikä myöskään liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueita. Sonkajärvellä tiedetään olevan useita liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueita jopa lähellä kaavoitusluonnoksessa mainittavaa aluetta. Voidaan perustellusti todeta, että alueellisesti uhanalaisia eliöitä ei ole kartoitettu riittävästi tehdyssä selvityksessä. Alue sijaitsee eteläboreaalisen ja keskiboreaalisen vyöhykkeiden välimaastossa, joka sinänsä on ainutkertaista luonnoltaan. Tiedetään, että alueellisesti uhanalaisia lajeja on eniten eteläboreaalaisella vyöhykkeellä ja että suurimmalla osalla alueellisesti uhanalaisista lajeista ensisijainen elinympäristö on alueella.	Metsälain ja vesilain mukaiset kohteet sekä luontselvityksissä todetut arvokkaat luontokohteet, luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikat ja arvokkaiden luontotyyppien esiintymisalueet on merkitty kaavakartalle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeinä alueina ja luontoarvojen kannalta huomioitavina alueina kaavamerkinnoin. Lisäksi luonnonsuojelualue tai perustettavaksi tarkoitettu luonnonsuojelualue sekä Natura 2000 -verkkoon kuuluva tai ehdotettu alue on huomioitu kaavamerkinnoilla ja määräyksillä. Alueen potentiaaliset uhanalaiset lajit ja luontotyypit on selvitetty. Vahtisuon ja lähistön vanhat metsät (FI0600014) Natura-alueesta on tehty Natura-arvioinnin tarveharkinta, minkä mukaan Honkamäki-Viidankankaan

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
päristö on jonkinlainen metsä. Valmisteluaineistossa suoraan myös kuvataan (mm suurpetoselvitys / Sweco) että hankealue rajautuu ja on osin monimuotoisuudelle tärkeille alueille ja jopa osin luonnonsuojelualueilla. Tämä huomioiden, lajikartoituksia ei ole tehty riittävällä tarkkuudella.	hankkeesta ei kohdistu heikentäviä vaikutuksia Natura-alueen suojelun perusteena oleviin luontotyypeihin tai suojeluperusteena oleviin lajeihin. Tästä syystä myöskään Natura-vaikutusten arviointia ei ole tarvinnut tehdä, minkä on myös YVA-menettelyn yhteysviranomaisen todennut perustellussa päätelmässä: <i>"Natura-tarvearvioinnin johtopäätös osoittaa, että varsinaista Natura-vaikutusten arviointia ei ole tarpeen tehdä johtuen Natura-kohteen luontotyypeistä, etäisyyksistä ja hanketyypistä."</i>
Tuottavan metsämaan rakentaminen tuulivoiman infraa varten vähentää alueen hiilensidontakykyä, sekä vähentää alueen metsäluonnon monimuotoisuutta peruuttamattomasti. Selvitys ei ota riittävästi kantaa tähän alueellisen kokonaisuuden ekologiseen monimuotoisuuteen ja sen tuhoutumiseen. Selvitys ei myöskään huomioi lähiseudun Sukevan taajamaa ympäröivien muiden hankkeiden vaikutuksia alueeseen kokonaisuutena.	Suurin osa suunnittelualueesta säilytetään metsä- ja maatalousalueena. Puita kaadetaan vain välttämättömiltä alueilta. Vaikka alueen hiilivarastot pienevät puuston kaadon myötä, osayleiskaava edistää vähähiilistä yhdyskuntakehitystä lisäämällä uusiutuvan energian tuotantoa. Yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa on arvioitu laajasti kaavaselostuksessa ja alueelle laaditussa ympäristövaikutusten arvioinnissa.
Selvityksen mukaan tuulivoimaloiden rakentaminen vaatii myös tiestön ja siirtolinjojen sekä itse tuulivoimaloiden ja energiavarastojen rakentamista perustuksineen. Nämä tuhoavat kyseisten alueiden luontoa peruuttamattomasti ja näitä vaikutuksia ei myöskään selvityksessä ole riittävästi arvioitu. Osayleiskaavan selvitysaineisto ei myöskään kuvaa rakentamisvaiheen aikaisia konkreettisia haittoja mutkaisten ja mäkisten teialueiden kannalta, millaisia tiemutkien oikaisuja tms tarvitaan, joissa jälleen kajotaisiin yksityisomaisuuteen.	Yleiskaavaselostuksessa on arvioitu laajasti rakentamisaikaisia, toiminnan aikaisia ja purkuaikaisia sekä käytön jälkeisiä vaikutuksia eri näkökulmista. Myös yhteisvaikutuksia on käsitelty useilta eri kanteilta.
Tuulivoimalat aiheuttavat lisäksi merkittävää melu- ja välkehaittaa ympäröivien alueiden asukkaille ja luonnossa liikkuville. Tieteellisesti ei ole kiistattomasti kyetty vielä osoittamaan niiden pitkäaikaishaittoja lähialueen asukkaille. Sen lisäksi Sonkajärven kunta on profiloitunut erämaa ja luontoarvoiltaan arvokkaaksi alueeksi. Tällä hetkellä Sukevan taajamaa käytännössä ympäröidään joko kaivosteollisuuden tai valmisteilla olevien tuulivoimapuistojen toimesta. Näiden vaikutusta ei ole kokonaisuutena huomioitu kaavavalmisteluaineistossa riittävällä tavalla. Selvityksessä on tarkasteltu vain kyseistä aluetta pelkästään, ymmärtämättä alueelle koituvaa kokonaishaittaa.	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asuimisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamisluvanmenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallin mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla.
Lisäksi tällä hetkellä lainsäädännössä poljetaan maanomistajien oikeuksia kohtuuttomilla pakkolunastuksilla, joilla menetetyn metsämaan ja maapohjan arvoa ei kompensoida elinikäisin tuotto-olettamien menetyksin, vaan maanomistajan omaisuus ryöstetään pilkkahintaan energiayhtiöiden käyttöön saamatta siitä edes oikeutettua korvausta. Siten vastustan myös jyrkästi metsä maani kautta tehtäviä tielinjauksia, tielinjojen leventämisä ja mahdollista sähkön siirtolinjojen rakentamista. Vaikutusten arvioinnissa ei ole kuvattu jo nyt ajoittain erittäin huonossa kunnossa olevan Kolkäntien liikenteeseen ja tien kuntoon, joka vaikeuttaa metsätilalla asiointia. Liikennemäärien on ennustettu kasvavan, mutta samalla ei ole esitetty riittäviä suunnitelmia tai vaatimuksia sen kunnossapidosta niin, että alueen maanomistajille ei koidu siitä haittaa. Voidaan todeta, että varsinaista kaavoitusalueetta ympäröiville alueille koituu hankkeesta taloudellista ja virkistysarvoa vähentävää haittaa huomattavasti enemmän kuin kaavoituksen kohteena olevalle maanomistajalle, joten edut ovat ilmeisessä ristiriidassa kunnan alueen maanomistajien kesken ja heikomman suoja on yleiskaavaluonnoksessa jäämässä toteutumatta.	Mahdollisten tiekuntien kanssa sovitaan erikseen kunnossapitovastuusta. Sähkönsiirtolinjan maanomistajien kanssa tullaan neuvottelemaan ja ehdottamaan ennakkosopimusta, missä sovitaan merkittävästi suurempaa korvaustasoa lunastukseen nähden. Mikäli kaikkien maanomistajien kanssa ei saada asiaa sovittua ennakkosopimisessa, suoritetaan voimajohdon mahdollinen lunastus Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.
Esimerkiksi turbiinien tulipalot, mahdolliset energiavarastojen aiheuttamat maastopalovaaran torjumiseen esitetyt toimet ovat riittämättömiä ja mm palokäytävät ovat liian pienet. Samoin mahdollisessa maastopalossa tuulivoiman tuotantoalueelta lähtien ei ole esitetty sellaista suunnitelmaa, että palo olisi riittävän varhain leviämiseltään estettävissä. Tämä lisää maanomistajalle riskiä metsäpalovakuutusten mahdollisina hinnannousuina ja konkreettisena haittana. Vaikutusten arviointi on tältäkin osin riittämätöntä.	Voimaloiden paloturvallisuus on huomioitu niiden suunnittelussa. Turvallisuusnäkökulmia on arvioitu tarkemmin kaavaselostuksen kappaleessa 8.1.4.
Jos kaava etenee vastustuksesta huolimatta, toteuttamishankkeelle tulee ehdottomasti vaatia ympäristölupa ja tarkemmat selvitykset luontokadon ja aiheutuvien haittojen puolueettomaksi ja asialliseksi tieteellisellä tarkkuudella tehtäväksi selvittämiseksi ilman energiateollisuuden yleisiä väittämiä. Rakentamisessa käytettyjen jalostettujen materiaalien sekä ajan ja sääolosuhteiden kuluttamina voimaloiden pinta rakenteista irtoaa ympäristöön mikrohiukkasia, joiden vaikutuksia alueen sienten, marjojen ja niitä syövien riistaeläimien ekologiaan ei ole selvityksessä kuvattu lainkaan. On selvää, että pelkästään rakentamisen aikana tulee sellaista ympäristöhaittaa, joka tulee vähintäänkin ympäristölupana hankkeen toteutuessa vaatia osana osayleiskaavaa ja siten kaava luonnos on puutteellinen.	Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys,

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
Mielipiteenäni ja kirjallisena muistutuksena esitän, että hanketta ei tulisi lainkaan toteuttaa tai vaihtoehtoisesti asia tulisi palauttaa uudelleen selvitettäväksi niin, että ekologisen haitan arvio olisi tehty kokonaisuutena lähiseudun muut hankkeet huomioiva ja myös ympäröivien alueiden maanomistajille ja asukkaille koituva haitta olisi riittävän yksikäsitteisesti ja oikeilla perusteilla arvioitu. Tällöin tulisi harkita myös, että osayleiskaavaa alueena pienennettäisiin niin, että sen koko tulisi merkittävästi nykyistä pienemmäksi kaikille edellä kuvatuille tahoille koituvien merkittävien riskien ja haittojen vähentämiseksi.	Merkitään tiedoksi. Tuulivoimaloiden määrää on vähennetty kaavan ehdotusvaiheessa haittojen vähentämiseksi.
On käsittämätöntä, että pienmaanomistajien oikeuksia voidaan loukata lukuisilla tavoilla, ja vaatia pienestä maaomaisuudesta luovutettavaksi suuria määriä maata pilkkahintaan, muiden tehdessä maanomistajan kustannuksella suuria voittoja. Toivoisinkin että Sonkajärven kunnassa oltaisiin ihmisen kokoisia ja tunnistettaisiin että meitä nuoria maanomistajia huolettava omaisuuden menettäminen ja usko siihen, että suuret yhtiöt aina saavat haluamansa hinnalla millä hyvänsä. Nuoret maanomistajat maksavat siitä hinnan sekä luontokadossa että omaisuuden arvon alenemisessa.	Merkitään tiedoksi.
Sonkajärven kunnan kaavoituksesta päättävien tulisi tunnistaa paremmin maankäyttötarpeiden lisäksi myös heikompien suojaa tarvitsevien edut ja siksi Sonkajärven kunnan valtuustossa tulisi kiinnittää huomiota riittävästi myös muihin seikkoihin kuin vain yksipuolisesti hankkeen mahdollisesti tuomiin kiinteistövero tuottoihin. Peruuttamattomia vahinkoja ei saada rahalla takaisin.	Merkitään tiedoksi.
17. MUISTUTUS 5	
Asumme kaava-alueen vieressä n. 2 km lähimpään voimalaan. Sähkön siirtolinja on suunniteltu meidän maille 800m-1200m (60metriä leveä +40 metriä rajoitettua aluetta), joka kulkisi jompaa kumpaa puolta kotiamme. Tässä perustelujamme, miksi esitämme HONKAMÄKI-VIIDANKANGAS kaavan hylkäämistä: 1.Kaavasta koituu kohtuutonta haittaa asumiselle ja elinkeinoille (met-sää ja peltoa menee linjan alle 8-12ha, korvauksista ei ole mitään esitetty vielä). 2.Kun kaava suunnitelmat vuonna 2022 tulivat tietoomme, kunnan johtavat päättäjät vakuuttivat että siirtolinjojen lunastus hinnat pitää tietää ennen kaavan hyväksyntää, näin ei ole käynyt. 3.Lomakiinteistömme sijaitsee Alavenäänjärven vieressä lähimpään voimalaitokseen n.1.6 kilometriä, AIVAN LIIAN LÄHELLÄ! 4.Kaava-alueen luontokartoitukset puutteelliset esim.Karhun jälkilaskenta suoritettu talvella(karhu nukkuu talvet),Kaava-alue on todetun susireviirin sisällä(LUKE 2023-2024)	Yleiskaava-alueen ulkopuolisten sähkönsiirtolinjojen sijoitteluja ei päätetä kaavoituksen yhteydessä. Sähkönsiirtolinjan maanomistajien kanssa tullaan neuvottelemaan ja ehdottamaan ennakkosopimusta, missä sovitaan merkittävästi suurempaa korvaustasoa lunastukseen nähden. Mikäli kaikkien maanomistajien kanssa ei saada asiaa sovittua ennakkosopimisessa, suoritetaan voimajohdon mahdollinen lunastus Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioitua meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti väkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 väkettä/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 väkettä/vuosi, koska tuulivoimaloiden väkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Väkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja väk- keestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa toiminnalle rajoitteita. Suurpetojen esiintymistä ja liikkumista suunnittelu- alueella on selvitetty lumijälkilaskennan lisäksi myös

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	olemassa olevan aineiston, haastattelujen ja havaintojen perusteella. Alue sijoittuu susireviirin pohjoisosaan ja kattaa suhteellisen pienen osan susireviiristä, noin 6,3 %. Tuulivoiman alue ei todennäköisesti sijaitse alueella, jossa on suden lisääntymis- ja levähdysalueita. Hankkeen vaikutukset susiin arvioidaan vähäisiksi.
18. MUISTUTUS 6	
Haluan tuoda esille muutamia seikkoja yllä mainittuun kaavaehdotukseen. Pyydän vielä harkitsemaan, kannattaako tuulivoimapuistoa lähteä ylipäättään edes rakentamaan. Valtuutetut ovat nyt tärkeän paikan edessä. Hankkeella turmellaan kulttuurinen luonnon maisema ja ihmisten ja eläinten elinolosuhteet vuosikymmeniksi. Yleisötilaisuudessa 13.3.2025 tuotiin esille voimaloiden äänen ja välkkeen haittavaikutukset. Tämä on todella tärkeä asia. Näitä ei ole tutkittu riittävästi, mitä ne vaikuttavat ihmisten terveyteen. Ottaako kunta näistä vastuuta? Moni oli tilaisuudessa tästä huolissaan. Kunnon vastauksia ei saatu. Eläimille niistä on tutkittu olevan haittaa, paljoltikin. Näistä haittavaikutuksista on yleisesti kirjoitettu lehdistössäkin. Tilaisuudessa tulivat esille moninaiset vaikutukset ihmisten elämään. Joku menettää elinkeinonsakin. Kuka ottaa vastuun ja korvataanko menetystä? Alueella myös ulkoillaan, metsästetään, virkistytään. Se tulee olemaan menetettyä.	Merkitään tiedoksi. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylity. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hal-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	linto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Hankkeen vaikutuksia eläimistöön, ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen on arvioitu osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Sähköase-maa lukuun ottamatta aluetta ei tulla aitaamaan ja alueella liikkuminen, ulkoilu, metsästys ja virkistäytyminen on myös mahdollista tuulivoimaloiden toiminta-aikana.
Huomautan myös susireviireistä. Muualla ne ovat estäneet tuulipuiston rakentamisen. Miksi Sonkajärven sudet olisivat erilaisia tai eri ase-massa? Kunta ei ole tainnut ottaa tästä asiasta selvää riittävästi? Nämä reviirit ovat kyllä kaikkien meidän tiedossa. Karhuasia tuli esille myös tilaisuudessa. Haluan, että se asia selvitetään myös perin pohjin. Alueella on myös lepakkohavaintoja; ainakin Aittokoski-Kumpusenmäki -suunnalla. Se liittyy vähintäänkin noihin voimalinja-asioihin.	Alueelle on laadittu runsaasti selvityksiä. Alue sijoi-tuu susireviirin pohjoisosaan ja kattaa suhteellisen pienen osan susireviiristä, noin 6,3 %. Tuulivoiman alue ei todennäköisesti sijaitse alueella, jossa on suden lisääntymis- ja levähdysalueita. Hankkeen vaikutukset susiin arvioidaan vähäisiksi.
Pyydän myös, että kartoitetaan jo näin alkuvaiheessa myös nuo voima-linja-asiat. Pohjan Voima -yhtiön toimitusjohtaja toi vahvasti esille, että tilanne on muuttunut ja että voimassa olevia sähkönsiirtolinjoja tul-taisiin hyödyntämään noiden piirrettyjen uusien linjojen sijaan. Toivottavasti tämä asia otetaan vakavasti, sillä asialla on vaikutusta myös kulttuuri-maisemaan, ihmisiin ja eläimistöön ja ylipäätään luontoon. Jos metsät kaadetaan uusien linjojen alta; menetämme ne hiilinielut, joita nyt kipe-ästi tarvittaisiin ilmaston muutoksen torjumiseksi. Toivon, että tilaisuuden puheet eivät olleet sanan helinää.	Yleiskaava-alueen ulkopuolisten sähkönsiirtolinjojen sijoitteluja ei päätetä kaavoituksen yhteydessä. Säh-könsiirtolinjan maanomistajien kanssa tullaan neu-vottelemaan ja ehdottamaan ennakkosopimusta, missä sovitaan merkittävästi suurempaa korvausta-soa lunastukseen nähden. Mikäli kaikkien maan-omistajien kanssa ei saada asiaa sovittua ennakkosopimisessa, suoritetaan voimajohdon mahdollinen lunastus Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Suomen hallitusohjelman mukaiseen hiilineutraaliin Suomeen vuonna 2035 voidaan pyrkiä vahvistamalla metsien hiilinieluja, mutta myös ottamalla käyttöön uusiutuvia energiantuotantomuotoja, kuten rakenta-malla tuulivoimaa tai aurinkoenergiaa.
Ja lopuksi: toivottavasti tämä prosessi ja sen lainmukainen eteneminen selvitetään, sillä kuulemistilaisuudessa 13.3. tuli esille sellaisia valmiste-luun ja päättämiseen liittyviä asioita, jotka eivät ole hyvän hallinnon mu-kaisia. Entä se asia, onkohan tässä prosessissa kilpailutettu muita voi-mayhtiöitä vai otettiin ensimmäinen vastaan tuleva, joka tarjosi palve-lujaan? Julkisissa hankinnoissa kilpailutus on normikäytännettä, miten tässä tilanteessa? Tiedossamme on tapauksia, joissa kilpailutus on	Merkitään tiedoksi. Hankintalaki (1397/2016) ei koske hankekehitystä. Hankintalaki koskee hankin-tayksiköiden (Hankintalaki 5§) tekemiä hankintoja. Kaavaprosessi on suoritettu Suomen lainsäädännön mukaisesti.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
tehty ja ensimmäinen tarjoaja on ollut huonoin vaihtoehto. Kuntalaiset ovat valvuneita, eikä tässä prosessissa pidä mennä siitä, mistä aita on matalin.	
19. MUISTUTUS 7	
Alla oleva teksti on käännös saksankielisestä artikkelista. Artikkelin jälkeen muutamia omia huomioitani (OT). Satoja tieteellisiä tutkimuksia ilmanpaineen vaihtelujen terveysvaikutuksista ihmisiin ja eläimiin on jo tehty. Ilmanpaineen vaihtelu on ääntä, infrääntä. Räjähdyksen tuottama ilmanpaineaalto voi aiheuttaa ihmisessä akuutin tappavan keuhkorepeämän, koska kun paineaalto leviää keuhkoputkien hienoimpiin haaroihin ja keuhkorakkuloihin, kudokset kuormittuvat äärimmilleen ja repevät. Tuulivoimalan roottorin ilmanpaineen vaihtelut eivät riitä tappamaan ihmistä heti, mutta herkätkin lepakot kuolevat juuri tällä tavalla. Lähellä pyörivää tuulivoimalan siipeä ne putoavat elottomina alas ilman että olisivat edes koskettaneet siipeä tai että ilmanpyörteet olisivat katkaisseet niiden siivet. Tämän ilmiön nimi on barotrauma. Onneksi näiden paineaaltojen voimakkuus heikkenee, mitä kauemmas tuulivoimalasta mennään. Ja tässä mielipiteet eroavat toisistaan. Millä etäisyydellä näitä ääni- ja infrapäästöjä voidaan pitää vaarattomina? Joka tapauksessa äskettäin julkaistut WHO:n ohjeet vahvistavat, että melu on yksi tärkeimmistä ympäristöuhista fyysiselle terveydelle ja mielenterveydelle sekä väestön hyvinvoinnille.	Terveysvaikutuksia on arvioitu kaavaselostuksen kappaleessa 8.1.3. Suomessa vuonna 2020 valmistuneen THL:n laatiman tuulivoimaloiden infräänitkimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infräänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokeminen häiritseväksi ja niiden pitäminen terveysriskinä. Yleiskaavassa ei ole osoitettu tuulivoimaloiden rakentamisaluetta arvokkaille lepakkotalueille. Kaava-alueella on laadittu lepakkoselvitys, jonka mukaan alueella esiintyy yksittäisiä lepakoita. Havaintojen perusteella yksi pienialainen kaava-alueella sijaitseva alue voidaan tulkita luokkaan III. Kyseinen luokitus ei ole kuitenkaan sidoksissa lainsäädäntöön tai EUROBATS-sopimukseen, joten alueiden huomiointi on vapaaehtoista, mutta suositeltavaa.
Ongelma Jo huomattavasti pienemmät ilmanpaineaallot rasittavat ihmisen kudoksia ja kuten laajat tutkimukset lentohenkilöstöstä ja eläinkokeista (Castello Branco / Alvez Pereira) ovat osoittaneet. Ne eivät aiheuta suurta, välittömästi kuolemaan johtavaa keuhkorepeämää, mutta altistumisen kesto riippuen seuraa mikroskooppisia vammoja etenkin rintakudoksissa, mutta myös muissa kehon osissa. Kävi myös ilmi, että voimakkaat infräänit aiheuttavat saman vahingon lyhyempinä ajanjaksoina kuin heikot infräänit pitempinä ajanjaksoina. Me tiedämme, että krooninen vamma ja siihen liittyvä tulehdus eivät voi vain edistää taipumusta syöpään ja rasittaa koko kehoa, vaan jatkuva arpien muodostuminen voi myös tehdä aiemmin joustavista elimistä jäykkiä. Esimerkiksi ihmisillä ja eläinkokeissa esiintyi enemmän keuhkofibroosia, sydänkammion jäykistymistä ja tietysti ongelmia herkissä kuulo- ja tasapainoelimissä ja muita muutoksia. Professori Vahlin (Mainzin yliopisto) äskettäiset tutkimukset osoittivat sydänkudosten huomattavaa heikkenemistä, kun ne ovat altistuneet infräänille. Tästä eivät vaurioidu vain herkätkin ihmiset, vaan kaikki.	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asuimisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamislupamenettelyä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajakentämisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
Kuinka viranomaiset käsittelevät näitä havaintoja? Saksan viranomaisilla on aina ongelma tunnistaa tällaiset pitkäaikaiset vaikutukset hyvissä ajoin ja ryhtyä vastatoimiin. Tämä tietysti etenkin, jos haluaa antaa väestölle kuvan siitä, että pystyy hoitamaan heidän huolensa pätevästi yrittämällä pelastaa ilmaston yhä useammilla tuulivoimaloilla. Mutta kuka tahansa, joka ajattelee tämän toimenpiteen teknistä / taloudellista mielekkyyttä, tietää, että ennen kaikkea se on harhauttamista, sillä kansalaisten kaikilla rahoilla voisi toteuttaa paljon tehokkaampia toimenpiteitä hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi. Koska, kuten lukuisat liittovaltion hallituksen itse tilaamat asiantuntijalausunnat osoittavat, tuulivoimalat säästävät tuskin mitään hiilidioksidia, eivätkä siksi ole tehokkaita ilmastonsuojelussa. Mutta se on toinen tarina. Kesti liian monta vuotta ja maksoi monien leukemiaa sairastavien ihmisten elämän, jotka työskentelivät röntgenkuvaustehtävissä, että säteilyn haittojen ehkäisyyn saatiin pitävät säännöt. Samalla tämä esimerkki osoittaa myös, kuinka vastuutonta ovat viranomaisten ja liittovaltion ympäristökeskuksen perustelut, jotka lääketieteellisten yhdistysten ja ym-	Merkitään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
päristöalan lääkäreiden selkeistä varoituksista huolimatta väittävät edelleen: mitä et voi nähdä ja kuulla, se ei voi vahingoittaa. Vastuun kantaminen on ihan jotain muuta. Etenkin terveyden suhteen on noudatettava varovaisuusperiaatetta.	
Infraääni: ”Juokse henkesi edestä” Pitkän aikaa oli mysteeri, miksi eläimet pakenevat maanjäristyksen alueelta useita päiviä ennen varsinaista maanjäristystä ikään kuin niillä olisi seitsemäs aisti. Nykyään tiedetään, että infraäänialueella sekä ilman että maan kautta välittyy ihmiselle havaitsemattomia esimaanjäristyksiä. Mutta ei pelkästään maanjäristyksiä, vaan myös monia hengen- vaarallisia tapahtumia edeltävät matalat äänet ja infraäänit. Sellaisia tapahtumia ovat myrskyt, lumivyöryt, kivivyöryt, suurten eläinten liikkeet, eläinlaumat, metsäpalot. Itse asiassa Berliinin Charité-sairaalassa tehty tutkimus on osoittanut, että havaintokynnyksen alapuolella olevat infraäänit, siis myös unen aikana, laukaisevat aivokeskuksissa reaktioita, joista johtuu pelkoa, paniikkia, stressiä ja masennusta, tietoisuuden ulkopuolella. Siksi on oletettava, että tuulivoimaloiden tyypilliset infraäänit (kapeakaistaiset jaksolliset voimapiikit) sisältävät viestin: ”Sinua uhkaa vaara, juokse henkesi edestä!” Siis viesti, joka ei juuri auta nukah- tamaan. Krooniset vakavat unihäiriöt ja niiden dramaattiset fyysiset seuraukset, mukaan lukien sydänkohtaukset ja aivohalvaukset, ovat kärjessä asuk- kaiden valitusten luettelossa (katso videot osoitteessa www.DSGS.info). Saksassa, jossa tuulivoimaloita on koko maailmassa suhteellisesti eni- ten, unihäiriöt ovat saavuttaneet epidemian kaltaiset mittasuhteet. Samaan aikaan tuulienergiaa tulisi rakentaa moninkertaisesti lisää, etäi- syyksiä tulisi pienentää ja rakentaa yhä suurempia voimaloita, joiden infraäänipäästöt ovat yhä voimakkaampia.	Terveysvaikutuksia on arvioitu kaavaselostuksen kappaleessa 8.1.3. Suomessa vuonna 2020 valmis- tuneen THL:n laatiman tuulivoimaloiden infraäänitut- kimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokeminen häiritseväksi ja niiden pi- täminen terveysriskinä.
Kuka ottaa vastuun? Tämän selvästi lisääntyvän ongelman aiheuttavat tuulivoimateollisuus- den insinöörit, teknikot ja fyysikot, joihin viranomaiset ja liittovaltion ym- päristövirasto luottavat. Ja he toistavat mantran lailla: ”tuulivoimaloiden tuottama infraääni on vaaratonta”, koska sallituilla etäisyyksillä asuinra- kennuksiin ei kuulu niin paljon ääntä, että se havaitaan tai voitaisiin ha- vaita. Eikä kukaan lääkäri, joka on käsitellyt aihetta perusteellisesti, nouse ja sano, että kuormitus on kiistaton, otan vastuun. Nimenomaan tuulipuistojen operaattorit tai poliitikot eivät ota vastuuta terveyshai- toista, jotka liittyvät tähän ennennäkemättömän laajamittaiseen tekni- seen kokeeseen väestössä. Toisaalta liittovaltion ympäristövirasto valitti pitkäaikaisten tutkimusten puutteesta, mutta ei edes pystynyt tekemään yksinkertaisia kyselyjä terveysongelmien tunnistamiseksi niillä alueilla, joilla ihmiset kärsivät tuulivoimasta.	Merkitään tiedoksi.
Kuinka infraääni tulee asuntoihin? Infraääni tunkeutuu asukkaiden asuinhuoneisiin monin tavoin. Viran- omaiset ottavat huomioon vain äänen leviämisen tuulivoimalasta ”lähtö- pisteestä” ilman kautta, kuten paljon siteeratussa LUBW-tutkimuksessa (https://pudi.lubw.de/detailseite/-/publication/84558).	Merkitään tiedoksi. Suomessa vuonna 2020 valmistuneen THL:n laati- man tuulivoimaloiden infraäänitutkimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokemi- nen häiritseväksi ja niiden pitäminen terveysriskinä.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Infraääntä vastaan ei ole olemassa mitään järkeviä suojausmahdollisuuksia. Se tunkeutuu heikentymättä rakennukseen ikkunoiden, kattojen ja jokaisen ilmarakosen läpi. Tuulivoimalan värähtelyt kulkevat lattian kautta rakenteesta aiheutuvana meluna jopa kymmenien kilometrien etäisyydelle. Erityisen hyvin korkean pohjaveden alueilla, kuten pohjoisen ja Itämeren soilla, jäätyneessä tai kivisessä maassa. Sitten perustat ja seinät värisevät asukkaiden taloissa ja tuottavat usein huomattavasti korkeamman infraäänin asunnoissa kuin rakennuksen ulkopuolella. Yhdessä rakennuksessa, jossa vierailimme saadaksemme näyttöä infraäänien aiheuttamasta kärsimyksestä, tunsimme kellarin seinässä olevan tuulivoimalan aiheuttaman tärinän kädellä koskettaen (virallisesti sallitulla etäisyydellä!). Jos et enää voi asua talossasi tämän takia, vahinkojen todistustaakka kuuluu sinulle. Tämä pätee myös nk. seisoviin aaltoihin, jotka voivat jäädä rakennuksiin ja olohuoneisiin ja ovat silloin voimakkaampia kuin ulkona. On mahdollista, että useat tuulivoimaloiden ja tuulipuistojen aiheuttamien infraäänien pitkät aallot yltävät jopa useiden satojen metrien päähän, heijastuvat laaksojen seiniin ja rinteisiin ja siten vahvistuvat, jota asiaa ei lainkaan missään otettu huomioon. Toinen näkökohta, jota ei oteta huomioon paikallisten asukkaiden toisinaan dramaattisissa sairauksissa: tuulivoimaloiden lavat, kuten lentokoneiden siivet, aiheuttavat energiaa sisältäviä ja vakaita vetopyörteitä. Frankfurtin lentokentällä pyörteet yltivät taloihin 6 kilometrin päähän kiitoradalta, ja merellä sijaitsevien tuulipuistojen pyörteet voitiin vielä havaita 70 kilometrin päässä. Jos nämä pyörteet yltävät vähintään 2 kilometrin päähän tuulivoimalasta ja osuvat talon katolle, ne hajoavat ja vasta silloin niistä muodostuu infraääni. On siis vain hurskas toive, että väestöä suojeltaisiin tuulienergian ilmeisiltä terveysriskeiltä 1000 metrin etäisyysääntöjen avulla, ja luottamus viranomaisiin tässä asiassa ei ole mitenkään perusteltua. Liittovaltion ympäristövirasto yksinkertaisesti jättää huomioimatta vuosikausien huolenaiheet ja asiaan perehtyneiden lääkärin varoitukset.	
Perustuslaillinen velvoite puntaroida asioita Ilmastomuutoksen vastaisessa sodassa me saksalaiset julistimme tavoitteen pelastaa planeetta. Me uskomme naiivisti, että voimme saavuttaa tämän tavoitteen tuulivoiman avulla ripottelemalla tuulivoimaloita kaikille kukkuloille riippumatta siitä, onko se järkevää vai ei. Poliitikkomme siis selvästikin katsovat, että omalle väestölle aiheutuvat vahingot ovat hyväksyttäviä. Tähän politiikkaan liittyy jopa monia perustuslaillisia huolenaiheita monilta tahoilta katsottuna. Erityisesti perustuslain lakimies prof. Murswiek (ks. FAZ, 21.11.2019) on vakuuttavasti osoittanut, että tuulivoiman lisääminen rikkoo perustuslain artiklaa 20, koska hallitus ei ole toislaiseksi pystynyt harkitsemaan asioita. Siitä huolimatta maaseudulle asennetaan yhä enemmän tuuliteollisuuslaitoksia. On jo kauan ollut aika arvioida uudelleen tuulienergian lisääntyminen ottaen huomioon hyödyt, riskit ja haitat. Meidän kansalaisten on nyt vaadittava arviota selvästi ja äänekkäästi. On pelättävissä, etteivät tiedotusvälineemme, ”neljäs valta”, kykene täyttämään tiedottamistehtäväänsä ja että poliitikkomme tekisivät mitään asian eteen omasta aloitteestaan.	Merkitään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Toistaiseksi yksikään puolue ei ole antanut teknologiavaliokunnalle tehtäväksi punnita kaikkia luonnolle ja ihmisille aiheutuvia riskejä ja haittoja täysin holtittomassa energiapolitiikassamme. Miksi? Nousee kysymys, eivätkö puolueemme halua ylipäänsä kuulla järjen ääntä vai pelkäävätkö he jo, että heidät niistä tuomitaan? Kirjoittaja: Dr.med. Stephan Kaula	
20. MUISTUTUS 8	
Löytölänmäki edustaa arvokasta kulttuurihistoriallista maisemaa, joka on säilynyt lähes koskemattomana vuosisatojen ajan. Alueen korkeat kohdat tarjoavat laajoja näkymiä ympäröivään maaseutuun ja ovat osa maakunnallisesti merkittävää maisemakokonaisuutta. Tuulivoimaloiden rakentaminen ja niihin liittyvät infrarakenteet muuttaisivat pysyvästi tämän arvokkaan maiseman luonteen ja visuaalisen ilmeen, heikentäen sen historiallista ja kulttuurista arvoa. Huolenaiheemme:	Merkitään tiedoksi
1. Vaikka kaksi myllyä on poistettu, jäävät useat voimalat ympäröimään Löytölänmäkeä.	Löytölänmäkeen kohdistuvia maisemallisia vaikutuksia on vähennetty poistamalla muistutuksessa mainitut voimalat. Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: <i>"Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimalasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen"</i>.
2. Maisemahaitta on merkittävä. Kuusi tuulimyllyä sijaitsee noin 1,5-2 km säteellä Löytölänmäestä, puolikaaren muotoisesti, ja loputkin tulevat näkymään suunnitellun lähes 300 metrin korkeuden vuoksi. Jo 3.10.2024 AVI:n perustellussa päätelmässä on hankkeen merkittävimmiksi negatiivisiksi ympäristövaikutuksiksi on arvioitu maisemavaikutukset.	Merkitään tiedoksi. Maisemallisia vaikutuksia on lievennetty poistamalla kaksi voimalaa.
3. Melumallinnuksessa Löytölänmäkeä ympäröi 40-45 dB meluhaitta. Vaadimme ympäristölupaa haettavaksi viidelle Löytölänmäkeä lähimmälle tuulimyllylle. Tuulimyllyt nro: 22, 25, 26, 29, 30, 31.	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloi-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	den melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioitua meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä.
4. Väritynnyt välke aiheuttaa häiritsevää vaikutusta ympäristöön. Tämä välke voi haitata merkittävästi asumisviihtyvyyttä, erityisesti aamu- ja ilt-aikaan.	Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen välkevaikutus ei ylitä minkään rakennuksen kohdalla. Välkemallinnustulosten perusteella vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle Ruotsin enintään 8 h/vuosi ohjearvon osalta kaikkien asuin- ja lomarakennusten kohdalla. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdalla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimi-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Ympäristövaikutusten arvioinnin (v.2023) jälkeen alueelle on muodostunut susireviiri. (Luonnonvarakeskus) Mielestämme Honkamäki-Viidankangas tuulivoimahanke vaatii ympäristöluvan, koska melu saattaa aiheuttaa naapuruussuhdelain mukaista haittaa. Pohjan Voima Oy tuulivoimapuiston meluselvityksen melumallinnusohjeistus käyttää ympäristöministeriön julkaisua (28.2.2014), joka ei ota huomioon: 1. Tuulivoimaloiden keskinäistä sijaintia tuulivoima-alueella. 2. Tuulivoimamelun erityispiirteitä mm. matalataajuinen infraääni. 3. Melun suuntaa melumallinnusvaiheessa. (Tutkimusraportti: Tuulivoimaloiden synnyttämän melun ja tärinän terveysriskit-esitutkimus, 7.3.2023 Hannu Nykänen) Jättämällä alue ennalleen, ei tule pitkän sähkönsiirtolinjan aiheuttamia ongelmia maanomistajille ja yhdenvertaisuus toteutuu kunnassa.	Vuoden 2023 ja 2024 reviiritietojen mukaan suunnittelualue sijaitsee Sonkajärven reviiirin pohjoisosassa. Kaava-alueen ei arvioida sijaitsevan suden kannalta alueella, jossa todennäköisimmin sijaitsevat reviirin lisääntymis- ja levähdyspaikat. Vaikutukset susiin arvioidaan vähäisiksi. Suomessa vuonna 2020 valmistuneen THL:n laatiman tuulivoimaloiden infraäänitutkimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokeminen häiritseväksi ja niiden pitäminen terveysriskinä. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksien arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asuimisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitystä ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsityksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §).

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
22. MUISTUTUS 10	
Maisemahaitta Asun Matkusjoen länsirannalla Honkamäen ja Pykälämäen välisen Honkakankaan kohdalla. Keittiöni ikkunasta on näkymä kyseiselle tuulimyllyalueelle. Nykyään maisema on rauhoittava, jossa peltojen yllä näkyy Matkusjoki, jonka takana näkyy joentakaiset pellot, joiden takana kohoaa metsää, joka jatkuu nousten noille mäille. Metsän takaa nousee aurinko joka aamu vaihtaen ylösnousukohtaa vuoden mittaan. Välimatka lähimmästä tuulimyllystä on kaksi ja puoli kilometriä talouskeskukseemme. Ja koska se olisi mäellä, niin se tulisi näkymään kokonaisuudessaan pihaamme. Suunnitelluista tuulimyllyistä tulisi näkymään kotiimme suurin osa. Varinkin alueen läntisen puolen korkeille mäkipumppareille (Honkamäki, Pykälämäki) suunnitellut lähes kolmensadan metrin korkuiset tuulimyllyt aiheuttaisivat todellisen häiriön asumiseen. Jo niiden pelkkä näkyminen häiritsee saatikka niiden välkkeet, varjostukset, ääni ja maan kautta johutuva jurina. Ehdotan, että mikäli tämä hanke olisi ihan pakko viedä eteenpäin, niin voimalat sijoitetaan alueen itäpuoliskolle ja niiden määrä pudotetaan noin viiteentoista kappaleeseen. Alueen länsipuolisko jätetään kokonaan rauhaan. Poistetaan kaavaehdotuksesta voimalat 1-15, jotka sijaitsevat alueen länsiosassa. Mielestäni tälle hankkeelle ei pitäisi hyväksyä kaavoitusta ylipäättään.	Kaava-alueella ei sijaitse asuin- tai lomarakennuksia. Tuulivoimaloiden lähialueella (2 km etäisyydellä) sijaitsee 26 asuinrakennusta ja 11 vapaa-ajan rakennusta. Tuulivoimaloita lähin asuinrakennus sijaitsee hankealueen pohjoisosissa, noin 1 600 metrin päässä voimalasta 1. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asuimisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamislupaa myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asumalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
23. MUISTUTUS 11	
Sonkajärven kunta, Metsästysseuramme TPO:n erä r.y:n metsästysmaat sijaitsevat kaava-alueella. Metsästysmaja, saunakämppä, kota ja riistankäsittelytilat sijaitsevat aivan kaavan vieressä. Seuramme on toiminut alueella yli 40 vuotta. Seuran käytössä on noin 3400 ha metsästysalue. Kohtuuton haitta tulee siitä, kun 2300 ha metsästysalueesta on kaavan sisällä. Metsästysalueelle tai aivan välittömästi sen viereen tulee yli 20 tuulivoimalaitosta.	Tuulivoimaloiden alueella saa liikkua vapaasti rakentamisaikaa lukuun ottamatta, ainoastaan sähköaseman alue aidataan. Tuulivoimaloiden rakentaminen ei estä alueella metsästystä. Hyvä tieverkko hyödyttää myös metsästäjiä, ja tuulivoimalahankkeiden omistajat toimivat yhteistyössä metsästysseurojen kanssa metsästyksen edellytysten turvaamiseksi tuulivoima-alueilla. Tuulivoiman rakentamisen ja met-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Katsomme, että kaava-alueella metsästys rakennusaikana loppuu ja rakennusajan jälkeenkin metsästys on suurelta osin rajoitettua. Alueen käyttö rauhallisena virkistysalueena vaarantuu / loppuu. Omistamiemme metsästysmajojen arvo laskee tuulipuiston läheisyydestä johtuen. Huoltotie yhteydet rikkovat yhtenäisen metsäalueen. Alueen luontokartoitus on puutteellinen. Alueella on susireviiri. Metson soidinpaikat puuttuvat. Karhuhavainnot on tehty talvella!	sästämissä yhteensovittaminen onnistuu hyvällä tiedottamisella ja varovaisuudella, jota nyt jo toteutetaan sekä tuulivoimahankkeissa että metsästyksessä. Suunnitellut huoltotiet noudattelevat osin jo olemassa olevia tielinjoja. Uudet huoltotiet voimaloille sijoittuvat metsätaloustalouksissa oleville alueille, joilla kasvillisuus on tavanomaista kangasmetsien ja ojitettujen turvemaiden lajistoa. Suunnittelualueelle on laadittu runsaasti luontoselvityksiä. Metsäkanalinnuston tarkemmat tiedot on esitetty vain viranomaiskäyttöön olevassa kaavan tausta-aineistossa ja ne on huomioitu voimaloiden sijoittelussa. Suurpetojen esiintymistä ja liikkumista suunnittelualueella on selvitetty lumijälkilaskennan lisäksi myös olemassa olevan aineiston, haastattelujen ja havaintojen perusteella. Alue sijoittuu susireviirin pohjoisosaan ja kattaa suhteellisen pienen osan susireviiristä, noin 6,3 %. Tuulivoiman alue ei todennäköisesti sijaitse alueella, jossa on suden lisääntymis- ja levähdysalueita.
24. MUISTUTUS 12	
Muistutus koskee suunnitteilla olevan voimansiirtolinjan sijoittelua omistamamme tilan alueelle. Nähtävillä olevassa kaavaehdotuksessa voimansiirtolinja rakennettaisiin vinottain aktiivisessa rehuntuotanto- ja laidunnuskäytössä olevan peltoalueemme poikki. Kyseisellä peltoalueella on jo ennestään pienempiä sähkölinjoja (karttaliite 1). Voimalinjojen risteämisen estämiseksi pienemmät linjat todennäköisesti pitäisi kaapeloida tai siirtää. Maakaapelin sijoittaminen viljelyssä olevalle peltoalueella aiheuttaisi merkittävää haittaa. Olemassa olevia salaojia rikkoutuisi ja kaapeli haittaisi tulevien ojitusten toteuttamista. Kaapeloinnista aiheutuisi meille siten kustannuksia sekä välittömästi, että myöhemmin tulevaisuudessa. Peltoalue on tärkein laidunalueemme ja merkittävä osa vuotuista rehunkorjuualueettamme. Siirtolinjan rakennusaikaiset toimet haittaisivat huomattavasti alueen käyttöä ja aiheuttaisivat suuria ongelmia mm. viljelytukehtojen noudattamisessa kyseisenä vuonna, mistä aiheutuisi suoria tulonmenetyksiä. Pylväiden pystytystä varten alueella jouduttaisiin vahvistamaan kulkureittejä raskaita koneita varten mikä aiheuttaisi pitkäaikaisista haittaa maaperän rakenteelle ja kasvukunnolle. Rakentamisen jälkeen keskelle peltoa tulevasta pylväistä olisi haittaa peltoalueen vähenemisenä ja lisätyön aiheuttajana. Pylväiden kiertely viljelytöiden aikana aiheuttaa lisätyötä ja hidastaa työntekoa. Pylväsaluella liikkuminen traktorilla ei onnistu, joten esimerkiksi rikkakasvien torjunta pylväiden alta jouduttaisiin suorittamaan käsikäyttöisillä laitteilla, mistä aiheutuisi meille lisätyötä ja -kustannuksia. Pylväät jouduttaisiin myös laiduntamisen aikana aitaamaan, koska luontaisesti uteliaille nautailoille pylväsrakenteet olisivat huomattava turvallisuusriski.	Merkitään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi. Yleiskaava-alueen ulkopuolisten sähkönsiirtolinjojen sijoitteluja ei päätetä kaavoituksen yhteydessä. Sähkönsiirtolinjan maanomistajien kanssa tullaan neuvottelemaan ja ehdottamaan ennakkosopimusta, missä sovitaan merkittävästi suurempaa korvausta lunastukseen nähden. Mikäli kaikkien maanomistajien kanssa ei saada asiaa sovittua ennakkosopimisessa, suoritetaan voimajohdon mahdollinen lunastus Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Voimaloista aiheutuva häiriö koetaan subjektiivisesti, eli jokainen kokee voimat eri tavalla. Ei voida mutkattomasti olettaa, että kiinteistön arvo on menetetty. Suomessa laaditun FCG:n ja Taloustutkimuksen laatiman tutkimuksen mukaan (Tuulivoimavaikutus asuinkiinteistöjen hintoihin, 2021) tuulivoimaloiden rakentaminen ei aiheuttanut tilastollisesti merkittävää hintavaikutusta. Liisa-Maria Linnalan tutkimus (2024) on uusin ja kattavin Suomessa tehty tutkimus tuulivoimaloiden vaikutuksesta lähialueen kiinteistöjen arvoihin. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 181 600 kiinteistökauppaa vuosilta 1990-2020 tuulivoimaloiden lähet-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Peltoalueelle ja vain noin 350m päähän vakituisesta asuinrakennuksesta sijaitseva siirtolinja todennäköisesti vaikuttaisi kiinteistön arvoon alentavasti. Naapurin asuinrakennus Vesalantien päässä sijaitsee vielä lähempänä (n. 200m) suunniteltua linjaa ja haitta olisi sielläkin huomattava. Vesalantien päässä oleva pelto, joka jäisi myös siirtolinjan vaikutusten alle, on meillä vuokrattuna viljelykäyttöön ja siihen kohdistuvat haitat olisivat myös edelläkuvatunlaiset. Peltoalueen länsipuolella muutaman sadan metrin päässä kulkee Fingridin olemassa oleva voimalinja ja sen viereen on valmistumassa Fingridin uusi Järvilinja. Nämä linjat on piirretty karttaan vihreällä (karttaliite 2). Ehdotuksemme on, että suunniteltu siirtolinjareitti, kartalla punaisella, siirrettäisiin jo aiemmin samaan johtoaukeaan, johon se on suunniteltu yhdistyvän joka tapauksessa hieman etelämpänä. Ehdottamamme vaihtoehtoinen reitti on piirretty kartta liitteeseen sinisellä. Suostumme mieluummin luovuttamaan vielä lisää metsäaluetta voimalinja-alueeksi, kuin ottamaan pylväitä peltoalueelle, jossa haitat olisivat huomattavasti metsää suuremmat. Ehdotuksen mukaisella reitillä olisi myös mahdollisuus hyödyntää Järvilinjan rakentamista varten tehtyjä valmiita teitä.	tyviltä eikä havaittu että tuulivoimaloiden läheisyydellä ja tuulivoimaloiden näkyvyydellä olisi tilastollisesti merkittävää vaikutusta lähialueen kiinteistöjen arvostuksiin. Hoen tutkimusryhmineen, on laatinut kolme tutkimusta vuosina 2009, 2011 ja 2013 Yhdysvalloissa. Tutkimusten mukaan tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole tilastollisesti merkittävää vaikutusta asuttujen kiinteistöjen hintoihin.
25. MUISTUTUS 13	
Muistutus kunnalle Honkamäki-Viidankangas Kun otetaan huomioon selvitysalueen laajuus, 5 600 hehtaaria, ja selvitykseen käytetty aika, vain viisi työpäivää, on selvää, että selvityksen kattavuus on riittämätön. Tämä tarkoittaa, että päivässä olisi pitänyt kar- toittaa 1 120 hehtaaria (11,2 neliökilometriä), mikä on täysin epärealistinen selvitystahti kasvillisuuskartoitukselle. Lisäksi raportista ei käy ilmi, onko selvitys edes kohdennettu niille alueille, joihin tuulivoimaloita tai teitä suunnitellaan, mikä herättää vakavia kysymyksiä sen tarkoituksen mukaisuudesta. Puutteellinen kasvilajistoanalyysi Luontoselvitysten ja niiden luontovaikutusten arviointi – Opas tilaajalle ja viranomaiselle -julkaisun (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021) mukaan Suomessa esiintyy noin 3 500 putkilokasvilajia, joista yli 200 on erityisesti huomioitavia, koska ne ovat uhanalaisia tai kuuluvat luontodirektiivin liitteisiin II tai IV. Lisäksi on 142 silmälläpidettävää lajia sekä 30 rauhoitettua putkilokasvilajia, joista osa on elinvoimaisia ja osa silmälläpidettäviä. Kasvilajien esiintymisajankohdat vaihtelevat, ja niitä voidaan arvioida esimerkiksi Luonnontieteellisen keskusmuseon Kasvimuseon Retkeilykasvion perusteella. Esimerkiksi hajuheinä kukkii heinäkuussa, lietetatar heinä-syyskuussa ja tikankontti kesä-heinäkuussa. Näiden lisäksi monet muut lajit, kuten suoneidonvaippa, lehtoneidonvaippa ja suovalkku, kukkivat heinä-elokuussa. Ilman huolellista ajallista ja lajikohtaista tarkastelua kasvillisuus selvitys ei voi antaa riittävää kuvaa alueen luontoarvoista. Johtopäätös: Selvityksen epäonnistuminen	Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys on laadittu vuonna 2024. Selvityksen kappaleessa 2 aineistot ja menetelmät on kuvattu, kuinka selvityksessä maastossa tarkastellut alueet on valittu. Karttatarkastelun perusteella maastotarkastelujen ulkopuolelle jätettiin metsätalouskäytössä olevat kivennäis- ja turvemaat. Maastoselvitykset kohdistettiin alueisiin, joilla on potentiaalia huomionarvoisten luontotyyppien ja lajien esiintymisen osalta. Selvitys on laadittu osayleiskaa- valle tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Yhteysviranomaisen on perustellussa päätelmässä lausunut luontoympäristöstä seuraavasti: <i>"Hanketta varten on tehty laajat luontoselvitykset maastossa. Kartoituskohteet ja reitit on suunniteltu huolellisesti ja toteutettu oikeaan aikaan. Raporteissa tulokset ovat selkeästi esitettyjä karttoineen."</i>

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Raportissa todetaan, että kasvillisuus selvitys kuvaa alueen kasvillisuuden yleispiirteitä ja rajaa huomioitavat kohteet luontoarvojensa perusteella. Tämä ei kuitenkaan riitä, sillä edellä esitetty osoittaa, että putkilo-kasviselvitystä ei käytännössä tehty lainkaan. Kaavoituksen kannalta tämä on vakava puute. Miten kaavoittaja voi sijoittaa tiet ja tuulivoimalat oikein, jos tekijällä ei ole tarkkaa kuvaa alueen kasvillisuudesta ja uhanalaisista lajeista? Yleistasoinen kuvaus ei riitä kaavoituksen perustaksi – tarvitaan yksityiskohtaista, ajallisesti ja lajistollisesti kattavaa selvitystä, jotta alueen luonnonarvot voidaan turvata ja hankkeen vaikutukset arvioida asianmukaisesti.	
Honkamäki-Viidankangas -hankealueella sijaitsee susialue. Hanke ei ole yhteiskunnallisesti tai alueellisesti merkittävä, sillä Sonkajärven kunnan sekä lähikuntien alueelle on suunnitteilla useita tuulivoimahankkeita. Susi on suojeltava eläin, joka voi häiriintyä tuulivoimarakentamisesta (=luonnon tilaisen elinympäristön menettämisestä). Vaikka susi hyötyisi lähteittenne mukaan alueelle rakentuvista metsäautoteistä, voi se vääristää suden käyttäytymistä sekä muiden lajien elinolosuhteita, joutuessaan suden ravinnoksi. Alueella sijaitsee koskematonta luontoa, jonka kulkuun ihmisen ei tule puuttua.	Alue sijoittuu susireviirin pohjoisosaan ja kattaa suhteellisen pienen osan susireviiristä, noin 6,3 %. Tuulivoiman alue ei todennäköisesti sijaitse alueella, jossa on suden lisääntymis- ja levähdysalueita. Hankkeen vaikutukset susiin arvioidaan vähäisiksi.
Honkamäki-Viidankangas -tuulivoimahanketta ei tule kehittää eteenpäin eikä hyväksyä kunnanvaltuustossa. Hankealueen viereen jäävät asukkaat ovat jo alusta alkaen tuoneet julki kielteisen kantansa kyseiseen hankkeeseen. Alueella sijaitsee paljon omakotitaloja ja loma-asuntoja sekä paikallinen matkailuyritys. Matkailuyritys hyödyntää yritystoiminnassaan alueen luontoa. Jos palataan YVAan, on jo siellä tullut esille kielteinen kanta. Emme halua pilata kotimaisemaamme, luonnonrauhaa, luontoa – vastustamme hanketta ja olemme tuoneet kantamme ilmi monta kertaa. Miksi tämä ei näy kaavaehdotuksessa? Miksi myllyjä ei ole vähennetty reippaasti tai siirretty kauemmaksi – miksi hanketta ei ole kaadettu? Hankkeen aikana on Keskikosken lomamökit -yrityksen ulkoilupaikalta poistettu 150m päästä tulientekopaikasta mylly, mutta seuraavat myllyt ovat jo reilun 500 metrin päässä. Miten tämä yhden myllyn poisto katsotaan riittäväksi? Eikö tässä pitäisi huomioida vähintään 2-5 kilometrin etäisyys yritykseen ja sen miljöihin. Ehdotan, että numerolla 1-31 myllyt poistetaan. Tällä turvataan Keskikosken lomamökki -yrityksen yritystoiminnan jatkuminen sekä alueen asukkaiden elinympäristö turvallisena ja rauhallisena paikkana olla ja elää.	Merkitään tiedoksi. Tuulivoiman osayleiskaava ei estä muuta elinkeinotoimintaa, vaikka aiheuttaakin maisemallisia vaikutuksia ja varaa maankäyttöä. On myös huomionarvoista, että tuulivoimalat eivät näy useinkaan lähialueille puuston ja maastonpiirteiden suojaavan vaikutuksen vuoksi. Kaavaselostuksen kappaleessa 8.9 on arvioitu maisemallisia vaikutuksia. Kappaleesta löytyy kuva näkyyysanalyysin tuloksista. Sen perusteella voi arvioida, missä voimalat näkyvät maisemassa. Kappaleessa 8.14.8 on arvioitu maisemallisia yhteisvaikutuksia muiden viireillä olevien tuulivoimahankkeiden kanssa.
Oman kotini pihaan maisemamallinnusten mukaan vaikuttavat maisemallisesti voimalapaikat 1-6. Tahdon, että kaavoituksessa huomioidaan riittävä etäisyys kiinteistöjen ja tuulipuiston välillä, jotta maisema- ja meluhaitta pienenee. Poistamalla voimalapaikat asutuksen läheisyydestä, jättäen riittävän syrjään kaavoitetut voimalat "itään", säilyy alueella riittävä voimaloiden etäisyys asutukseen. Voimalapaikat 1-12, 13 ja 15 sijaitsevat liian lähellä asutusta sekä vaikuttavat kielteisesti maisemaan. Tehdyt melumittaukset jättävät vain 2 dB rajan hankealueen rajaan. Kun nämä voimalat poistetaan, jäävät voimaloiden desibelit sallituksi hankealueen rajoilla.	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimuk- set tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huo- mioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin oh- jearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallin- nuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mu- kaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välk- keestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympä- ristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviran- omaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasi- tuksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnan- harjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Li- säksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen- teen tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hal- linto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomai- nen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdol- lisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ai- heuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ym- päristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vai- keaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimi- jaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelu- laki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
26. MUISTUTUS 14	
1. Meitä ei ole tiedotettu/ lähestytty Honkamäki-Viidankangas tuulivoima- hankkeen osalta mitenkään. Tiedon hankinta on ollut oman aktiivisuu- den varassa.	Hankkeen kaavoituksesta ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä on kuulutettu lain vaatimalla ta- valla jokaisessa vuorovaikutuksen vaiheessa. Hank- keen aloitusvaiheessa on tiedotettu kaavan vireilletu- lostä ja ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Seuraavaksi on tiedotettu kaavaluonnoksesta ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta. Näiden jälkeen on tiedotettu kaavaehdotuksesta. Jokaisessa vaiheessa on ollut mahdollisuus jättää mielipide ja ehdotusvaiheessa muistutus kaavaehdotuksesta.
2. Kaavaluonnoksessa esitetyt siirtolinjat reitit, tiestöt sekä tuulivoimaloiden väliset maakaapelit tulevat halkomaan metsätiloja. Vaadimme sähkönsiirtolinjat alueiden suunnittelua yhdessä tuulivoimakaavan kanssa, jotta todelliset vaikutukset koko hankkeella olisi nähtävissä. Kunnan tulisi vaatia tätä hanketoimijalta. Maanomistajat joutuvat eriarvoiseen asemaan, jos siirtolinjojen osalta kuulemiset ja yva-menettelyt tulevat vasta myöhemmin.	Merkittään tiedoksi ja välitetään hanketoimijalle tiedoksi. Yleiskaava-alueen ulkopuolisten sähkönsiirtolinjojen sijoitteluja ei päätetä kaavoituksen yhteydessä. Sähkönsiirtolinjan maanomistajien kanssa tullaan neuvottelemaan ja ehdottamaan ennakkosopimusta, missä sovitaan merkittävästi suurempaa korvausta lunastukseen nähden. Mikäli kaikkien maanomistajien kanssa ei saada asiaa sovittua ennakkosopimisessa, suoritetaan voimajohdon mahdollinen lunastus Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.
3. Sähkönsiirto linjat tulevat vaikuttamaan metsän hoidon peruseräpäätöseen, joka yhteismetsällä on harjoittaa kestävä ja kannattava metsätaloutta. Voimajohdon johtoalue lunastetaan johtoa rakennettaessa, kertakorvaus metsäalueesta sekä puustosta. Johtoalueeseen kuuluu koko ajan avoimena pidettävä johtoaukea ja rajoitetun kasvatuksen reu- navyöhyke. Uuden johtokäytävän avaaminen pirstoo tarpeettomasti maaseutu- ja metsämaisemaa.	Merkittään tiedoksi.
4. 3.10.2024 AVI:n perustellussa päätelmässä lukee: Vaihtoehtojen vertailun osalta on ilmeistä, että tämänkin hankkeen negatiiviset vaikutukset ovat lukumäärältään, vaikuttavuudeltaan sekä merkitykseltään selkeästi laajemmat ja suuremmat (lukumäärältään liki nelinkertaiset) kuin positiiviset vaikutukset. Mikäli varsinaisten vaihtoehtojen kanssa vertaillaan yhdessä myös sähkönsiirron vaihtoehtoja, korostuvat negatiiviset vaikutukset entisestään (lukumäärältään yli nelinkertaiset). Myös sosiaalisten vaikutusten osalta negatiiviset vaikutukset ovat määrältään ja merkittävyydeltään suuremmat kuin positiiviset vaikutukset.	Merkittään tiedoksi.
27. MUISTUTUS 15	
Hyvät Sonkajärven kunnan päättäjät: Mty 'xxx ja xxx' puolesta vastustamme jyrkästi Honkamäki – viidankangas tuulivoimapuiston rakentamista.	Merkittään tiedoksi.
xxx tila Omistamme osin suunnitteilla olevan tuulivoimapuiston vaikutusalueella ja aivan vieressä olevan xxx tilan, jota käytämme nykyään lomailu ja metsästystukikohtana, sekä etätyöskentelypaikkana. Tilan pellot on vuokrattu viljelykäyttöön. Tilan metsät ovat metsätalouskäytössä. Xxx tila sijaitsee korkeamman melun ja maisemahaitan alueella. Se on mäellä, josta on näkymät joka suuntaan. Suunnitteilla oleva tuulivoimapuistohanke ympäröi mökkimme kolmesta ilmansuunnasta pienimmillään vain reilun kilometrin etäisyydellä. Mahdollisten voimaloiden melu,	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioon. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
infraääni ja näkymähaitat huolestuttavat. YVA:n puitteissa tehty melu /välkemittaukset ovat teoreettisia, ja kun tässä tapauksessa tilallamme ei ole ollut esim. melumittausreseptoreja niin todellinen melun tilanne nähdään vasta hankkeen mahdollisen toteutumisen jälkeen. Sama on tilanne voimaloiden tuottaman välkkeen ja maisemahaitan suhteen. Maisemahaitan osalta YVA:ssa olevat havainnekuvat on todettu tehdyksi huomattavasti matalammilla tuulivoimaloilla, joten ainakin maisemahaitat, ellei lisäksi ääni- ja välkehaitatkin tulevat olemaan huomattavasti esiteltyjä suurempia. Jos tuulivoimapuisto toteutuu, niin se tulee vaikuttamaan tilamme arvoon. Tästä on verrokkina 18.3. Ilta Sanomissa julkaistu artikkeli Kiuruvedeltä, jossa pankki on kirjannut lausunnon, jossa lähelle tuleva tuulivoimapuisto vaikuttaa kiinteistön arvoon: https://www.is.fi/kotimaa/art-2000011097752.html. Maksaako Sonkajärven kunta meille korvausta tilamme arvon alenemisesta? Suunnitelman mukaan puistoon menee pääväylä välillä 5-tie - Akonjoentie. Samaa tietä käytämme tilallemme kulkemiseen. Jos tuulivoimapuisto rakennetaan, niin vaadimme, että tilallemme kulku ei saa tuolla tieosuudella estyä rakentamisen eikä puiston ylläpidossa olon aikana. Meillä tieosakkaina ja pellon viljelijöillä on oikeus käyttää tietä, ja rajoitukset aiheuttavat kustannuksia, jos emme pääse viljelemään tai hoitamaan metsiämme. Kyseinen tie on myös väylä muille alueen tilan omistajille ja metsästysseuran jäsenille. YVA:ssa on todettu, että voimalat saattavat haitata tietoliikenneyhteyksiä, joita meidän tapauksessamme ovat pelkästään eri matkapuhelinoperaattoreiden mobiilidatayhteydet. Telian tukiasema, jonka kautta ainoa välttävän tasoinen 4G datayhteys tilallemme toimii, on kohtalaisen kaukana, ja sattuu vielä olemaan suunnitellun tuulivoimapuiston toisella puolella Kulvemäen mastossa. Tämä yhteys on suurella todennäköisyydellä puiston mahdollisesti toteuduttua - ellei nyt käyttökelvoton, niin ainakin merkittävästi heikompi kuin nykyään. Jos tuulivoimapuisto rakennetaan, niin vaadimme, että tuulivoimapuistohankkeesta vastaavat tahot ottavat vastuun kaikkien alueella toimivien matkapuhelinoperaattorien kanssa mobiilidatayhteyksien kehittämiseksi ja päivittämiseksi vähintään saman tasoiseksi kuin ne tänä päivänä ovat. Sanomattakin selvää, että matkapuhelimien toimivuus puhekäytössä tulee myös säilyttää.	noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioitua meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asuimisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamislupaan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylity. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Havainnekuvat on päivitetty kaavaehdotuksen voimalasijoittelulla, jossa voimaloiden korkeus on 295 metriä. Tuulivoimaloilla ei ole vaikutusta kiinteistöjen hintoihin, vaan hintatasoa määrittävät muut,

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	yksilöllisesti arvioitavat tekijät. Voimaloista aiheutuva häiriö koetaan subjektiivisesti, eli jokainen kokee voimat eri tavalla. Tutkimukset muun muassa Suomessa (FCG ja Tuulivoimayhdistys, 2021) ja Yhdysvalloissa (Hoen; 2009, 2011 ja 2013) osoittavat, että tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole tilastollisesti merkittävää vaikutusta kiinteistöjen hintoihin. Liisa-Maria Linnalan tutkimus (2024) on uusin ja kattavin Suomessa tehty tutkimus tuulivoimaloiden vaikutuksesta lähialueen kiinteistöjen arvoihin. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 181 600 kiinteistökauppaa vuosilta 1990-2020 tuulivoimaloiden lähettyviltä eikä havaittu että tuulivoimaloiden läheisyydellä ja tuulivoimaloiden näkyvyydellä olisi tilastollisesti merkittävää vaikutusta lähialueen kiinteistöjen arvostuksiin. Tuulivoimaloiden rakentamisen yhteydessä tieyhteys kiinteistöille säilyy tai kiinteistölle järjestetään väliaikainen kulkuyhteys. Asiaa ei ratkaista yleiskaavassa, vaan rakennusluvan yhteydessä. Vaikutuksia viestintäverkkoihin on käsitelty kaavaselostuksen kappaleissa 8.1.4. Turvallisuuteen liittyvät vaikutukset ja 8.1.5. Vaikutukset viestintäverkkoihin. Television vastaanotto-olosuhteista ja mobiiliverkon kattavuudesta on laadittu esiselvitys, jossa esitetty vaihtoehtoja televisiovastaanotto-olosuhteiden parantamiseksi tai haittojen poistamiseksi tuulivoimaloiden aiheuttamilla häiriöalueilla.
Luonto Suunnitteilla olevan tuulivoimapuiston infran rakentaminen myllyn paikoineen, huoltoteineen, ja siirtolinjoineen vaatii yli 100 hehtaarin, ellei useiden satojen hehtaarien verran metsän hakkuuta. Metsien pysyvä hävittäminen tuulivoimapuiston tieltä on selkeästi ristiriidassa ilmastovoitteiden kanssa, koska tuulivoimainfran alta hakattu ja paljaana pidettävä metsämaa muuttuu pysyvästi hiilinielusta hiilen lähteeksi. Lisäksi hakkuut eivät ainoastaan vähennä metsän tarjoamia ekosysteemipalveluja, vaan myös heikentävät alueen luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi tuulivoimapuiston rakentaminen voi vaikuttaa kosteikkoihin ja paikalliseen pohjaveden tasoon. Kaivot kuivuvat jo nyt kuivina kesinä. Puiston rakentaminen voi pahentaa tätä tilannetta entisestään.	Suomen hallitusohjelman mukaiseen hiilineutraaliin Suomeen vuonna 2035 voidaan pyrkiä vahvistamalla metsien hiilinieluja, mutta myös ottamalla käyttöön uusiutuvia energiantuotantomuotoja, kuten rakentamalla tuulivoimaa tai aurinkoenergiaa. Metsälain ja vesilain mukaiset kohteet sekä luontonselvityksessä todetut arvokkaan luontokohteet, luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikat ja arvokkaiden luontotyyppien esiintymisalueet on merkitty kaavakartalle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeinä alueina ja luontoarvojen kannalta huomioitavina alueina kaavamerkinnoin. Lisäksi luonnonsuojelualue tai perustettavaksi tarkoitettu luonnonsuojelualue sekä Natura 2000 -verkkoon kuuluva tai ehdotettu alue on huomioitu kaavamerkinnoilla ja määräyksillä. Kaavaselostuksen kappaleessa 8.3 on arvioitu kaavan vaikutuksia pohja- ja pintavesiin.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Metsästys ja riista Alueen riistakanta on ollut runsas, mutta herkkä kaikenlaisille ulkopuolille tekijöille, joita ovat tähän mennessä olleet esimerkiksi Tornatorin mailla tehdyt suurehkot vuosittaiset metsähakkuut ja Vapo:n turvesuon verottama metsäala. Vuosittain esimerkiksi metsäkanalintujen määrä saattaa vaihdella todella voimakkaasti. Parin hyvän vuoden jälkeen tulee vuosia, että lintuja ei näy juuri missään. Samaa heilahtelua on hirvikannassa. Alueen susikanta on ollut perinteisesti runsas. Tälläkin hetkellä osa suunnitellusta tuulivoimapuistoalueesta kuuluu yhden susilauman revii-riin. Metsän eläimet, kuten hirvet ja linnut, kaihtavat tuulimyllyjä ja niiden aiheuttamaa melua. Tämä voi johtaa eläinten siirtymiseen pois alueelta ja häiritä merkittävästi paikallista ekosysteemiä. Riistan ehtymisen ja tuulivoimapuiston myötä tulevien mahdollisten metsästysrajoitusten myötä alueen metsästysseuroille tulee valintatilanne, millä edellytyksillä metsästystoiminnan jatkuminen on mahdollista, vai onko tämä jopa kuolinisku alueen metsästysseuroille.	Hankkeen vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä.
Loppusanat: Kun hanke alkoi, niin Pohjan Voima oli vielä suurimmalta osalta Suomalaisomisteinen. Tällä hetkellä 51 % yhtiöstä omistaa Ruotsalainen Arise. Kannattaa huomioida, että Pohjan Voima ei ole Suomalainen yhtiö, vaan osa ruotsalaista pörssiyhtiötä. Ei millään pahalla, mutta sen verran on Ruotsalaisista kokemusta, että he kyllä osaavat huolehtia siitä, että edut valuvat sinne, mutta ei niin edulliset asiat jäävät tänne. Tuulivoimapuiston vaikutuksesta kärsiviä on näennäisesti kuunneltu, mutta heidän mielipiteillään ei näy olevan oikeasti merkitystä. Puistohanketta runnotaan väkisin läpi Pohjan voiman ja Tornaattorin lobbauksen voimalla, vaikka varsinaisen paikallisten asianosaisten vastustus tuulivoimapuistoa kohtaan on lähes 100 %. Suomesta ja ulkomailta on jo esimerkkejä siitä, että alueen asukkaiden mielipiteillä on väliä, eikä tuulivoimapuistoja toteuteta, jos kansa on sitä mieltä. Miksi tämä ei toimi näin Sonkajärvellä? Tuulivoima on toki tällä hetkellä tärkeä tilapäinen, siirtymävaiheen työkalu osana Suomen sähköenergiatarjoomaa, mutta se ei yksinään riitä ratkaisemaan sähköntuotannon ongelmia pitkällä aikavälillä. Suomen sähköntuotannon tulevaisuuden turvaamiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisempia ja tehokkaampia ratkaisuja. Esimerkiksi ydinvoima tarjoaa vakaa ja luotettavan energianlähteen, joka ei ole riippuvainen sääolosuhteista. Lukuisien kunnassa vireillä olevien tuulivoimapuistohankkeiden myötä Sonkajärven kunta näyttää olevan profiloitumassa yhdeksi suureksi teollisuusalueeksi, jossa millään muulla ei ole väliä kuin että kiinteistöverotuloja virtaa kuntaan. Edellä mainittujen seikkojen valossa toivomme, tai vaadimme teiltä, Sonkajärven kunnan päättäjät, tervettä maalaisjärkeä ja muitakin arvoja mielessä kuin eurot, jotta tämä tuulivoimapuistohanke saataisiin pysä-	Merkittään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
tettyä ennen kuin se edes alkaa. Ottakaa huomioon, että kunnassa löytyy runsaasti asiaa vastustavia, mutta tuskin montaa sellaista, jotka viilpittömästi ovat tuulivoimapuiston kannalla. Toistan: Vastustamme jyrkästi Honkamäki – Viidankangas tuulivoimapuiston rakentamista.	
28. MUISTUTUS 16	
Keskellä Sonkajärven kuntaa sijaitseva Hirvijärven alue ei ole oikea paikka tuulivoimaloille. Myllyt eivät ole luonnonmukaisia, sitä ”vihreää siirtymää”, vaan suoranaista luonnon raiskaamista, paikallisten asukkaiden, maanomistajien tai mökkiläisten oikeuksia puhumattakaan. Myllyjen äänimallinnukset ovat toteutettu liian pienillä tehoilla suhteessa todellisuudessa alueelle tuleviin myllyihin. Susialuetta ei huomioida, vaan voidaan jyrätä kokonaisuudessaan yli voimaloilla. Paikallinen matkailuyritys on sijoittanut miljoonan yritykseensä – kunta kannustaa yritykseen ja ajaa samalla alas koko yrityksen asettamalla voimat yrityksen välittömään läheisyyteen. Missä on se yrittäjäystävällisyys? Toisekseen Pohjan Voimalle – miten voitte puhtaasti sanoa toimivanne vastuullisesti, jos ajatte konkurssiin alueen yrityksen tuulivoimaloilanne? Tuulivoimarakentamista ei ohjaa Suomessa mikään laki. On epäselvää, saavatko kunnat pitää verotulot tai toteutuuko niiden tasaus valtionta-sausjärjestelmässä. Mielestäni on tärkeää, että Sonkajärven kunta odottaa tuulivoimalakien ajantasalle tulon. Myöskin korvaukset menetetyistä maasta ovat mitättömät. Suhteetonta on, että korvausta eivät saa ne, joiden mökkien ja kotien viereen hanke-alue rakentuu. Alueen maat omistaa pääasiassa suuret toimijat, kuten esimerkiksi Tornator, jolloin paikallisille jäävät tulot ovat mitättömät. Myöskään tuulivoimarakentamiseen liittyvää osaamista saatika kalustoa meillä ei Sonkajärvellä ole – talvinen teidenairaus on laiha paikallinen työllisyysvaikutus. Tuulivoimasta saatava sähkö ei tule jäämään meidän pistorasioihin, vaan hankkeet myydään eteenpäin rahakkaina. Suomen ei tule alkaa tuulivoimatoimijoiden siirtomaaksi, jossa paikallisten ihmisten oikeudet voidaan polkea. Kannatan vaihtoehtoa, jonka mukaan alueelle ei rakenneta yhtään tuulivoimalaa.	Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: <i>”Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimallasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen”</i>. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu-misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohje-arvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallin-nuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mu-kaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välk-keestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitystä ympä-ristölle (Laki eräistä naapurisuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitystä, tulee hänen tehdä

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasi- tuksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnan- harjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Li- säksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen- teen tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hal- linto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomai- nen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasisusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdol- lisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ai- heuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ym- päristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimen- piteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutta- vuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviran- omainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäris- tölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaeh- doissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiu- tuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiili- sista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuu- tosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaa- voituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja sel- vittämisessä. Kiinteistöverotulot säilyvät kunnilla.
29. MUISTUTUS 17	
Muistutus Honkamäki-Viidankangas. Hankekaavaehdotuksesta tulee poistaa voimalapaikat numerolla 1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11. 1-3 myllyt tulevat liian lähelle Akonjoella sijaitsevia loma-asuntoja. 1 voi- mala sijaitsee 1 kilometrin päässä Akonjoen lomakiinteistöistä, jolloin äänivaikutus on kohtuuton. Voimalapaikat 1-11 sijaitsevat liian lähellä Hirvijärven sekä Kajaanintien varteen keskittynyttä asutusta. Mainittujen myllyjen vaikutus omaan ko- ttiini on merkittävä maisemallisesti. Sijoittamalla voimalat riittävän kauas, voidaan maisema haittaa vähentää. Erityisesti myllyt 1,2,3,5,7 näkyvät asutuksen pihoihin ja ovat liian lähellä Hirvijärventietä sekä Kajaanin- tietä. Voimalapaikat 10 ja 11 sijaitsevat liian lähellä sekä erityisesti liian	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Son- kajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyk- sistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioi- minen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuk- sia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloi- den melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin ar- vioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
korkealla, vaikuttaen maisemaan kielteisesti. Lisäksi näiden myllyjen vaikutus on erittäin kielteinen paikalliselle matkailuyrittäjälle. On tärkeää huomioida sosiaalinen kestävyys päätöksenteossa.	puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimuk- set tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä hu- mioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin oh- jearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallin- nuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Väkemallinnuksen mu- kaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välk- keestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympä- ristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviran- omaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasi- tuksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnan- harjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Li- säksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen- teon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hal- linto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomai- nen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdol- lisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ai- heuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ym- päristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimen- piteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutta- vuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviran- omainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäris- tölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaeh- doissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiu- tuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiili- sista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuu- tosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaa-voituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä.
30. MUISTUTUS 18	
Sonkajärven kunnalla ei ole tuulivoima strategiaa, siitä huolimatta kunnassa on suunnitteilla useita eri tuulivoimahankkeita. Hankkeiden arvioiminen tapahtuu hanke kerrallaan ja kokonaisuuden arvioiminen on mahdotonta ilman strategiaa. Strategiassa tulisi ottaa huomioon myös ympäristökuntien tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset. Monissa kunnissa ja kaupungeissa strategioissa on suojaetäisyytenä lähimpään asutukseen käytetty 2–3 km. Toivomme, että Sonkajärven kunta käyttää strategiassaan vähintään tuota samaa kilometrimäärää. Strategian laatiminen pitäisi ottaa kunnan ensisijaiseksi tehtäväksi ennen yhdenkään hankkeen jatkamista. Kunta on tekemässä isoja päätöksiä ilman minkäänlaista kokonaissuunnitelmaa. Nyt tehtävillä päätöksillä on merkittävät vaikutukset tuleviin sukupolviin sekä Sonkajärven kunnan maisemaan ja elinkeinoin. Emme usko, että kukaan päättäjistä haluaa olla tekemässä näin isoja päätöksiä ilman hyvin laadittua kokonaistilanteen huomioivaa strategiaa. Honkamäki-Viidankangas kaavaehdotusta käsitellessä tulee ottaa huomioon kaikki alueesta esitetyt tutkimukset ja lausumat. YVA-selvityksestä löytyy mm. Ely- keskuksen lausunto, jossa todetaan vaikutusten olevan merkittäviä ja pysyviä elinkeinon harjoittamisen, asumisen ja luontoarvojen kannalta. Myös maisemavaikutukset arvioidaan merkittäväksi voimaloiden määrästä ja korkeudesta johtuen.	Merkitään tiedoksi.
Maisemavaikutukset ovat merkittävimmät Matkusjoen vesistömaisemaan. Tuulivoimahankkeen alueen kaavakartasta tämä merkittävä kulttuurimaisema on rajattu kokonaan pois ja se vääristää hankkeen vaikutusten arviointia vesistömaisemaan ja sen ranta-asukkaisiin. Kaavakartan rajaamisen vuoksi vaikutusten arvioiminen ranta-asukkaiden osalta on kartan pohjalta mahdotonta. Rannalla on paljon vakituista ja vapaa-ajan asutusta. Ely- keskus toteaa lausunnossaan, että huomattavien vaikutusten lieventämiseksi, tulisi voimaloiden määrää ja korkeutta rajoittaa. Lisäksi Ely toteaa, että hankevaihtoehtojen (VE1 ja VE2) vaikutukset ovat hyvin samantyyllisiä vain maantieteellinen raja on eri kokoinen.	Kaava-alue on rajattu siten, että se noudattelee suunniteltujen tuulivoimaloiden mallinnettua 40 dB melualueutta. Maisemavaikutuksia Matkusjoen maisemaan on arvioitu muun muassa osayleiskaavan selostuksen kappaleessa 8.9.2. Maisema-arviointi pohjautuu maisemaa ja rakennettua kulttuuriympäristöä käsitteleviin lähdeaineistoihin, maastokäyntiin ja sen pohjalta tehtyyn maisemaselvitykseen sekä näkyvyysalueanalyysiin ja havainnekuviin.
Aluetta suunniteltaessa ei ole otettu huomioon häiriöttömiä luontoalueita eläimiä ja lintuja ajatellen, vaan alue pirstaloituu tulivoiman tiiviin rakentamisen vuoksi kokonaisuudessaan. Eläimille ja linnuille tulee jättää riittävästi elintilaa. Kaavakartassa merkittävät arvokohteet on kuvattu keltaisella katkoviivalla. Näiden alueiden huomioiminen on jäänyt huomiomatta kaavasuunnittelussa, tuulivoimaloita on sijoitettu siten, ettei arvokohteille jää riittävää elintilaa. Honkamäki-Viidankangas kaavaehdotuksessa Honkamäki, Koivusuo ja Jauhoso ovat teiden ja voimaloiden ympäröimiä. Näillä alueilla esiintyy monimuotoisuutta tukevia arvokkaita luontokohteita ja kasvillisuutta,	Metsälain ja vesilain mukaiset kohteet sekä luontoselvityksissä todetut arvokkaat luontokohteet, luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikat ja arvokkaiden luontotyyppien esiintymisalueet on merkitty kaavakartalle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeinä alueina ja luontoarvojen kannalta huomioitavina alueina kaavamerkinnöin. Lisäksi luonnonsuojelualue tai perustettavaksi tarkoi-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
jotka on luetteloitu YVA taulukossa 44 (sivut 303–304) ja jotka esitetään kartalla 109. Muutokset kasvillisuuteen ovat pysyviä. Kyseessä olevat alueet ovat myös linnustollisesti arvokkaita alueita. Honkamäen ja Iso-Koivumäen alueilla on myös liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka.	tettu luonnonsuojelualue sekä Natura 2000 -verko- toon kuuluva tai ehdotettu alue on huomioitu kaava- merkinnöillä ja määräyksillä.
Suurin osa suunnitellusta hankealueesta sijoittuu Matkusjoen valuma- alueeseen. Pykäläpuro virtaa Matkusjokeen, Iso ja Pieni Rahkalampi Venäjänjärveen, Honkalampi Honkapuron kautta Matkusjokeen, Koivu- puro ja Hallapuro Kokkopuron ja Toivakkojärven kautta Matkusjokeen. Rakentamisajan kiintoaines kulkeutuu puroja pitkin vesistöön, jolloin ve- sien tila heikkenee. Hankealueella on useita metsälain mukaisia pienvesikohteita, jotka ovat purojen lähiympäristöjä.	Vesilain mukaiset kohteet on huomioitu yleiskaa- vassa. Pintavesivaikutuksia on arvioitu selostuksen kappaa- leessa 8.3.2.
Kaiken kaikkiaan hankkeen seurauksena maasto ja kasvillisuus rikkou- tuu monella tavalla: - uusia teitä rakennetaan ja entisiä kunnostetaan, jyrkeillä rakenteilla, vieripuustoa poistaen - teialueiden leveys on n. 18–20 m ja kaarteisiin tarvitaan vielä lisä- levennykset isoja kuljetuksia varten - tuulivoimala tarvitsee n. 1,5 ha puuttoman alueen - tuulivoimalan perustuksen halkaisija on n. 30 m ja korkeus n. 4 m (kaivetaan maan alle useita metrejä) - suunnitelmiin kuuluu maa-ainesten ottoa lähialueelta sekä mahdolli- sesti uuden kiviainesten ottoalueen käyttöönotto - alueella on entinen Palosuon kaatopaikka, jonne on haudattu mm. Su- kevan terva- ja tärpättitehtaan saastuneita maa-aineksia (sis. PAH- yhdisteitä). Maaperällä on keskeinen rooli hiilen kierrossa ja siten myös ilmaston- muutoksen hillinnässä. Lisäksi maaperä tarjoaa elinympäristön lukuisille eliölajeille. Monien kymmenien hehtaarien puiden kaataminen rakenta- misen tieltä vähentää hiilinielua entisestään.	Vanha kaatopaikka on otettu huomioon yleiskaa- vassa. Kaavaehdotusvaiheessa muun muassa van- han kaatopaikan lähelle osoitetun tuulivoimalan ra- kennusala on pienennetty. Suomen hallitusohjelman mukaiseen hiilineutraaliin Suomeen vuonna 2035 voidaan pyrkiä vahvistamalla metsien hiilinielua, mutta myös ottamalla käyttöön uusiutuvia energiantuotantomuotoja, kuten rakenta- malla tuulivoimaa tai aurinkoenergiaa.
Melumallinnukset on tehty voimaloille, joiden napakorkeus on 215 m. Roottorin halkaisijan ollessa 190 m, tulee voimalan kokonaiskorkeu- deksi 310 m! Lavan leveyttä on kasvatettu ja se on leveimmällä koh- dalla 4,55 m (aikaisemmin 4,3 m). Turbiinityyppinä on käytetty 6,5 MW vaikka suunnitteilla on mahdollisimman suuri, jopa 14 MW. Melumittauspisteissä on saatu 37–40 dB keskiäänitaso tuloksia. Se- lostuksessa todetaan, että tuulivoimaloiden melu on häiritsevämpää kuin esim. liikenteen melu. Tieliikennemelun (5-tie, Hirvijärventie ja Tet- rikoskentie) ja tuulivoimamelun yhteismallinnuksessa on nähtävissä 40 dB:n yhteisvaikutusalue Matkusjokireitin läheisyydessä (YVA kuva 60).	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Son- kajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyk- sistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioi- minen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuk- sia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloi- den melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin ar- vioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Tuulivoimaloiden melunmittausten osalta on todettu, että matemaattinen mallintaminen ei koskaan kuvaa todellisuutta. Luonnonympäristössä on niin paljon vaikuttavia asioita. Mm. sääolot vaikuttavat äänen voimakkuuteen. Eri tasossa ja tiheään sijoitettuna tuulivoimalat aiheuttavat turbulenssia, joka muuttaa äänimaailmaa. Ympäristöterveysviranomaisen on todennut lausunnossaan, että terveysvaikutuksia voi syntyä, vaikka mittaustulokset osoittavat vähäisen aliittumisen. Joka tapauksessa hankealueella ylittyy 45 dB:n raja ja se vaikuttaa alueen virkistyskäyttöön.	puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimuk- set tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä.
Välkemallinnus on tehty 200 m napakorkeudelle. Selostuksessa tode- taan, että liikkuva varjo voi ulottua 1–3 kilometrin päähän voimalasta. Toisin sanoen lähimmiltä voimaloilta Matkusjokireitille ja järvelle aina valtatie 5:lle saakka. Tuulivoimalat itsessään ovat erittäin hallitsevia Matkusjoen varren järvi- maisemassa. Ylempänä avautuvien näkymien vuoksi voimalat hahmot- tavat lähiympäristöön paikoitellen suurempina kuin tasaisemmassa mai- semassa. Honkamäki ja Pykälämäki ovat 190 m korkeita ja Iso Koivu- mäki 170 m. Pohjois-Savon maakuntakaavassa 2040 tuulivoimaloiden laskennal- liseksi maksimimääräksi on esitetty 23 kappaletta, joista toteutettavissa noin 15 kappaletta.	Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huo- mioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin oh- jearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallin- nuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mu- kaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välk- keestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympä- ristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviran- omaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasi- tuksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnan- harjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Li- säksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen- teon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hal- linto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomai- nen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdol- lisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ai- heuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ym- päristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimen- piteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutta- vuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviran- omainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäris- tölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaeh- doissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiutuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuutosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä.
Tuulivoimaloista aiheutuvien haittojen takia esitämme: 1. Sonkajärven kunta laatii ensi tilassa tuulivoimastrategian ennen hankkeen/hankkeiden jatkamista. 2. Haitallisten vaikutusten vähentämiseksi tarvitaan ympäristölupa kaikille tuulivoimahankkeille. 3. Honkamäki-Viidankankaan osalta toteutetaan VE0 =ei tuulivoimaloita alueelle 4. Jos hanke kaikesta huolimatta päätetään toteuttaa, tuulivoimaloiden määrää tulee olennaisesti vähentää. Aiemmin mainittujen erityisen tärkeiden ja luonnon monimuotoisuutta turvaavien kohteiden sekä asukkaiden terveyden ja asuinviihtyvyyden turvaamiseksi esitämme poistettavaksi seuraavat voimat: 3, 4, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20 ja 22 Näillä poistoilla alue rajautuu niin, että YVA:ssa esitetyt erityisen tärkeät ja monimuotoisuutta turvaavat kohteet jäävät hankealueen ulkopuolelle ja edellä esitetyt huomattavat negatiiviset vaikutukset vähenevät. Tuulivoimat 4, 11, 13 ja 14 on suunniteltu korkeille mäille Pykälämäki, Iso Koivumäki ja Honkamäki (korkeudet 170–190 m), joten näiden osalta voimaloiden vaikutukset ympäristöön olisivat erityisen voimakkaat, kohoten n. 355 metrin korkeuteen merenpinnasta laskettuna. Tarkennus: Muistutuksen esitys kohta 4. Voimaloiden vaikutukset ympäristöön... kohoten n. 355 metrin korkeuteen... Tämä 355 m saatu siten, että maaston korkeus T4 voimalapaikalla on 172 m. Ylä-Venäjänjärvi on 112 m merenpinnasta. $172-112=60$. $60\text{ m} + 295\text{ m} = 355\text{ m}$ 5. Poistojen jälkeen alueen pohjoisosaan jäisi 14 voimalaa, joka on maakuntakaavassa esitettyjen toteutettavien voimaloiden määrä. Näiden rakentamiseen liittyvät rajoitteet ja maksimikorkeus tulee määritellä kunnan tekemässä tuulivoimastrategiassa ja ympäristöluvassa.	1. Merkitään tiedoksi. 2. Tuulivoimaloita ei ole säädetty yleisen ympäristölupavelvollisuuden piiriin, mutta ympäristölupa voidaan edellyttää, jos tuulivoimalan toiminnasta saatua aiheutua naapurussuhdelaisissa (26/1920, NaapL) tarkoitettua kohtuutonta rasitusta vaikutuksista johtuen (YSL 28 §, NaapL 17 §). 3. Merkitään tiedoksi. 4. Kaavan ehdotusvaiheessa tuulivoimaloiden määrää vähennettiin haittavaikutusten vähentämiseksi. Suunnittelualueelle on laadittu runsaasti maisema- ja luontoselvityksiä ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä. Metsälain ja vesilain mukaiset kohteet sekä luontoselvityksissä todetut arvokkaat luontokohteet, luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikat ja arvokkaiden luontotyyppien esiintymisalueet on merkitty kaavakartalle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeinä alueina ja luontoarvojen kannalta huomioitavina alueina kaavamerkinnöin. Lisäksi luonnonsuojelualue tai perustettavaksi tarkoitettu luonnonsuojelualue sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue on huomioitu kaavamerkinnöillä ja määräyksillä. 5. Yleiskaavoitusta ohjaavissa maakuntakaavoissa osoitetaan muun muassa tuulivoimatuotannolle sopivat alueet. Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahankealue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaiheen ehdotuksessa tuulivoimapotentialiseksi alueeksi (tv-1).
31. MUISTUTUS 19	
Kaavaehdotukseen muistutuksena ei voimalapaikkoja 1-11 ja 13 tule teuttaa. Syynä läheisyys asutukseen ja täten tästä syntyvä maisema- ja äänihaitta.	Merkitään tiedoksi. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiutuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiilista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastomuutosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Ehdotusvaiheessa tuulivoimaloiden määrää on vähennetty muun muassa maisemaan aiheutuvien haittavaikutuksien pienentämiseksi.
32. MUISTUTUS 20	
Kannanotto Honkamäki- Viidankangas tuulipuistohankkeeseen Sonkajärven kunnan valtuutetuilla tuntuu nyt melko monella olevan meillä varsinainen vauhtisokeus näiden tuulipuistoalueiden suhteen. Siinä, missä hoette tulojen lisävän verotuksen myötä, ette näe säkin huonevan toisesta päästä heikkenevän matkailun vuoksi, sekä puistoalueille jäävien matkailualan yritysten tulojen menetyksen takia. Jos kuntaan on tarkoitus houkutella lisää asukkaita, luuletteko tosiaan, että tänne muuttaa ihmisiä muualta paikkakunnilta, kun jo näiden päivänvaloon tulneiden tutkimusten perusteella tuulivoimalat ajavat asukkaat pois jo aiemmilta tuulipuistokunnilta? Ihmisten ahdinko on tällä hetkellä koko maan laajuinen niillä alueilla, missä tuulivoimaa on kannatettu sokeasti ja aivan holtittomalla vauhdilla. Vai oletteko vaivautuneet lukemaan artikkeleita, jotka käsittelevät aihetta negatiiviseen, ei puolustavaan ja ihanhoivaan sävyyn? Näitä artikkeleita löytyy varsin paljon. Jopa kuluneella viikolla valtamediassa (esim. Maaseudun tulevaisuus) julkaistiin artikkeli Kiuruvedeltä, jossa paikallinen asukas olisi tarvinnut remonttilainaa omistamalleen kiinteistölle, muttei pankki sitä myöntänyt alueelle kaavailtujen myllyjen takia. Tämähän on meidän kuntalaisten tulevaisuus? Jäädä pitää jättää nalkkiin kiinteistöinemme, joilla ei tulevaisuudessa ole minkäänlaista jälleenmyyntiarvoa, eikä asumiselle ole enää mielekästä perustetta. Tehän ajatte näillä hankkeilla meidät entisetkin asukkaat pois pitäjistä! Ja tänne vielä pitäisi tehdä lisää lapsia... Jos Sonkajärvi haluaisi kirkastaa kasvojaan "maailman kartalle", julistautuisi pitäjä täysin tuulivoimavapaaksi alueeksi ja lataisi päälle sen taannoisen kampanjan "euron tonteista". Näinä aikoina kun tuulivoima-alueiden piiriin jäävät ihmiset hamuavat perheilleen sitä rauhan tyyssijaa ilman tuulimyllyjä, voisi tällä strategialla olla todellista merkitystä. Vielä näitäkin kuntia ja kaupunkeja löytyy ja olen aika varma, että niistä pitäjistä kehkeytyy tulevaisuudessa varsin muuttovoittoisia alueita, vaikkette te sitä haluaisi uskoakkaan. Tällä tekstillä pohjustan, että mielestäni Honkamäki-Viidankangas, Hutusenlehto, Kurvinsuo, Metsärinne, sekä muut kuntaan kaavailut tuulipuistohankkeet laitetaan täysin jäihin. Ja jos tämä verorahanhimoinen tuulipuistokiima edelleen jatkuu, suunnitelkaapa yksi puistoalue vaikka siihen Savonvirta-Mansikkavirta-akselille, siinähan on valmista peltoakin niin että riittää, eikä muuten lopu tuulemasta.	Merkitään tiedoksi. Kunta on kaavan virelletulosta päättäessään ilmaissut halunsa olla mukana edistämässä tuulivoimatuotannon lisäämistä Suomessa.
33. MUISTUTUS 21	
Ja sitten toinen ihan omana itsenäni ja itseäni edustaen, onhan tää nyt aivan järkyttävää että te haluatte väen vängällä pilata meidän elinympäristön ns. Muutaman dollarin tähden, ne ropellit ko tuloo ni kaukana on hiljaisuus ja pimeys, luonnonrauha joka on epäilemättä vetovoima matkailussa ja asumisessa.mikä Järki teidän on panostaa enää edes matkailuun kun se kuolee näiden myötä?? Ja kannattasko tehdä pikkuhiljaa oikeita päätöksiä.. Historiaa tämän kunnan paskasta johtamisesta löytyy vuosikymmenien takaa.	Merkitään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Ehkä kannattas miettiä tuulivoimatonta kuntaa ja lähteä sitä markkinoimaan, itse henkilökohtaisesti nostan kytkintä tästä pitäjästä jos nämä hankkeet toteutuu ja meinaan puhua jälkikasvuni tekemään samoin. Joten ehdoton ei näille hankkeille. Järjestäkää keskusteluilta missä kohtaatte kuntalaiset ja pohditaan yhdessä niitä parempia ratkaisuja.	
34. MUISTUTUS 22	
Esitämme Toivakon kyläyhdistyksen johtokuntana muistutuksen Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimayleiskaavaan. Olemme yhä VE0: Hanketta ei toteuteta –vaihtoehdon kannalla. Tuulivoimaloiden synnyttämän melun ja tärinän terveysriskit –esitutkimuksessa (Nykänen, 2023) todetaan, että Suomessa infraäänimittauksia tehdään virheellisellä menetelmällä, jonka vuoksi saadaan virheellisiä arvioita melusta ja tuulivoiman terveysvaikutuksista. Tutkimuksen mukaan nykyisin käytettävissä melumallinnuksissa on merkittäviä puutteita, mikä johtaa melutason ja suojaetäisyyksien aliarviointiin. Honkamäki-Viidankankaan ympäristövaikutusten arviointiin liittyvässä melumallinnuksessa (AFRY Finland Oy / Auvinen, 2024) ei ole kartoitettu tutkija Hannu Nykäsen esiin nostamaa infraääntä, jolloin melumallinnus antaa virheellisen kuvan. Honkamäki-Viidankankaan melumallinnuksessa (AFRY Finland Oy / Auvinen, 2024) yksikköteho on 6,5 MW, mutta Sonkajärven kunnan lähettämässä tiedotteessa maanomistajille todetaan, että yksikköteho on enintään 14 MW. Jos yksikkötehoksi valikoituu enemmän kuin 6,5 MW niin melumallinnus ei anna realistista kuvaa tilanteesta, jolloin vähintään 40-45 desibelin äänitaso todennäköisemmin ulottuu asuinalueelle. Lisäksi melumittauksessa todetaan, että melutasot eivät perustu todellisiin testimittauksiin, vaan turbiinivalmistajan ilmoittamiin arvioihin.	Merkitään tiedoksi. Suomessa vuonna 2020 valmistuneen THL:n laatiman tuulivoimaloiden infraäänitutkimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokeminen häiritseväksi ja niiden pitäminen terveysriskinä. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi.
Suomen ympäristökeskuksen tutkimusprofessori Maiju Lehtiniemen mukaan tuulivoimaloista irtoavan mikromuovin määriä on vaikea luotettavasti arvioida ja mikromuovin määrän luotettava arviointi vaatisi kenttätutkimuksia. Syke aikookin hakea niille rahoitusta. (Liesmäki, 2024) Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahankkeesta tehdyssä ympäristövaikutusten arvioinnissa (Sweco Finland Oy / Lehtiö, 2024) mikromuovin leviämisen uhkaa pidetään teoreettisena. Suunnitellun tuulivoimapuiston läheisyydessä toimii alkutuotantoyrittäjiä, joiden elinkeinon mikromuovin leviäminen on todellinen uhka. Puhumattakaan alueella taapahtuvasta metsästyksestä, kalastuksesta ja marjastuksesta. Koska tutkimustieto on vajavaista niin mikromuovin kuin melunkin osalta edellytämme, että noudatetaan varovaisuusperiaatetta.	Merkitään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Parhaillaan osana alueidenkäyttölain uudistusta vasta arvioidaan tuulivoimaloiden minimietäisyyttä asutuksesta. Tuulivoimalalle aiotaan säätää minimietäisyys asutuksesta, jotta tuulisähkön tuotannossa syntyvä melu ja välike haittaisi vähemmän asumista voimaloiden läheisyydessä. (Pantsu, 2025) Tavoite on, että laki menee vielä eduskunnan käsittelyyn vielä tämän kevätkauden aikana. Näin ollen olisi epäasiallista tehdä näin merkittäviä kuntalaisten elämään ja omaisuuteen liittyviä päätöksiä juuri ennen lakimuutoksen käsittelyä. Toivakon ky johtokunta toteaa, että hanketoimijan tulee hakea voimaloille ympäristölupa naapuruussuhdelain nojalla. Ympäristölupa on oltava sellaiseen toimintaan, josta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17§:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsitusta. Koska toiminnasta saattaa aiheutua lainkohdassa mainittu seuraus, ympäristölupa on oltava ennen toiminnan aloittamista.	Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamislupan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välikeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välikeutia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välikeutia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välikeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välikevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välikevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välikemallituksen mukaan vuotuinen todennäköinen välikevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välikekeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
35. MUISTUTUS 23	
Kyseisen projektin negatiiviset vaikutukset asumismielekkyyteen äänihaittojen sekä muiden käytännön haittojen takia on merkittävä. Varsinkin myllyt 1-15 on suunniteltu sijaitsemaan liian lähellä asutusta, eikä 30 myllyn kaavoittaminen keskelle kaunista luontoa ole hyvän maun saatikka maakuntakaavan mukaista. Myllyt aiheuttavat häiritsevää vilkettä sijaitessaan itään asutuksesta (nouseva aurinko), ja haitallinen ääni kantautuu korkealta kauas. Myös myllyjen vaikutus esimerkiksi dataverkon toimintaan huolestuttaa. Vaikutusalueella on myös majoitustoimintaa, joka tulee kärsimään tästä kaavoituksesta suunnattomasti. Alueella on myös runsaasti eläimiä, kuten susia ja ilveksiä sekä liito-oravia. Hirvistä, kauriista, ketuista, saukoista ja oravista sekä jäniksistä puhumattakaan, joiden elintilaa tässä viedään, ja ne pakotetaan siirtymään muualle. Noin valtavat myllyt näkyvät todella kauas jo esimerkiksi 5-tietä pitkin ajaessa, eikä niiden vaikutusta siihen miten paljon ne pistävät luonnon keskellä silmään, voi huonolla huumorillakaan kuvailla "vähäiseksi".	Hankkeen vaikutukset ja niiden merkittävyys on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti väkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden väлкеelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Vätkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja väлкеestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitus- tusta ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitus- tusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsitus- tusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ym-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	päristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiutuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuutosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontien energiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä. Kaavaselistuksessa on arvioitu dataverkon vaikutuksia kappaleessa 8.1.5 Vaikutukset viestintäverkkoon. Maisemavaikutuksia ja niiden merkittävyyttä on arvioitu muun muassa kaavaselistuksen kappaleessa 8.9. Maisema-arviointi pohjautuu maisemaa ja rakennettua kulttuuriympäristöä käsitteleviin lähdeaineistoihin, maastokäyntiin ja sen pohjalta tehtyyn maisemaselvitykseen sekä näkyvyysalueanalyysiin ja havainnekuviin.

36. MUISTUTUS 24

Keskikosken Lomamökit on perheyritys, joka on toiminut vuodesta 2004 ja yritys on meidän pääelinkeinomme. Olemme kehittäneet toimintaamme määrätietoisesti, jotta yritys voisi jatkua myös lastemme käsissä. Nyt Honkamäki-Viidankankaan ja Metsärinteen tuulivoimahankkeet uhkaavat matkailuyrityksemme vetovoimaa, joka perustuu luontoon, hiljaisuuteen ja pimeyteen. Tällä alueella ei ole muuta vetovoimaa kuin luonto, joten emme voi tukea tuulivoimapuistoja. Vastustamme koko Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimapuistoa, mutta haluamme jättää viime kädessä mahdollisuuden keskustelulle. Jos kaava toteutuu jollain tavalla, haluaisimme esittää muutamia huomautuksia. Kymmenen vuotta sitten Sonkajärven kunta poisti asiakkaillemme tarjotun kelkkareitin Honkamäentieltä, mutta nyt kaavassa on esitetty uudelleen sama reitti Honkamäentietä pitkin. Ihmettelemme suuresti, että matkailuyritykseltä reitti aikanaan poistettiin, ja nyt tuulivoimayhtiölle kyseinen reitti hyväksyttäisiin. Olemme olleet ilman kelkkareittiä pitkään, ja toivomme, että tuulivoimayhtiölle varataan reitti muualle. Lisäksi pyydämme, että myllyt 7, 8, 11, 13 ja 15 poistettaisiin kaavasta, sillä ne sijaitsevat liian lähellä asiakkaillemme tärkeitä laavuja ja kota-	Tuulivoimahanke ei estä alueen virkistyskäyttöä. Alueella voidaan jokamiehen oikeudella mm. marjastaa ja sienestää ja liikkua luonnossa. Rakentamisvaiheessa liikkuminen hankealueella saattaa turvallisuussyistä olla hetkellisesti rajoitettua, mutta vaikutus kohdistuu vain rajalliseen määrään kulkijoita ja on väliaikaista. Sen sijaan alueen teiden parantaminen sekä uudet tiet, jotka pidetään talvisin aurattuina helpottavat pääsyä joillekin alueille ja voivat helpottaa alueen saavutettavuutta metsätalouden ja alueen muiden käyttäjien kuten virkistyskäytön näkökulmasta. Aluetta voidaan käyttää myös metsästykseseen noudattaen samaa varovaisuutta kuin muuallakin harvaan rakennetussa ympäristössä. Omalle metsäpalstalle pääsee kulkemaan ja metsätaloutta voi harjoittaa normaalisti työmaa-alueiden ulkopuolella. Moottorikelkkareitti on merkitty yleiskaavaan ohjeellisenä ei sitovana. Lopullinen sijainti ratkaistaan tarkemmassa suunnittelussa.
---	--

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
alueita. Asiakkaamme käyttävät myös Honkamäentien metsäautoteitä kävelyyn, pyöräilyyn, marjastukseen ja sienestystyöskentelyyn. Kauniit maisemat tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden nauttia luonnosta. Ohessa on karttakuva, joka näyttää, miten kodat ja laavut sijoittuvat myllyihin nähden. Lähin mylly on vain noin 700 metrin etäisyydellä kodasta. Haluamme myös tuoda esiin huolestamme Honkalampeen ja sen asukkaisiin liittyen. Lampi on luonnontilassa ja keväisin täyttyy muuttolinnuista, joten myllyjen sijoittaminen lammen läheisyyteen olisi ongelmallista. Tämä seikka tukee myllyjen poistamista kaavasta. Ohessa on pdf liitetiedostona huomautukset kaavaan.	Moottorikelkkareittia ei rakenneta tuulivoimalayhtiön käyttöä varten. Honkalampi on merkitty yleiskaavassa luonnonmonimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi. Alueelle kohdistuvassa suunnittelussa tulee huolehtia siitä, että maankäyttöratkaisun toteuttamisen soveltuvuus osa-alueella selvitetään siten, että osa-alueen luontoarvot turvataan.
37. MUISTUTUS 25	
XXX vastustaa kaavaselostuksen kuvassa 24 esitettyä idänpuoleista suunniteltua sähkönsiirtoreittiä (YVA-selostuksessa tarkasteltu sähkönsiirtoreitti vaihtoehto SVE2) siltä osin, kuin sähkönsiirtojohto esitetään rakennettavaksi Hankalammen ylitse. Hankalammen yli menevänä siirtojohto ei täytä alueidenkäyttölain 39 §:n sisältövaatimuksia, sillä tällaisessa siirtojohtoon sijoittamisessa ei ole huomioitu rakennetun ympäristön, maiseman tai luonnonarvojen vaalimista ja lisäksi yleiskaava aiheuttaisi Hankalampeen rajoittuvien kiinteistöjen omistajille kohtuutonta haittaa. Vaikka sähkönsiirtoreitti ei sisälly nimenomaiseen kaava-alueeseen, esitetään kaavaselostuksen kohdan 6.1.9 mukaan osayleiskaavassa hankkeen sähkönsiirtoreitin linjaus kuitenkin ohjeellisena. Ohjeellisella osayleiskaavan sähkönsiirtoreitin linjauksella voi olla vaikutusta lopulliseen sähkönsiirtoreitin linjaukseen. Kaavaehdotuksesta tulee poistaa 1) joko kaavaehdotuksessa osoitetut sähkönsiirtoreitit kokonaan tai 2) ainakin Hankalammen ylitse menevä sähkönsiirtoreitin linjaus. Sonkajärven kunta on vastineena muistutuksen tekijän mielipiteeseen esittänyt, että osayleiskaavalla ei ratkaista sähkönsiirtoa (ks. kaavaehdotuksen liitteessä 8, sivulla 32 mielipiteeseen 17 annettu vastine). Jos Sonkajärven kunta katsoo, ettei osayleiskaavassa ohjeellisena esitettyllä sähkönsiirtoreitin linjauksella ole mitään merkitystä toteutettavan sähkönsiirtoreitin linjauksen kannalta, ei linjausta ole tarpeen esittää osayleiskaavassa lainkaan eikä sen esittämiseen ole perusteita. Jos taas kunta katsoo, että osayleiskaavassa tulee esittää sähkönsiirtoreitin linjaukset, täytyy linjausten olla sisällöltään alueidenkäyttölain mukaiset, jolloin sähkönsiirtoreittia ei voida esittää Hankalammen yli menevänä ilmajohdona.	Yleiskaava-alueen ulkopuolisten sähkönsiirtolinjojen sijoitteluja ei päätetä kaavoituksen yhteydessä. Myös kaava-alueella olevat sähkönsiirtolinjat ovat ohjeellisia. Sähkönsiirtolinjan maanomistajien kanssa tullaan neuvottelemaan ja ehdottamaan ennakkosopimusta, missä sovitaan merkittävästi suurempaa korvaustasoa lunastukseen nähden. Mikäli kaikkien maanomistajien kanssa ei saada asiaa sovittua ennakkosopimisessa, suoritetaan voimajohdon mahdollinen lunastus Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.
2. Perustelut 2.1 Maisemahaitta sekä rakennetun ympäristön ja luonnonarvojen pilailminen Kaavaselostuksen kuvassa 24 esitetty kartta on harhaanjohtava, sillä siitä on jätetty Hankalampi kokonaan pois. Seuraavan, YVA-selvityksessä esitetyn kartan perusteella muistutuksen kohteena oleva sähkönsiirtoreitti kulkisi Hankalammen yli:	Yleiskaava-alueen ulkopuolisten sähkönsiirtolinjojen sijoitteluja ei päätetä kaavoituksen yhteydessä. Myös kaava-alueella olevat sähkönsiirtolinjat ovat ohjeellisia. Sähkönsiirtolinjan maanomistajien kanssa tullaan neuvottelemaan ja ehdottamaan ennakkosopimusta, missä sovitaan merkittävästi suurempaa korvaustasoa lunastukseen nähden. Mikäli kaikkien maanomistajien kanssa ei saada asiaa sovittua en-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Kaavaselostuksen kohdan 6.1.9 mukaan Honkamäki-Viidankankaan YVA-selostuksessa on tarkasteltu liittymistä kantaverkkoon 400 kV:n ilmajohtoyhteydellä kaava-alueelta etelään lisälmen eteläpuolelle rakennettavalle Fingridin uudelle Tervakorven sähköasemalle. Ilmajohdolle (400 kV) tarvitaan noin 60 metriä leveä johtoaukea, joka pidetään puutomana. Johtoalue, jonka sisäpuolelle johtoaukea kuuluu, on noin 40 metriä leveä ja sen reunoilla on 10 metrin reunavyöhykkeet, joissa puuston kasvua rajoitetaan. Hankalammen rannoilla on yhteensä viisi asuttua tilaa. Tilojen pellot rajoittuvat ympäristöä olennaisesti alempana sijaitsevaan Hankalampeen. Tilojen omistajat ovat rakentamisessa ja rakennusten peruskorjauksissa pyrkineet säilyttämään arvokkaan perinnemaiseman ja vaalineet rakennettua ympäristöä, maisemaa ja luonnonarvoja. Hankaniemestä on muodostunut rauhallisen sijainnin vuoksi paikka, jossa eläimet viihtyvät, esimerkiksi hirviä, kauriita, kurkia ja joutsenia näkyy jatkuvasti ja myös ahmalla on säännöllinen reitti Syväjoen rantoja pitkin. Karhun jälkiä näkee usein ja susikin on tullut aamulenkillä vastaan. Majava pesii Syväjoella. Mikäli tuulivoimapuiston sähkönsiirtojohto rakennettaisiin ilmajohtona Hankalammen ylittävää reittiä pitkin, olisi johto erittäin selkeästi ja häiritsevästi näkyvillä Hankalammen rannoilla sijaitsevista rakennuksista. Johdosta aiheutuva maisemahaitta olisi siten huomattava ja johto pilaisi arvokkaan perinnemaiseman ja luonnonarvot. 2.2 Kohtuuton haitta kiinteistön omistajille Muistutuksen kohteena olevasta suunnitellusta sähkönsiirtoreitistä aiheutuisi Hankalampeen rajoittuvien tilojen omistajille kohtuutonta haittaa edellä mainitun maisemahaitan sekä rakennetun ympäristön ja luonnonarvojen pilaantumisen vuoksi. Hankaniemen tilaa on käytetty vapaa-ajan asuntona viimeiset 60 vuotta. Tilan pellot ovat olleet viljeltyinä perinteisen maiseman säilyttämiseksi. Vapaa-ajan asunnon ja Poromäentien välissä on paikoin yli 100-vuotiaasta kuusikkoa, joka on säilytetty puistomaisena, eikä talousmetsänä. Hankalammen ylittävä ilmajohto laskisi kiinteistön omistajien kiinteistöjen arvoa em. maisemahaitan vuoksi. Lisäksi sähkönsiirtoon tarvittavien rakenteiden rakentamisesta aiheutuisi Hankaniemi-tilan omistajille vahinkoa tien vaurioitumisen vuoksi: Hankaniemeen kulkee lammen rantaa pitkin mökkitie, jonka ympärille on kasvatettu runsas koivupuusto ja -kuja. Mökkitietä pitkin ei voi tietä ja puustoa vaurioittamatta ajaa raskasta liikennettä. Hankaniemeen ei ole muutakaan reittiä, sillä Kumpusenmäen suunnasta kulkua vaikeuttaa olennaisesti Syvästä Kumpuselkään laskeva Syväjoki / Harppujoki. Kaavaselostuksen mukaan reittivalinnoista riippuen sähkönsiirtolinjan kokonaispituus on noin 33–34 kilometriä. Tämän perusteella sähkönsiirtoreitin vetämisellä Hankalammen yli ei ole saavutettavissa erityistä hyötyä tai taloudellista etua, eikä maisema-arvojen pilaamista ja kiinteistön omistajille aiheutuvaa haittaa ja vahinkoa voida perustella taloudellisillakaan syillä.	nakkosopimisessa, suoritetaan voimajohdon mahdollinen lunastus Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Mikäli osayleiskaavassa säilytettäisiin muistutuksen kohteena oleva sähkönsiirtoreitti, muistutuksen tekijä tulee mahdollisessa lupamenetelyssä vastustamaan tämän mukaista sähkönsiirtoreitin toteutusta tässä muistutuksessa esitettyjen syiden perusteella.	
38. MUISTUTUS 26	
En halua, että kyseistä hanketta toteutetaan lainkaan. Korkealle mäelle sijoitetut, 300 metriä korkeat myllyt olisivat aivan liian hallitsevia ääni-, välke- ja maisemahaittoineen kaikille alueen asukkailla ja mökkiläisille. Maaseudun lähestulkoon ainoa valtti, eli luonnonrauha maisemineen, olisi pilalla lopullisesti tämän teollisuusalueen rakentamisen jälkeen. Olen tietoisesti valinnut asumisen maaseudulla kaupungin sijaan. Mikäli hanke toteutetaan, niin alueen äänimaisema muuttuu kaupunkimaiseen suuntaan, valoista ja välkkeestä puhumattakaan. Myllyillä on negatiivinen vaikutus televisio-, puhelin- ja nettiyhteyksiin. Myllyjen äänet kantautuvat kilometrien päähän, jopa sisätiloihin asti. Myllyjen välke yltää 10 kertaa kauemmas kuin lavan korkein kohta. Jotkut kokevat huimausta ja pahoinvointia infraäänistä ja tärinästä johtuen. Henkinen kuormitus myllyjen näkemisestä ja kuulemisesta, kiinteistöjen arvon lasku, haitat eläimille, pohjavesille jne. Lista haitoista on loputon. Aiempien tutkimusten tulokset tuulivoimaloiden haitoista perustuvat näitä tuulivoimaloita pienempiin voimaloihin. Emme todellakaan haluaisi olla koekaniineja asian kanssa. Tuulivoimapuistot ovat aidattuja teollisuusalueita, joiden läheisyydessä liikkuminen tulee olemaan kiellettyä ja riskejä riittää kauemmaskin, mm. lavoista tippuva jää ja lumi talvisin. Näin ollen lenkkeily- ja ulkoilumahdollisuudet vähenevät alueella merkittävästi. Elämänlaadun laskeminen stressin lisääntymisen myötä tulisi olemaan väistämätöntä. Pahimmassa tapauksessa perheyrietyksemme Keskikosken Lomamökit joutuu lopettamaan toimintansa, ja joudumme muuttamaan muihin maisemiin. Tuulimyllyttömiin maisemiin. Toivon itseni, lastemme, alueen asukkaiden ja lomalaisten puolesta, että Honkamäki-Viidankangas puistohanke hylätään.	Merkitään tiedoksi. Maisema-, melu- ja välkevaikutuksia on arvioitu hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa ja osayleiskaavassa. Maisema-arviointi pohjautuu maisemaa ja rakennettua kulttuuriympäristöä käsitteleviin lähdeaineistoihin, maastokäyntiin ja sen pohjalta tehtyyn maisemaselvitykseen sekä näkyvyysalue-analyysiin ja havainnekuviin. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurisuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasi- tuksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnan- harjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Li- säksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksen- teen tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hal- linto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomai- nen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdol- lisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ai- heuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ym- päristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimen- piteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutta- vuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviran- omainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäris- tölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaeh- doissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiu- tuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiili- sista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuu- tosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaa- voituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja sel- vittämisessä. Hankkeesta vastaava on teettänyt asiantuntijalla esi- selvityksen, jossa on tutkittu tuulivoima-alueen mah- dollisia vaikutuksia televisiovastaanottoon ja mobiili- verkkoon. Kaavaselistuksen kappaleessa 8.1.5 on esitetty mahdollisia korvaavia toimenpiteitä. Terveysvaikutuksia on arvioitu kaavaselistuksen kappaleessa 8.1.3. Suomessa vuonna 2020 valmis- tuneen tuulivoimaloiden infraäänitutkimuksen mu- kaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mu- kaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokeminen häiritseväksi ja niiden pitäminen terveys- riskinä. Tuulivoimapuistoa ei aidata, vain sähköasemakenttä aidataan turvallisuussyistä. Tuulivoimalahanke ei estä alueen virkistyskäyttöä. Alueella voidaan joka- miehen oikeudella mm. marjastaa ja sienestää ja liik- kua luonnossa. Rakentamisvaiheessa liikkuminen

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	hankealueella saattaa turvallisuussyistä olla hetkellisesti rajoitettua, mutta vaikutus kohdistuu vain rajalliseen määrään kulkijoita ja on väliaikaista. Sen sijaan alueen teiden parantaminen sekä uudet tiet, jotka pidetään talvisin aurattuina helpottavat pääsyä joillekin alueille ja voivat helpottaa alueen saavutettavuutta metsätalouden ja alueen muiden käyttäjien kuten virkistyskäytön näkökulmasta. Aluetta voidaan käyttää myös metsästyksen noudattaen samaa varovaisuutta kuin muuallakin harvaan rakennetussa ympäristössä. Omalle metsäpalstalle pääsee kulkemaan ja metsätaloutta voi harjoittaa normaalisti työmaalueiden ulkopuolella.
39. MUISTUTUS 27	
Olemme 46 vuotta asuneet ja hoitaneet yli 100 ha metsävaltaista sukulaa Hirvijärven rannassa. Ensin oman palkkatyön ohella ja sitten eläkkeelle jäätyä päätoimisesti. Tehneet itse jatkuvasti metsänhoitotöitä ja keränneet itse polttopuut omaan puulämmitteiseen lämpökeskukseen. Tavoitteena on koko ajan ollut, että pystymme jättämään lapsillemme hyvässä kunnossa olevan metsätilan. Nyt kun sukupolven vaihdos on saatu tehtyä ja kuviteltu, että saamme itse viimeiset vuodet asua edelleen tilalla, tehdä töitä vointimme mukaan, metsästellä, kalastella, poimia marjoja ja seuraava sukupolvi voisi kenties muuttaa tilalle asumaan myöhemmin ja huolehtia, että tila pysyisi edelleen suvun hallussa. Nyt kuitenkin Sonkajärven kunta on päättänyt antaa kunnan pohjoisosan tuulimyllyteollisuuden mellastusalueeksi. Nyt suunnitellut tuulipuistoalueet ovat tilan molemmin puolin. Metsärinteen tuulimyllyt länsipuolella järven takana ja Honkamäki-Viidankankaan tuulimyllyt itäpuolella lähin mylly rajoittuen juuri tilamme rajalle. Maisemat ovat kovasti muuttumassa. Keittiön ikkunasta voi katsella aamuauringon nousua kymmenien tuulimyllyjen takaa ja illalla makuuhuoneesta auringon laskua Metsärinteen myllyjen taakse. Kuunnella tuulimyllyjen ääntä ja välkkymistä — siinäpä sitä unilääkettä. Ei kovin ruusuinen tulevaisuus ole, jos nämä tuulimyllyalueet toteutuu. Myllyjen välissä on vielä järvi, joka voimistaa äänet. On turha esittää tutkimuksia, joissa esim. vesistön ei katsota vaikuttavan ääniin. 5-tie on järven takana ja sen liikennettä vuosikymmeniä seuranneena olemme kyllä vahvasti toista mieltä. Honkamäen tuulimyllyt vaikeuttavat myös tilan metsien hoitoa, koska tuulimylly 13 on piirretty suoraan tilamme rajalle ja esim. talvella voi jäätä lennellä siivistä. Honkamäki on kaunista luontoaluetta, jossa viihtyvät linnut ja erilaiset eläimet. Se on esim. hirvien talvialuetta, samoin viime vuosina on karhut asustelleet alueella, myös ahma liikkuu alueella ja ilvekset. Jos tuulimyllyt tulevat Honkamäelle ja Metsärinteelle on pahoin pelättävissä, että kyseiset eläimet kaikkovat alueelta ja siirtyvät mahdollisesti vesistön varteen ihmisten pihaille. Jo nyt on esim. sudet käyneet pari kertaa meillä aivan pihassa. Karhua ei ole nähty, mutta oli käynyt 200 metrin päässä olleen heinäpaalin repimässä, ahman nähtiin juoksevan järven rannalla ja ilvesten jälkiä näkyy hyvin usein. Voin kokemuksesta kertoa, että ei tuntunut mitenkään turvallisesta lähteä hakemaan heittolaatista aamulehteä pimeässä, kun taskulampun valossa huomasi suden olevan pihassa. Jäi sinä aamuna lehti hakematta. Tällaiset kohtaamiset	Kaavaselostuksen kappaleessa 8.9 on arvioitu maisemallisia vaikutuksia. Kappaleesta löytyy kuva näkvyysanalyysin tuloksista. Sen perusteella voi arvioida, missä voimat näkyvät maisemassa. Kappaleessa 8.14.8 on arvioitu maisemallisia yhteisvaikutuksia muiden vireillä olevien tuulivoimahankkeiden kanssa. Näkvyysanalyysin mukaan voimat näkyvät Hirvijärven länsirannalle. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamislupaan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
saattavat lisääntyä, jos eläimet ajetaan tuulimyllyillä pois normaali asuinalueiltaan. Arvoisat Sonkajärven päättäjät olette vastuussa monen sonkajärveläisen elinoloista. Miettikää tarkkaan ennenkuin teette päätöksen tuulimyllypuistojen hyväksymisestä. Vaikka myllyt eivät olisikaan tulossa teidän kotinne viereen yrittäkää kuvitella miten suhtautuisitte asiaan, jos asuisitte tuulimyllyalueen vaikutuspiirissä. Joutuisitte kärsimään tuulimyllyjen haitat ja omaisuutenne arvon menettämisen. Vastustamme ehdottomasti sekä Honkamäki-Viidankankaan että Metsärinteen tuulivoimapuistojen hanketta.	asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikutavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiutuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuutosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä.
40. MUISTUTUS 28	
Honkamäki-Viidankankaan tuuliteollisuusalueen osayleiskaavan esittelytilaisuudessa 13.3.2025 Swecon kaavakonsultti totesi, ettei hänellä ole mitään, mihin tarttua, kun melkein kaikki muistutuksen tehneet vain vastustavat koko tuulipuistohanketta. Meille muistutuksia tehneille vaihtoehto 0 oli kuitenkin yksi kolmesta. Kysymmekin, minne hävisi VE0, hanketta ei toteuteta, eli ei voimaloita ollenkaan? Missä vaiheessa kaavan käsittelyä tämä vaihtoehto on pudonnut kokonaan pois, etteivät	Osayleiskaavalla tutkitaan edellytykset tuulivoima-alueen toteuttamiselle. YVA-menettely on päättynyt ja perustellun päätelmän mukaisesti alueelle voidaan tutkia kaavalla tuulivoima-aluetta. Osayleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena ja sen hyväksyy Sonkajärven kunnanvaltuusto.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
kaavan laatijat voineet äänestää sen puolesta? Miksi on pidetty itses- tään selvänä, että joku määrä voimaloita tulee joka tapauksessa, alu- een asukkaiden ja mökkiläisten vastustuksesta huolimatta? Useim- missa mielipiteissä hankkeeseen on suhtauduttu kielteisesti (ELY- keskus) ja hanketta vastustavien nimilistoissa on ollut alusta alkaen (3,5 vuotta) parisataa nimeä.	
Ykkösvaihtoehto meille tuulivoimalle kaavoitettavalla alueella kiinteistöjä omistaville on edelleen vaihtoehto nolla. Vetoamme muun muassa alu- eella olevaan susireviiriin, joka on muuttunut vuoden 2023 selvitysten jälkeen. Luken tuoreimmasta raportista ilmenee, että reviiri on koko- naan suunnitellun tuuliteollisuusalueen sisällä (Luke 2024). Ihmette- lemme myös sitä, että karhuselvitykset on tehty tammi-helmikuussa, jol- loin karhut ovat talviunilla. Honkamäki-Viidankankaan alueella on tehty runsaasti susien lisäksi karhuhavaintoja, sekä näkö- että jälkihavaintoja. Riistakameroihinkin on tallentunut niiden lisäksi mm. ahmoja ja ilveksiä. Alueella on nähty, ja valokuvattukin maakotkia. Alueella pesii huuhkaja ja harmaahaikara.	Merkitään tiedoksi. Hankkeen vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä. Suurpetojen esiintymistä ja liikkumista suunnittelualueella on selvitetty lumijälkilaskennan lisäksi myös olemassa olevan aineiston, haastattelujen ja havaintojen perusteella. Alue sijoittuu susireviirin pohjoisosaan ja kattaa suh- teellisen pienen osan susireviiristä, noin 6,3 %. Tuuli- voiman alue ei todennäköisesti sijaitse alueella, jossa on suden lisääntymis- ja levähdysalueita. Hankkeen vaikutukset susiin arvioidaan vähäisiksi.
Naapuruussuhdelain perusteella vaadimme ympäristöluvan hakemista hankkeelle. Lähialueella on myös Natura-alue, jonka perusteella ympä- ristöluvan hakeminen on perusteltua. Melu- ja välkemallinnusten toteu- tuminen on epävarmaa, koska vastaavia voimaloita ei ole aiemmin ra- kennettu. Tuulivoimaloiden sijainti mäkisessä maastossa ja varsin lä- hellä toisiaan (jopa vain 650 metriä) voi aiheuttaa melun kertaantumista. Ympäristöluvan tarvetta puoltaa melumallinnusten epävarmuus. Ympä- ristöviranomaisen on todennut, että terveysvaikutuksia voi syntyä, vaikka mittaustulokset osoittavat meluarvojen vähäisen alittumisen. Tu- lee myös muistaa, että rannoilla sijaitsevat mökit ovat usein vain kesä- asuttavia, jolloin melu kuuluu herkästi sisälle varsinkin yöaikaan, kun lii- kenne on vähäistä. Myös välkevaikutukset on jo eri tuulivoimayhtiöiden tilaamissa mallinuksissa todettu häiritseviksi etenkin Matkusjoen ja Hir- vijärven rannan asukkaille, mikä puoltaa ympäristöluvan hakemista. Ympäristölupa myös varmistaisi tuulivoima-alueen valvonnan koko sen elinkaaren ajan. Tuulivoimalalta voidaan edellyttää ympäristölupaa, mikäli toiminnasta saattaa aiheutua naapuruussuhdelaissa tarkoitettua kohtuutonta rasi- tusta melu- tai välkevaikutuksista johtuen lähialueen asukkaille (Naapu- ruussuhteista annettu laki, 17 §, 1 momentti). Ylä-Savon ympäristölautakunta toteaa, että tuulivoimalat voivat tarvita ympäristöluvan, mikäli voimaloista voi aiheutua kohtuutonta haittaa. Lautakunta toteaa myös, että asianmukaisen jätteenkäsittelyn varmista- miseksi yleiskaavaan tulee sisällyttää määräys tuulivoimalaitoksille ha- ettavasta purkamisluvasta, jolla voidaan varmistaa, että kaikki purkujät- teet menevät asianmukaiseen käsittelyyn. On ympäristönsuojelulain vastaista, että ympäristöluvan tarpeen tai tar- peen puuttumisen ratkaisisivat tuulivoimayhtiön viranomaiselle esittä- mät melumallinnostulokset. Silloin päättävältä siirtyy valvovan viran- omaisen sijasta tuulivoimayhtiölle (Tuulivoima-Kansalaisyhdistys).	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinuksien perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinuksien arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asumisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamislupa- myöntämisestä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	todennäköinen väikevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitusä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitusä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsitusä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Vaikka tuulivoimaloilla voi olla haittoja, niillä on myös merkittäviä hyötyjä. Tuulivoima on puhdas ja uusiutuva energialähde, joka vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja auttaa torjumaan ilmastonmuutosta. Lisäksi tuulivoimaloiden rakentaminen muun muassa kasvattaa energiatuotannon omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Tuulivoimaloiden vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä.
DI Hannu Nykäsen tutkimusraportissa tärkeimpänä tuloksena on tuotu esiin aiemmin Suomessa tehtyjen infraäänimittausten olennaisin virhe eli infraäänen analysointi terssikaista-analyysinä. Tämä analyysitapa johtaa täysin virheelliseen arvioon infraäänen haitallisuudesta hävittäessä mahdollisuuden tuulivoimaloiden lapataajuisen melun (ääneksen) ja lapataajuisen ääneksen harmonisten komponenttien analysointiin (Nykänen 2023).	Suomessa vuonna 2020 valmistuneen THL:n laatiman tuulivoimaloiden infraäänitutkimuksen mukaan tuulivoimaan liitetty oireilu on melko yleistä, mutta infraäänialtistus ei selitä sitä. Tutkimuksen mukaan oireilua voi osaltaan selittää tuulivoimaloiden kokemien häiritseväksi ja niiden pitäminen terveysriskinä.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Nykänen on itse ollut kehittämässä mittauksia ja melumallinnoksia ja myöntää virheensä, kiertäen siksi luennoimassa aiheesta ympäri Suomea. Miksi näitä uusia tutkimuksia ei oteta kunnan päätöksenteossa huomioon? Tutkimuksen mukaan ”On myös selvää, että Suomen lainsäädännön mukaiset ulko- ja sisämelun tasot eivät riitä takaamaan sitä, että tuulivoimaloiden melua ei koettaisi häiritseväksi tai että se ei olisi terveydelle haitallista sisätiloissa... Tuulivoimaloiden synnyttämän infraäänien terveysvaikutustutkimuksista on vuoden 2021 aikana julkaistu myös laaja suomenkielinen yhteenveto [17] ja jo edellä mainittu Saksassa laadittu katsaus tuulivoimaloiden infraäänien terveysvaikutuksiin [9]. Molemmista näistä on todettu tuulivoimaloiden infraäänien olevan potentiaalinen terveysriski ja tuodaan esiin tarve tuulivoimaloiden synnyttämän infraäänien määrittämiseen ja sen selvittämiseen, miten infraääni vaikuttaa tuulivoima-alueiden lähellä asuvien ihmisten terveyteen” (Nykänen 2023).	DI Hannu Nykäsen tutkimus ei ole vertaisarvioitua tutkimusta.
Mikäli hanke on pakko toteuttaa jossakin mittakaavassa, vaadimme ainakin myllyjen numero 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ja 18 poistamista osayleiskaavasta. Perustelemme myllyjen poistamista sillä, että ne asumisen haittojen lisäksi sekä tuhoavat luonnon monimuotoisuutta että haittaavat yrittämistä, matkailua ja metsätalouden harjoittamista alueella. Myllyt ja siirtolinjat vaikeuttavat metsätalousliikennettä etenkin rakentamisaikana, ja rakentamisen jälkeen niistä voi lentää esimerkiksi jääkimpaleita metsässä työskentelevien päähän. Lähimmät myllyt ovat vain 75 metrin päässä metsätalousalueestamme. Myrskytuhojen ja tuulenkaatojen määrä lisääntyy hakkuuaukeiden myötä. Kuka korvaa metsätalouden menetykset? Voimala-alue on metsätalouselinkeinolle kohtuuton haitta. Perheemme tärkeitä elinkeinoja ja virkistyslähteitä ovat marjastus, sienestys ja metsästys, joiden toteuttaminen alueella vaikeutuu. Teollisuusalueen liikenne ja tuulivoimaloiden melu ja infraäänit aiheuttavat ihmisten lisäksi lisääntyviä riskejä myös perheemme metsästyskoirille.	Lapoihin kertyvän jään putoaminen kauas voimaloista on epätodennäköistä. Jään putoamisesta aiheutuvaan riskiin voidaan varautua mm. automaattisella jäätämisen seurannalla ja lapojen jäänestöjärjestelmillä. Tuulivoimaloiden rakentaminen ei lisää myrskytuhojen eikä tuulenkaatamien puiden määrän kasvua verrattaessa sitä nykytilanteeseen. Metsätalousalueella tehdään ajoittain avohakkuita, jolloin myös hakkuualueen reunoissa saattaa ilmetä joitakin puiden kaatumisia. Suurin osa kaava-alueesta säilyy metsätalouskäytössä. Tuulivoimahanke ei estä alueen virkistyskäyttöä. Alueella voidaan jokamiehen oikeudella mm. marjastaa ja sienestää ja liikkua luonnossa. Rakentamisvaiheessa liikkuminen hankealueella saattaa turvallisuuksista olla hetkellisesti rajoitettua, mutta vaikutus kohdistuu vain rajalliseen määrään kulkijoita ja on väliaikaista. Sen sijaan alueen teiden parantaminen sekä uudet tiet, jotka pidetään talvisin aurattuina helpottavat pääsyä joillekin alueille ja voivat helpottaa alueen saavutettavuutta metsätalouden ja alueen muiden käyttäjien kuten virkistyskäytön näkökulmasta. Aluetta voidaan käyttää myös metsästykseen noudattaen samaa varovaisuutta kuin muuallakin harvaan rakennetussa ympäristössä.
Luonnonvarakeskus (LUKE) huomauttaa, että kanalintujen esiintymisen selvittämiseksi suunnittelualueella olisi hyvä tehdä soidinpaikkaselvitykset useampana peräkkäisenä vuotena. Tällöin soidinpaikkaselvitys antaisi paremman kuvan alueen merkityksestä kanalinuille kuin yksittäisenä keväänä tehty selvitys.	Merkitään tiedoksi.
Myllyjen 15, 16 ja 18 ympäröimä Koivusuo on tärkeä virkistysalueemme, suo, jolla sijaitsee myös iso lähde. Myllyjen 5 ja 6 alue on merkitty luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi.	Merkitään tiedoksi. Kaavoituksessa on huomioitu luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet. Rakentamista ei sijoiteta niiden kohdalle.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Rauhoitettua valkolehdokkia on havaittu kolmessa eri paikassa Honkamäki-Viidankankaan suunnitellulla tuuliteollisuusalueella. ”Honkalammin luonnontilaisen kaltainen avoluhtainen (LC/DD) lampi sijaitsee Honkamäentien pohjoispuolella. Lammen läpi virtaa puro, joka jatkaa tien alitse kohti etelää. Honkalampi on kooltaan noin 0,5 ha ja täyttää siten vesilain 11 § määritelmän, jolloin lammen luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Vesilaki suojelee kohteen lampea ja luonnontilaisuutta ja hanke on luvanvarainen, mikäli hankkeesta arvioidaan aiheutuvan kohteeseen luonteeltaan heikentäviä muutoksia. Kohde tulee jättää maankäytön muutosten ulkopuolelle ja varmistaa että rakentaminen ei muuta alueen vesitaloutta negatiivisesti. Iso Viitamäen alue kuuluu Vahtisuon ja lähistön vanhojen metsien Natura 2000 -suojelualueeseen (SAC FI0600014). Iso Viitamäki kohoaa muuta ympäristöään korkeammalle ja alueen puusto on keskimäärin satavuotiasta ja kuusivaltaista. Alueen korkeammilla paikoilla puusto on mäntyvaltaisempaa, mutta koivua esiintyy myös tasaisesti. Aluetta ei ole aineistossa kartoitettu muuten kuin yleispiirteiltä, sillä Natura -tietolomakkeessa esitellään alueen tiedot tarkasti. Lomakkeen mukaan alueella on havaittu muun muassa valkolehdokkia sekä pussikämmekkää ”(Sweco). ”Iisalmen Luonnon Ystävät ry ja Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry toteavat, että metsäisille ja soisille alueille sijoittuva hanke tulee väistämättä vähentämään luonnon monimuotoisuutta ja pirstomaan elinympäristöjä. Iisalmen Luonnon Ystävät ry ja Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry:n mukaan YVA-selostukseen on myös selvitettävä, kuinka voimalarakentaminen ja huoltotiet vaikuttavat alueen soiden vesitalouteen. Vaikutukset tulee minimoida.” Pelkäämme alueen useiden purojen, norojen ja lähteiden sekä läheisen Matkusjokireitin saastumista maaperään sijoitettavan mittavan betonimäärän vuoksi. Tuulivoimaloista leviävät mikromuovit on kansainvälisissä tutkimuksissa todettu kasvavaksi ongelmaksi tuulivoimaloiden koon kasvaessa. Voimmeko enää turvallisesti käyttää metsän antimia, jotka ovat olleet lähes pääravintoamme tähän asti? Kun maaperä muokataan laajoilta alueilta, onko edes marjamaita alueella enää ollenkaan?	Valettu betoni ei liukene veteen, joten se ei saastuta vesistöjä. Marjoja ja sieniä voi edelleen turvallisesti poimia tuulivoimaloiden alueella. Tuulivoimaloiden vaikutukset on otettu huomioon ja haittavaikutuksia on minimoitu mahdollisuuksien mukaan osayleiskaavaa laadittaessa. Osayleiskaavan ja ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä on tehty laajasti selvityksiä ja vaikutusten arviointia. EU:n komission päätös mikromuovien rajoittamisesta pyrkii vähentämään mikromuovipäästöjä merkittävästi tulevina vuosina. Tuulivoimaloiden tuotekehitys on johtanut koko ajan kestävämpiin, lujempiin ja siten myös huoltovapaampiin pintamateriaaleihin, mikä vähentää mikromuovipäästöjä. Muovia käytetään tuulivoimaloiden rakentamisessa sen keveyden, joustavuuden ja kestävyysvuoksi, mikä tekee niistä tehokkaampia ja pitkäikäisempiä. Ruotsin suurimman ympäristöjärjestön Naturskyddsföreningenin arvion mukaan Ruotsin tuulivoimaloista irtosi vuonna 2021 noin 645 kilogrammaa eli noin 0,6 tonnia mikromuovia. Vuonna 2021 Ruotsissa oli noin 4300 tuulivoimalaa, joten karkeasti laskettuna yhdestä tuulivoimalasta irtosi siis noin 150 grammaa mikromuovia vuodessa. Suomessa oli vuonna 2023 noin 1600 tuulivoimalaa, joten samalla laskukaavalla laskettuna Suomen kaikista tuulivoimaloista olisi vuonna 2023 irronnut noin 240 kiloa mikromuovia. Ruotsin ympäristöministeriön arvion mukaan Ruotsissa esimerkiksi tieliikenteestä, mukaan lukien renkaiden kulumisen, aiheutuu vuonna 2017 teetetyn tutkimuksen mukaan vuosittain noin 8190 tonnin mikromuovipäästöt. Ruotsin tekonurmikentistä tulee 1640–2460 tonnin vuotuiset mikromuovipäästöt. Suomen ympäristökeskuksen mukaan myös Suomessa tieliikenne on merkittävin yksittäinen mikromuovin lähde: pelkästään ajoneuvojen renkaiden kulumisesta tulee vuosittain noin 5000–10 000 tonnin mikromuovipäästöt. Tuulivoimaloista irtaa mikromuovia, mutta määrä on verrattain vähäinen.
Hirvijärvi on 105 metrin korkeudella merenpinnasta. Kun maaston muodot otetaan huomioon, myllyt nousevat Honkamäellä huomattavan korkealle ranta-asutukseen nähden, jopa reilusti yli 400 metriin. Näin ollen tieto voimaloiden korkeudesta on harhaanjohtava, joskin vaikutukset ovat ennalta arvaamattomat myös siksi, ettei näin korkeita maatuulivoimaloita ole vielä olemassakaan.	Merkitään tiedoksi. Tuulivoimaloilla ei ole vaikutusta kiinteistöjen hintoihin, vaan hintatasoa määrittävät muut,

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Alueen maisema-arvo on tuulivoimaloiden myötä joka tapauksessa lopullisesti pilalla, mikä vaikuttaa sekä kiinteistöjen arvoon niitä laskevasti että tuo monin tavoin kohtuutonta haittaa asumiselle. Ylä-Savosta on jo ainakin yksi ennakkotapaus, jossa pankki ei myönnä remonttilainaa tulevalle tuuliteollisuusalueella asuvalle. Tuulivoima-alue vaikuttaa köydyttävästi sekä alueen veto- että pitovoimaan ja elinkeinorakenteeseen, ja lopulta myös kunnan asukkailtaan saamiin verotuloihin. Alueella on useita matkailuyrityksiä, joiden toiminta uhkaa loppua hankkeen vuoksi.	yksilöllisesti arvioitavat tekijät. Voimaloista aiheutuva häiriö koetaan subjektiivisesti, eli jokainen kokee voimat eri tavalla. Tutkimukset muun muassa Suomessa (FCG ja Tuulivoimayhdistys, 2021) ja Yhdysvalloissa (Hoen; 2009, 2011 ja 2013) osoittavat, että tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole tilastollisesti merkittävää vaikutusta kiinteistöjen hintoihin. Liisa-Maria Linnalan (2024) tutkimus on uusin ja kattavin Suomessa tehty tutkimus tuulivoimaloiden vaikutuksesta lähialueen kiinteistöjen arvoihin. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 181 600 kiinteistökauppaa vuosilta 1990-2020 tuulivoimaloiden lähettyviltä eikä havaittu että tuulivoimaloiden läheisyydellä ja tuulivoimaloiden näkyvyydellä olisi tilastollisesti merkittävää vaikutusta lähialueen kiinteistöjen arvostuksiin.
Alueen asukkaat ovat huolissaan TV-lähetysten näkymisestä jatkossa Vuokatin suunnasta. Digita Oy toteaa lausunnossaan, että tuulipuistot voivat aiheuttaa merkittävää haittaa antenni- tv:n vastaanottoon ennen kaikkea radio- ja tv-lähetyksensä nähdessä puiston takana olevissa asuin- ja lomarakennuksissa. "Vastaanotto-ongelmat voivat syntyä jo yhdenkin tuulivoimalan tapauksessa. Pahimmillaan tuulivoimala voi estää tv-signaalin etenemisen kokonaan. Antenni-tv –lähetystä käytetään myös viranomaisten vaaratiedotteiden välityskanavana. Tuulivoiman aiheuttaessa häiriön antenni-tv vastaanottoihin vaikuttaa se tällöin myös vaaratiedotteiden saatavuuteen ja sitä kautta yleiseen turvallisuuteen. Tämän vuoksi vaikutukset antenni-tv vastaanottoihin tulisi ottaa huomioon myös turvallisuuteen liittyvien vaikutusten arvioinnissa. Toteutuessaan tuulivoimapuistohankkeen vaikutusalueelle ei jatkossa voida rakentaa radiolinkkijärjestelmiä. Emme ole hanketta vastaan, pyydämme kuitenkin huomioimaan Cinian teleliikenteelle aiheutuvat haitat". (Digita Oy).	Signaalia voidaan vahvistaa, mikäli se merkittävästi heikkenee tuulivoimarakentamisen vaikutuksesta.
Huomautamme siitä, ettei havainnekuvia ole otettu ollenkaan Hirvijärven itärannalta, jossa kiinteistömme sijaitsee laajalla yli 2 hehtaarin alueella. Vaikuttaa jopa siltä, että alueen suurimpien kärsijöiden pelto- ja ranta-alueet on tarkoituksellisesti jätetty kuvaamatta pyynnöstämme huolimatta. Hirvijärven itäisellä rannalla on neljä ympärivuotisesti asuttua taloa parin kilometrin säteellä lähimmistä, suunnitelluista voimaloista, ja tuulivoima-alueen vaikutukset kohdistuisivat voimakkaimmin juuri tälle ranta-alueelle. Toivotamme hanketoimijat ja kunnan päättäjät tervetulleiksi tutustumaan Hirvijärven rantaan itäpuolelle! Ei ole oikeudenmukaista, että havainnekuvia on jopa 20 kilometrin päästä ja esimerkiksi Sukevan vankilan miljööstä, mutta ei lähimmistä taloista. Vaadimme havainnekuvat myös meidän kiinteistöltämme, jolle tuulivoimaloiden vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin tuulivoima-alueen länsireunalla!	Hirvijärven bussipysäkillä (havainnekuva 4) ja Ylä-Venäjänjärven länsirannalta (havainnekuva 3) on otettu havainnekuvia. Niiden avulla on mahdollista hahmottaa maisemallisia vaikutuksia myös Hirvijärven länsirannalla. Näkyvyysalueanalyysin perusteella voimaloiden näkyvyys itärannalla on heikko (Kaavaselostuksen kapale 8.9).

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Ylä-Savon ympäristölautakunnan mukaan eri hankkeiden yhteisvaikutusten arvioinnissa tulee sosiaalisten vaikutusten sekä linnusto- ja maisemavaikutusten lisäksi kiinnittää huomiota myös hankkeiden yhteisiin melu- ja välkevaikutuksiin ja selvittää nämä erityisesti hankealueiden väliin jäävien kiinteistöjen osalta. Metsärinteen suunniteltu tuuliteollisuusalue sijoittuisi heti Honkamäki-Viidankankaan viereen, kapean Matkusjoen toiselle puolelle, mikä aiheuttaisi mittavat välkevaikutukset rannan asukkaille ja mökkiläisille. Kodeistamme olisi matkaa myös Metsärinteen lähimpiin myllyihin vain 2 kilometriä. On tutkittu, että äänten kantautuvuus jopa asuntojen sisälle voi ulottua 5 kilometrin päähän sääolosuhteiden mukaan. Pelkäämme jäävämme jatkossa jatkuvan melun ja välkkeen sisälle. Ihmisten valinta asua maalla ilman valosaastetta ja luonnonrauhassa tulisi ottaa huomioon kunnan strategiassa, ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja tasa-arvoisuutta kuntalaisten kesken. Sonkajärven kunnalta puuttuu kokonaan tuulivoimastrategia, joka ohjaisi myllyjen rakentamista järkevämpiin paikkoihin. Mielestämme ne eivät kuulu yhtenäiselle metsäalueelle, herkkään jokimaisemaan, eivätkä keskelle elinvoimaisia kyliä.	Melu- ja välkevaikutuksia on yhteisarvioitu muiden vaikutusalueen tuulivoimahankkeiden kanssa. Selvitysten perusteella melun ja välkkeen yhteisvaikutukset eivät ylitä ohjearvoja asutuksen kohdalla. Merkitään tiedoksi.
41. MUISTUTUS 29	
Voimalapaikat 1-15 ovat sijoitettu vaikutuksiltaan erittäin kielteisesti paikallisille asukkaille. Viitaten karttaan, jossa näkyy kiinteistöt, ovat nämä voimalat liian lähellä näitä kiinteistöjä. Suomen lainsäädännön puutteellisuus koskien tuulivoimarakentamista, sallii rakentamisen aivan asutuksen viereen. Kun voimalat 1-15 poistetaan, voidaan todeta, että kielteiset vaikutukset vähenee merkittävästi. Lisäksi maakuntakaavan mukaan alueelle mahtuu 15 voimalaa, jolloin näin suuri 15 voimalan poisto tukisi maakuntakaavan toteutumista ja huomioisi paikallisten asukkaiden kielteisen suhtautumisen tuulivoimalaan asutuksen välittömässä läheisyydessä.	Merkitään tiedoksi. Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: "Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimalasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen". Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetaisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloi-

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	den melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioitua meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamislupaa myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti väkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 väkettä/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 väkettä/vuosi, koska tuulivoimaloiden väkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen väkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen väkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Väkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen väkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja väkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta rasitusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee rasitusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi rasituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta rasitusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
42. MUISTUTUS 30	
Hyvät Sonkajärven kunnan päättäjät Olemme tulleet esittämään huolestamme Sonkajärvelle suunniteltua tuulivoimaa koskien. Kunnassamme on käynnissä useita tuulivoimahankkeita. Olemme huolestuneita siitä, että paikallisten ihmisten ääni ja mielipiteet eivät tule kuulluksi. Meille Honkamäki-Viidankangas -alue merkitsee historiaa, kotia, vapaa-ajanviettopaikkaa, se on mielenmaisema ja rauhoittumisen paikka. Alue on olennainen osa jokapäiväistä elämäämme, siellä on harrastus- semme ja joillekin se merkitsee toimeentuloa. Ympäriämme oleva luonto ylläpitää ja edistää hyvinvointiamme ja onnellisuuttamme.	Merkitään tiedoksi.
Sonkajärvi on tunnettu mm. maaseutumaisesta ympäristöstä, luonnon- rauhasta ja yrittäjäystävällisyydestään. Kunta houkuttelee asukkaita kutsumalla heitä luonnon rauhaan. Nämä melua, väkettä ja maisemahaittaa tuottavat, 295 metriä korkeat tuulivoimalat, yli 5000 hehtaarin alueella, tulisivat vaikuttamaan alueella asuvien kokemukseen maaseudun rauhasta erittäin kielteisesti. Maiseman muuttuminen korkeiden myllyjen vuoksi korostuu erityisesti Toivakon Löytölänmäellä ja Hirvijärven Honkamäellä. Muutos maisemassa olisi kymmenien kilometrien säteellä. Pelkästään tämän tuulivoimahankkeen vaikutuspiirissä on satoja asukkaita ja kymmeniä mökkiläisiä. Lisäksi sähkönsiirtolinja on kohtuuttoman pitkä ja massiivinen. Lainaus Pohjan Voiman kuvauksesta; ”Liikkumista tuulivoimapuiston alueella ei pääsääntöisesti rajoiteta. Kyse on kuitenkin teollisesta sähköntuotantoalueesta, joten esimerkiksi leiriytymistä tai muuta pitkäkestoista oleskelua voimaloiden välittömässä läheisyydessä on syytä välttää.” (Pohjan voima) Tuulivoimaa ei voida pitää ratkaisuna kunnan taloudelliseen tilanteeseen pitkällä aikavälillä. Kyseenalaisesta hyödystä mielestämme makamme liian kovan hinnan.	Merkitään tiedoksi. Kaavaselostuksen kappaleessa 8.9 on arvioitu maisemallisia vaikutuksia. Kappaleesta löytyy kuva näkvyysanalyysin tuloksista. Sen perusteella voi arvioida, missä voimalat näkyvät maisemassa. Kappaleessa 8.14.8 on arvioitu maisemallisia yhteisvaikutuksia muiden vireillä olevien tuulivoimahankkeiden kanssa.
ELYn (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) 3.10.2024. antamassa perustellussa päätelmässä tulee ilmi kielteinen suhtautuminen kyseiseen tuulivoimahankkeeseen. Käytännössä kaikissa mielipiteissä vastustetaan hanketta sen ihmisille ja luonnolle aiheuttamien haittavaikutusten vuoksi. ELY on nostanut myös esiin epävarmuuksia hankkeeseen liittyen; esimerkiksi melumallinnuksissa esitetyt tehot eivät vastaa suunniteltujen myllyjen todellista tehoa. Valitettavasti melumallinnukset eivät ole pitäneet paikkaansa monessa muussakaan hankkeessa Suomessa. Viimeisin lähellä oleva tapaus on Vuolijoen alueella oleva Piiparinmäki, josta alueen asukkaat odottavat melumittauksia. ELYn päätelmässä on esitetty myös Luonnonvarakeskuksen huomio siitä, että toteutuessaan hanke saattaisi rikkoa luonnonsuojelulain pykälää 49§. Mielestämme se rikkoo myös naapurussuhdelakia. On vielä yksi asia, johon kukaan viranomainen tai muukaan taho ei pysty tai halua ottaa kantaa, on omaisuuden arvon aleneminen. Se tapahtuu väistämättä.	Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: "Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimalasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen". Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti väkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Vätkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja väk- keestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitus- tusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitus- tusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsitus- tusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
Mielestämme Sonkajärven kunnanvaltuuston ei tule hyväksyä Honkamäki-Viidankangas -tuulivoimahanketta. Tämä koko ns. tuulivoimabuumi on ollut raskasta ja kuluttavaa aikaa meille alueen asukkaille. Voidaan puhua perusturvallisuudentunteen järkkymisestä. Koti on se turva- ja lepopaikka meille jokaiselle. Toivomme, että saamme jatkossakin asua kauniissa, hiljaisessa ja turvallisessa ympäristössä ja ennen kaikkea turvaisimme tämän myös seuraaville sukupolville, nuorille ja tuleville asukkaille.	Merkitään tiedoksi.
43. MUISTUTUS 31	
Viitaten nähtävillä olevaan osayleiskaavaluonnokseen, esitän seuraavat huomautukset ja vaatimukset: 1. Riittämättömät luontoselvitykset Alueella tehty luontoselvitykset eivät ole kattavia. Esimerkiksi susien esiintymistä ei ole huomioitu selvityksissä riittävästi, vaikka alue kuuluu susireviirialueeseen. Karhukannan selvitykset on tehty tammi-maaliskuussa, jolloin karhut ovat talviunilla, eikä niiden esiintymisestä alueella ole voitu saada luotettavaa tietoa. Lisäksi alueella on havaittu maakotkia, mutta näistä ei ole laadittu asianmukaisia selvityksiä. Maakotka on erittäin uhanalainen laji, ja sen esiintyminen tulee ottaa huomioon kaavoituksessa.	Luontoselvityksiä on laadittu kattavasti, osa selvityksistä on tarkotettu vain viranomaiskäyttöön. Muun muassa päiväpetolintuselvitykset ovat tällaisia salassapidettäviä aineistoja. Suurpetojen esiintymistä ja liikkumista suunnittelualueella on selvitetty lumijälkilaskennan lisäksi myös olemassa olevan aineiston, haastattelujen ja havaintojen perusteella. Alue sijoittuu susireviirin pohjoisosaan ja kattaa suhteellisen pienen osan susireviiristä, noin 6,3 %. Tuulivoiman alue ei todennäköisesti sijaitse alueella, jossa on suden lisääntymis- ja levähdysalueita. Hankkeen vaikutukset susiin arvioidaan vähäisiksi.
2. Luontoarvot ja luonnontilaisuus Hankealue sijoittuu pääosin koskemattomaan ja luonnontilaiseen metsäympäristöön. Vaikka voimaloita ei ole kaavassa suoraan sijoitettu tuntuojen luontokohteiden päälle, useat arvokkaat kohteet jäävät kaava-alueen sisään ja joutuvat merkittävään paineeseen rakennustyön, melun ja maisemavaikutusten takia. Luontoarvot kärsivät peruuttamattomasti voimaloiden rakentamisen myötä. Tästä syystä hankealueen suunnittelussa on noudatettava erityistä varovaisuutta	Suurin osa kaava-alueesta on metsätalouskäytössä olevaa metsämaata. Luonnon arvokohteet on huomioitu kaavassa.
3. Maisema- ja asuinympäristövaikutukset Vaadin voimalapaikkojen 1–15 poistamista kaavasta. Oravijoen ja Venäjänjärven alueilla on useita vakituisia asuinrakennuksia sekä loma-asuntoja. Voimalapaikat 1–15 sijoittuvat näihin kiinteistöihin nähden kohtuuttoman lähelle, aiheuttaen merkittävää maisemallista haittaa sekä lisääntynyttä meluja välkevaikutusta. Kaavan tulee turvata sekä pysyvän että loma-asutuksen viihtyvyys ja maisemaarvot.	Maisema-, melu- ja välkevaikutuksia on arvioitu hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa ja osayleiskaavassa. Maisema-arviointi pohjautuu maisemaa ja rakennettua kulttuuriympäristöä käsitteleviin lähdeaineistoihin, maastokäyntiin ja sen pohjalta tehtyyn maisemaselvitykseen sekä näkyvyysalue-analyysiin ja havainnekuviin. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Vätkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsitus- tusta ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsitus- tusta, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsituksen kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsitus- tusta, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §).

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
4. Asukkaiden vastustus ja vaikutusten lieventäminen YVA-menettelyn aikana kerätty palaute osoittaa, että paikalliset asukkaat vastustavat hanketta. Tämä paikallistason mielipide on tärkeää huomioida kaavoitusratkaisussa. Sijoittamalla voimalat riittävän etäälle asutuksesta ja luontokohteista voidaan merkittävästi vähentää haitallisia vaikutuksia niin ihmisten elinympäristöön kuin luonnon monimuotoisuuteenkin.	Merkitään tiedoksi. Tuulivoiman alueen vaikutuksia on lievennetty vähentämällä voimalaitosten määrää.
44. MUISTUTUS 32	
Vastustan suunniteltua Honkamäki–Viidankangas-tuulivoima-aluetta. Hanke sijoittuu liian lähelle asutusta ja vesistöjä, jotka ovat keskeinen osa Sukevan ja Sonkajärven vetovoimaa. Alueella asutaan rauhallisen ympäristön vuoksi, ja tuulivoimalat heikentäisivät merkittävästi maisemaa, asumisviihtyvyyttä ja luonnonrauhaa. Melun ja välkkeen vaikutukset ovat epävarmoja, mutta jo nyt mallinnukset osoittavat arvojen lähentelevän rajoja. Kun otetaan huomioon maaston muodot ja äänen kantautuminen vesistöjen kautta, riski meluhaitasta on todellinen. Tuulivoimaloita ei voida poistaa, jos myöhemmin todetaan haittojen olevan liian suuria. Työllisyysvaikutukset ovat rajallisia ja kohdistuvat lähinnä huoltotehtäviin. Samaan aikaan hanke voi vaikeuttaa paikallisten elinkeinoja – esimerkiksi Keskikosken lomamökkitoimintaa, jota ei ole huomioitu lainkaan suunnittelussa. Tämä kertoo, että paikallisten tarpeita ei ole asetettu etusijalle. Hankkeen laajuus, 28 voimalaa, muuttaisi alueen luonteen pysyvästi. Emme muuttaneet Sonkajärvelle katsomaan tuulimyllyjä, vaan elämään luonnon keskellä. Jos paikallisilla olisi todellinen päätösvalta, tätä hanketta ei rakennettaisi näin lähelle kotejamme. Sosiaalinen kestävyys puuttuu täysin – ja siksi tämä hanke ei sovi tälle alueelle.	Merkitään tiedoksi. Maisema-, melu- ja välkevaikutuksia on arvioitu hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa ja osayleiskaavassa. Maisema-arviointi pohjautuu maisemaa ja rakennettua kulttuuriympäristöä käsitteleviin lähdeaineistoihin, maastokäyntiin ja sen pohjalta tehtyyn maisemaselvitykseen sekä näkyvyysalue-analyysiin ja havainnekuviin. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu-misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylity. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asumalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
45. MUISTUTUS 33	
Omistamme sukutilan Hirvijärven alueella, vain noin kahden kilometrin päässä lähimmistä voimaloista. Voimalapaikat 1–15 vaikuttavat erittäin kielteisesti maisemaan ja elinympäristöömme. Melu- ja välkemallinnukset eivät ole luotettavia: jo nykyisillä 6,5 MW voimaloilla meluarvot ovat lähellä rajoja, ja nyt suunnitellaan jopa 14 MW voimaloita, joiden todellinen näkyvyys maastosta saattaa olla jopa 400 metriä. Yöajan äänihaitat ylittäisivät todennäköisesti asumisterveysasetuksen 30 dB rajan. Alueen vanhat rakennukset eivät täytä nykyisiä äänieristysvaatimuksia. Myös maisemahaitta ulottuu laajalle alueelle, yli 20 kilometrin päähän. Hankealue kattaa 5000 hehtaaria koskematonta luontoa ja useita arvokkaita kohteita sekä susien elinalueita. Alueen asukkaat vastustavat hanketta, ja maakuntakaavassa alueelle on suunniteltu enintään 15 voimalaa – nyt kaavassa esitetään 28. Kannatan vaihtoehtoa, jossa alueelle	Yleiskaavassa on määritetty tuulivoimalan enimmäiskorkeus 295 metriä. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
ei rakenneta lainkaan tuulivoimaloita. Mikäli hanke etenee, vaadin voimalapaikkojen 1–15 poistamista kaavasta. ELY-keskuksen päätelmän mukaisesti hankkeen haitat ylittävät selvästi sen hyödyt – ja sen myös me asukkaat allekirjoitamme.	meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asumisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylity. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti väkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden väkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja väkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
46. MUISTUTUS 34	
Sudet ja karhut kaavaselostuksessa Kaavaselostuksesta herää kysymys: Miten tuulimyllyjen sijoittelussa ja siirtolinjassa on minimoitu niiden aiheuttama haitta niin sudelle kuin karhullekin? Selostus sivuuttaa suurpetojen huomioimisen ja suojelutoimet, mikä on vakava puute hankkeen vaikutusten arvioinnissa. Vaikka suden ja karhun esiintyminen mainitaan, niiden elinolosuhteiden muutoksia, häiriötekijöitä tai pitkäaikaisia vaikutuksia ei ole arvioitu selostuksessa. Haluamme muistuttaa: Suurpetojen osalta Luke toteaa lausunnossaan, että hankealueella tai sen läheisyydessä havaitaan karhun pentueita ja alue sijoittuu Sonkajärven susireviirille (perhelauma). Luke näkee, että tehtyjen selvitysten perusteella on hyvin mahdollista, että hankealue sijoittuu suurpedoille lisääntymisen ja levähtämisen kannalta tärkeään elinympäristöön. Luke huomauttaa, että kyseessä on luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeja, jolloin näiden lisääntymis- ja levähdyspaikojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla. Etenkin hankealueen pohjoisosassa on tehty useita suden jälkihavain-toja vuonna 2024. Nämä ovat uusia tietoja ja löytyvät Tassu-suurpeto-havaintojärjestelmästä. Myös paikalliset ihmiset ovat ilmoitelleet havain-noista yhdistykselle.	Merkitään tiedoksi. Karhun lisääntymis- ja levähdys-alueita ei ole alueella tiedossa.
1. Suden reviirin pirstoutuminen ja saalistuksen vaikeutuminen Susireviiri sijoittuu käytännössä kokonaan kaava-alueelle, samoin kuin siirtolinja!! Erityisesti siksi olisi odottanut kaavaselostuksessa olevan arviota miten suunniteltu kaava niin tiestöt, linjat kuin myllytkin vaikuttavat susilaumaan. Vaikutuksia suden elinpiiriin ei ole analysoitu. On esitetty väite, että suden lisääntymispaikat eivät ole kaava-alueella. Tämä on pelkkä arvaus eikä perustu asiasta tehtyyn maastoselvityksiin. Vakka näin olisikin niin tämä ei tarkoita, ettei alueella olisi merkitystä suden ravinnonhankin-nalle ja liikkumiselle. Melu ja ihmistoiminta voivat ajaa suden saalis-eläimiä kauemmas, mikä hankaloittaa ravinnon saantia ja voi pakottaa sudet liikkumaan lähemmäs asutusta – tätäkään riskiä ei ole arvioitu lainkaan.	Suurpetojen esiintymistä ja liikkumista suunnittelu-alueella on selvitetty lumijälkilaskennan lisäksi myös olemassa olevan aineiston, haastattelujen ja havain-tojen perusteella. Alue sijoittuu susireviirin pohjois-osaan ja kattaa suhteellisen pienen osan susirevii-ristä, noin 6,3 %. Tuulivoiman alue ei todennäköi-sesti sijaitse alueella, jossa on suden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Hankkeen vaikutukset susiin arvi-oidaan vähäisiksi.
2. Karhun pesimärauhan häiriintyminen ja pentujen menehtymisriski Kaava-alueella on vahva karhukanta ja useita pentueita havaittu vuonna 2023. Tästä huolimatta kaavaselostuksessa ei esitetä minkään-laisia suojelutoimenpiteitä karhun pesimärauhan turvaamiseksi. On hy-vin tiedossa, että raskas rakennustoiminta ja jatkuva melu voivat häiritä pentuja synnyttävää karhua niin pahasti, että se jättää pesän ja hylkää poikaset, mikä johtaa niiden menehtymiseen. Tätä ei ole otettu huomi-oon lainkaan. Vaikka kaavaselostuksessa myönnetään, että tuulivoimaloiden rakenta-minen voi aiheuttaa "kohtalaisia vaikutuksia", tämä toteamus jää täysin vailla konkreettista analyysia tai lieventämistoimenpiteitä. Ei esitetä esi-merkiksi ajallisia rajoituksia rakennustöille pesimäkauden ajaksi tai suoja-alueiden jättämistä tärkeimmille pesimäpaikoille. Tämä osoittaa	Merkitään tiedoksi. Hankkeesta aiheutuvat suurpeto-vaikutukset on selvitetty ja karhuun arvioidaan koh-distuvan kohtalaisia vaikutuksia, koska alueelta tun-netaan pentuehavaintoja.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
vakavaa piittaamattomuutta alueen luonnonarvoista ja suurpetojen suojelutarpeista.	
3. Ekologisten yhteyksien arvioimatta jättäminen Suurpedot, erityisesti sudet ja karhut, liikkuvat laajoilla alueilla ja niiden elinpiirin katkeaminen voi vaikuttaa koko alueelliseen populaatioon. Kaavaselostuksessa ei ole lainkaan arvioitu, miten kaava-alue si-joittuu osaksi laajempaa suurpetojen elinympäristöverkostoa. Hankkeen vaikutus muihin, viereisiin metsäalueisiin ja niiden käytettävyyteen suurpedoille on täysin sivuutettu. Tämä on räikeä laiminlyönti, sillä ekologisten yhteyksien katkeaminen voi johtaa lajien siirtymiseen pois alueelta tai suden osalta jopa lisäänty-neisiin konflikteihin ihmisten kanssa, jos ravinnonsaanti häiriintyy. Tuuli-voima-alueiden väliin jääviä metsäalueita ei ole arvioitu mahdollisina kulkureitteinä, vaikka tunnetusti sudet karttavat ihmistoiminnan häiriöitä. Ilman ekologisten yhteyksien turvaamista hanke voi pahimmillaan joh-taa suden käyttäytymismuutoksiin, elinalueen pirstoutumiseen ja jopa reviiristä luopumiseen.	Ekologiset yhteydet on huomioitu suunnittelussa. Kaavaselostuksen kappaleessa 3.4.2 selostetaan ekologiset yhteydet. Kappaleessa 8.6.1.1. arvioidaan vaikutukset ekologiin yhteyksiin. Hankkeesta ei ar-vioida aiheutuvan haittaa Natura-alueiden välisiin yh-teyksiin. Ekologisia yhteyksiä on myös tarkasteltu maakunta-kaavan tausta-aineistoissa, minkä pohjalta on muo-dostettu maakuntakaavaan seudullisesti merkittävät tuulivoima-alueet. Honkamäki-Viidankankaan hanke on maakunnallisen ohjausvaikutuksen mukainen.
4. Pitkäaikaisvaikutusten ja seurannan puute Kaavaselostus keskittyy lyhytaikaisiin vaikutuksiin (rakennusvaiheen häiriöt), mutta pitkäaikaisia vaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan: • Jääkö alue pysyvästi vähemmän houkuttelevaksi suurpedoille, ja siirtyykö niiden elinpiiri kokonaan muualle? • Miten melu ja tuulivoimaloiden jatkuva toiminta vaikuttavat suur-petojen käyttäytymiseen pitkällä aikavälillä? • Voidaanko vaikutuksia lieventää esimerkiksi säilyttämällä suur-pedoille tärkeitä metsäalueita tai ruokailupaikkoja? Näihin kysymyksiin ei anneta vastauksia, mikä on merkittävä puute kaa-vaselostuksessa. Ilman kunnollista pitkäaikaisseurantaa hankkeen to-delliset vaikutukset jäävät arvailujen varaan. On merkittävä riski, mikäli hanke etenee, eikä em. asioita selvitetä että hanke ajautuu valituskiepiteeseen.	Yleiskaavan selostuksessa ja ympäristövaikutusten arvioinnissa on arvioitu laajasti rakentamisaikaisia, toiminnan aikaisia ja purkuaikaisia sekä käytön jälkeisiä vaikutuksia eri näkökulmista. Suurpetojen vaikutuksia on arvioitu kaavaselostuksen kappaleessa 8.6.2.
47. MUISTUTUS 35	
Haluan jättää muistutuksen koskien Honkamäki-Viidankankaan tuulivoi-mapuistohanketta. Pidän hanketta ongelmallisena niin yksityishenkilönä kuin kesäasukkaana, ja katson, että sen toteutuminen aiheuttaisi mer-kittäviä haittoja alueen ihmisille, luonnolle sekä elinkeinoille. Alla esitän keskeiset huolenaiheeni ja perusteluni:	Merkitään tiedoksi.
1. Vaikutus asumisviihtyvyyteen ja kiinteistöjen arvoon Tuulivoimalat sijoittuvat läheisesti kesäasuntoalueisiin ja vaikuttavat merkittävästi maisemaan, hiljaisuuteen ja luonnonrauhaan. Nämä muu-tokset heikentävät alueen vetovoimaa ja voivat vaikuttaa negatiivisesti kiinteistöjen arvoon sekä halukkuuteen kehittää tai säilyttää kiinteistöjä tuleville sukupolville.	Tuulivoimaloilla ei ole vaikutusta kiinteistöjen hintoihin, vaan hintatasoa määrittävät muut, yksilöllisesti arvioitavat tekijät. Voimaloista aiheutuva häiriö koetaan subjektiivisesti, eli jokainen kokee voimalat eri tavalla. Tutkimukset muun muassa Suomessa (2021) ja Yhdysvalloissa (2009, 2011, 2013) osoittavat, että tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole tilastollisesti merkittävää vaikutusta kiinteistöjen hintoihin.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	Liisa-Maria Linnalan tutkimus (2024) on uusin ja kattavin Suomessa tehty tutkimus tuulivoimaloiden vaikutuksesta lähialueen kiinteistöjen arvoihin. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 181 600 kiinteistökauppaa vuosilta 1990-2020 tuulivoimaloiden lähettyviltä eikä havaittu että tuulivoimaloiden läheisyydellä ja tuulivoimaloiden näkyvyydellä olisi tilastollisesti merkittävää vaikutusta lähialueen kiinteistöjen arvostuksiin.
2. Vaikutus elinkeinoihin ja matkailuun Lähellä sijaitseva perheyritys Keskikosken Lomamökit on rakennettu alueen hiljaisuuden, luonnonrauhan ja pimeyden varaan. Tuulivoima- puiston myötä nämä vetovoimatekijät vaarantuvat. Lisäksi yritykselle tärkeät kelkka- ja retkeilyreitit ovat uhattuina, ja osa myllyistä sijoittuu liian lähelle laavuja, kota-alueita ja luonnossa liikkujien käyttämää aluetta. Tämä voi vaikuttaa suoraan yrityksen elinkelpoisuuteen.	Tuulivoimahanke ei estä alueen virkistyskäyttöä eikä matkailuelinkeinon harjoittamista. Alueella voidaan jokamiehen oikeudella mm. marjastaa ja sienestää ja liikkua luonnossa. Rakentamisvaiheessa liikkuminen hankealueella saattaa turvallisuussyistä olla hetkellisesti rajoitettua, mutta vaikutus kohdistuu vain rajalliseen määrään kulkijoita ja on väliaikaista. Sen sijaan alueen teiden parantaminen sekä uudet tiet, jotka pidetään talvisin aurattuina helpottavat pääsyä joillekin alueille ja voivat helpottaa alueen saavutettavuutta metsätalouden ja alueen muiden käyttäjien kuten virkistyskäytön näkökulmasta. Aluetta voidaan käyttää myös metsästyksen noudattaen samaa varovaisuutta kuin muuallakin harvaan rakennetussa ympäristössä. Yleiskaavassa on huomioitu moottorikellareitit ohjeellisina sijainteina.
3. Luonto- ja lintudirektiivien huomiointi Alueella sijaitseva Honkalampi on luonnontilainen vesistö, joka toimii keväisin monien muuttolintujen levähdys- ja pesimäpaikkana. Tuulivoimaloiden rakentaminen lammen läheisyyteen on ongelmallista, ja voi aiheuttaa merkittäviä häiriöitä lintujen elinympäristöön.	Luonnonmonimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet ja kohteet on huomioitu yleiskaavassa. Honkalampi on merkitty luonnonmonimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi. Alueelle kohdistuvassa suunnittelussa tulee huolehtia siitä, että maankäyttöratkaisun toteuttamisen soveltuvuus osa-alueella selvitetään siten, että osa-alueen luontoarvot turvataan.
4. Sosiaalinen hyväksyttävyys Monet alueen vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat vastustavat hanketta. Sosiaalinen hyväksyttävyys on keskeinen osa kestävästä kaavoituksesta, ja myös Aluehallintovirasto (AVI) on painottanut lausunnoissaan ihmisiin kohdistuvien vaikutusten huomiointia. Hankkeen kannatus tulee pitkälti alueen ulkopuolelta, mikä osoittaa ristiriitaa paikallisen hyväksynnän kanssa.	Merkittään tiedoksi. Tuulivoiman alueen vaikutuksia on lievennetty vähentämällä voimalaitosten määrää.
5. Melu- ja välkevaikutukset Tuulivoimaloiden aiheuttamat äänet, erityisesti matalataajuinen melu, voivat kantautua kilometrien päähän ja vaikuttaa sekä asumismukavuuteen että uneen. Lisäksi voimaloiden lapojen pyörimisestä syntyvä varjovälke on tunnettu haittatekijä, joka voi toistua päivittäin tietyissä sää- ja valaistusolosuhteissa.	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asumisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välikkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 väliketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 väliketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välikkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välikemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välikkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Aukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
6. Maiseman ja pimeyden pilaantuminen Tuulivoimalat muuttavat merkittävästi maisemakuvaa. Ympäri vuorokautinen turvavalaistus näkyy jopa kymmenien kilometrien päähän ja häiritsee alueen luonnollista pimeyttä. Tämä on erityisen haitallista sekä luonnon että tähtitaivaan tarkkailun näkökulmasta.	Maisemavaikutuksia on arvioitu kattavasti myös yöaikaisten vilkkuvien valojen osilta.
7. Taloudelliset ja yhteiskunnalliset riskit Laaja tuulivoimahanke aiheuttaa asukkaille huomattavia haittoja, mutta kunnalle saatavat verotulot voivat jäädä arvioitua pienemmiksi erityisesti, jos valtio toteuttaa suunnitelmansa leikata kuntien valtionosuuksia tuulivoimatulojen perusteella. Tällöin haitat jäävät, mutta taloudelliset hyödyt voivat jäädä toteutumatta.	Kunta hyöttyy huomattavasti tuulivoimaloista kiinteistöveron muodossa. Lakimuutosta valtionosuuksien muuttamiseksi ei ole tehty. Valtiolla on myös tavoitteena edistää kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista vuoteen 2035 mennessä.
8. Epätasapuolinen kohtelu On huolestuttavaa, että esimerkiksi aiemmin matkailuyrittäjältä poistettu kelkkareitti ollaan nyt palauttamassa tuulivoimayhtiön käyttöön. Tämä herättää kysymyksiä kunnan linjauksista ja tasapuolisuudesta eri toimijoiden välillä.	Yleiskaavassa osoitettu moottorikelkkareitti on osoitettu ohjeellisena merkintänä. Lopullinen sijainti ratkeaa tarkemmassa suunnittelussa.
Johtopäätös Esitetty tuulivoimahanke aiheuttaa merkittäviä haittoja alueen ihmisille, elinkeinoille ja luonnolle. Pyydän Sonkajärven kuntaa harkitsemaan kaavan hyväksymistä uudelleen ja ottamaan huomioon alueen asukkaiden ja luonnon hyvinvoinnin.	Merkitään tiedoksi.
48. MUISTUTUS 36	
Olemme perehtyneet Honkamäki-Viidankangas tuulivoimayleiskaavan kaavaehdotukseen ja esitämme joko hankkeen toteuttamatta jättämistä tai toteuttamista korkeintaan vaihtoehdon VE2 mukaisesti, jolloin voimalapaikkojen määrä vähenisi kaavaehdotuksessa esitetystä. Mikäli hanke toteutetaan, esitämme huomioitavaksi alla esitetyt seikat voimalapaikkojen määrää tarkasteltaessa ja voimalapaikkojen sijoittamisessa.	Merkitään tiedoksi.
1) Tuulivoimaloiden korkeus Maisema-, melu- ja välkehaittojen vähentämiseksi voimaloiden kokonaiskorkeutta tulisi huomattavasti vähentää kaavaehdotuksessa esitetystä enintään 295 metrin kokonaiskorkeudesta.	Merkitään tiedoksi. Ei ole syytä laskea kokonaiskorkeutta, koska melu- ja välkevaikutukset pysyvät niille asetettujen ohjearvojen puitteissa suhteessa asutukseen.
2) Tuulivoimaloiden sijoittaminen Voimalat tulisi sijoittaa huomattavasti nyt esitettyä etäämmälle toisistaan. 700 metrin etäisyys voimaloiden välillä on ehdottomasti liian vähän. Etenkin voimaloiden 2-14 osalta maisemavaikutukset korostuvat, kun voimalat on sijoitettu lähelle toisiaan kahteen riviin. Kokemuksemme mukaan tällainen voimaloiden keskittyminen on ihmisilmään erityisen häiritsevää, kun lähellä toisiaan olevien voimaloiden lavat pyörivät eriaikaisesti. Voimalarypäs luo massiivisen tuulivoimalaseinämän, johon katse kiinnittyy maisemassa. Voimaloiden tiheän sijoittamisen vuoksi	Voimalat on sijoitettu toistensa lähelle voimala-alueen ulkopuolelle kohdistuvien maisemallisten vaikutusten pienentämiseksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
haitalliset maisemavaikutukset Sukevan Lapinkylällä (havainnekuva-piste 5) ovat erittäin suuret.	
3) Melu Koska tuulivoimalat on sijoitettu lähelle toisiaan (useat voimalat vain 700 metrin etäisyydellä toisistaan), muodostuu läpi hankealueen useita yli 50 dB:n lähes jatkuvan melun alueita. Hankealueen luonnonympäristö muuttuu merkittävästi ja eläimistöön kohdistuva häiriövaikutus on suurempi kuin jos voimalat sijaitsisivat kauempana toisistaan. Voimaloiden määrää tulisi vähentää.	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylity. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §). Asumalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä,

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
4) Kolkänpuro Kolkänpuron puronvarsimetsistä on rajattu osia Kemera-ympäristötuki-kohteina, joita ei ole huomioitu luonnon arvokohteina. Kolkänpurolla on merkitystä myös ekologisena yhteytenä. Kohteiden läheisyyteen sijoittuvat voimalapaikat 28 ja 30. Näistä voimalapaikka 30 sijoittuu noin 60 metrin etäisyydelle puronvarresta ja luontokohteesta, joten sen sijaintipaikka tulisi tarkistaa kauemmas kohteesta niin, että samalla etäisyys myös Hetesun linnustollisesti arvokkaaseen alueeseen kasvaa.	Kemera-ympäristötukikohde ei välttämättä ole arvoluokaltaan kasvillisuus- ja luontoselvityksissä käytetyn luokittelun mukainen. Kolkänpuroon ei kohdistu merkittäviä vaikutuksia. Voimaloiden ja Kolkänpuron välinen etäisyys on riittävä.
5) Metson soidinpaikka Mikäli tulkitsemme oikein, lähimmät kaksi voimalapaikkaa sijoittuvat alle 400 m etäisyydelle metson soidinpaikasta. Alle 500 m etäisyydelle sijoittuu neljä voimalaa ja alle 1,3 km etäisyydelle yhteensä kahdeksan voimalaa (voimalat 2-9). Koska metsäkanalinnut saattavat käyttää tuulivoimalaa ympäröivää aluetta vähemmän lisääntymisaikana jopa yli 1000 m etäisyydellä voimalasta (mm. Coppes ym. 2020), suunnitellulla soidinpaikkaa ympäröivällä voimalakeskittymällä on aivan varmasti vaikutusta metson soidinkäyttämiseen. Todennäköisesti soidinpaikka häviää. Vaikka kyseessä olisikin vain kahden kukon soidinalue, on vaikutus suuri alueella, josta selvityksissä on todettu vain tämä yksi soidinalue. Pienet soittimet eivät ole yhtä pysyviä kuin useamman kukon soittimet, mutta minne tällä alueella soidinpaikka voi siirtyä, kun tiheään rakennetut tuulivoimalat pirstovat elinympäristöä laajalti. Soidinaluetta lähimmäksi sijoittuvien voimalapaikkojen (voimalat 3-6) osalta tulee jättää joku voimalapaikka rakentamatta tai rakentaa vaihtoehtoiseen sijaintiin, jotta soidinalue säilyisi. Esimerkiksi poistamalla voimalapaikat 3 ja 5 säilyisi häiriötön metsäalue MY-alueen linnustokohteen ja metson soidinalueen välillä.	Suunnittelualueelle on laadittu runsaasti luontoselvityksiä. Metsäkanalinnuston tarkemmat tiedot on esitetty vain viranomaiskäyttöön olevassa kaavan tausta-aineistossa. Metson soidinpaikka on huomioitu.
6) Suurpedot Hankealue sijoittuu Sonkajärven susireviirille. Hankealue sijaitsee reviirin pohjoisosassa. Vaikutusarvioinnissa mainitaan, että suden lisääntymis- ja levähdyspaikat eivät sijoitu reviirin reuna-alueille. Näin varmaan on, mutta on huomattava, että susireviirin rajat ovat kuitenkin ihmisen piirtämiä tehtyjen havaintojen perusteella. Ilman maastotöihin perustuvaa susiselvitystä on vaikeaa muodostaa kokonaiskuvaa hankealueen merkityksestä sudelle ja suteen kohdistuvista vaikutuksista.	Suurpetoselvitys on riittävä antamaan kuvan myös suden reviireistä ja levinneisyydestä. Merkitään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Tehdyn suurpetoselvityksen mukaan hankealueelta on havaintotietoja kahdesta karhupentueesta. Myös luontoselvityksen maastotöiden yhteydessä on tehty jälkihavainto emokarhusta ja pennusta hankealueen kaakkoisosasta. Karhulle tärkeäksi elinalueeksi on mainittu Saunaniitty hankealueen eteläosassa. Näiden tietojen perusteella on todennäköistä, että hankealueelle sijoittuu yksi tai useampi karhun talvipesa. Myös Luonnonvarakeskuksen lausunnossa sanotaan olevan mahdollista, että hankealue sijoittuu suurpedoille lisääntymisen ja levähtämisen kannalta tärkeään elinympäristöön. Vastineessa todetaan, että karhujen pesäpaikat vaihtuvat yleensä vuodesta toiseen, jolloin yksittäisen paikan sijainnilla ei ole merkitystä lajin kannalta, vaan tärkeämpää on soveltuvien elinalueiden säilyminen alueella (Kojola & Nieminen 2017). Vaikka karhun pesäpaikka vaihtuukin vuosittain, karhu jää usein talvehtimaan samalle, rauhalliseksi osoittautuneelle alueelle. Todennäköisesti tämä on tilanne myös hankealueella ja sen läheisyydessä. Jääkö hankealueelle karhun pesäpaikoiksi soveltuvia rauhallisia alueita, mikäli hanke toteutetaan kaavaehdotuksen mukaisesti suurimmalla voimalapaikkamäärällä, jossa useimmat voimat sijaitsevat lähellä toisiaan? Miten hankealueella turvataan karhun lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi soveltuvien alueiden säilyminen, jos ei tiedetä eikä ole selvitetty, missä tällaisia alueita on? Mielestämme vaikutukset karhuun on arvioitu puutteellisesti, sillä vaikutusarvointi ei perustu riittäviin tietoihin. Vaikka karhun pesäpaikkoja ei olekaan saatu salassapidon vuoksi tietoon, ei tietopuutetta voi kuitata toteamalla, ettei kaava-alueelta ole tiedossa tunnettuja karhun lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Pelkästään tehdyn suurpetoselvityksen tietojen perusteella on syytä olettaa, että jollain hankealueen osalla, esimerkiksi mainitun Saunaniityn alueella, on merkitystä karhun lisääntymis- ja levähdyspaikkana. Kaavaehdotuksessa Saunaniityn ympäristöön on osoitettu useita tuulivoimaloita, joiden välille rakennetaan uutta huoltotiestä. Karhun talvipesien mahdollista sijaintia pitäisi edes pyrkiä selvittämään maastoselvityksin, jotta voitaisiin sulkea pois merkittävän haitan aiheutuminen. Vähintään Saunaniityn ympäristö tulisi tarkastaa, ja selvityskohteita valitessa tulisi hyödyntää metsästysseurojen ja lähialueen asukkaiden paikallistuntemusta. Lievennystoimina esitetään hankkeen rakentamisen ja raivaustöiden aloittamista huhtilokakuun välisenä aikana, jolloin karhulla on mahdollisuus valita pesäpaikka häiriöttömältä alueelta. Näin varmasti käykin, että karhu siirtyy hankealueen ulkopuolelle. Mikäli karhu joutuu hankkeen aiheuttaman häiriön vuoksi siirtymään talvehtimiseen käyttämälleen alueelta muualle, aiheutuu tästä käsityksemme mukaan luonnon-suojelulain 78 §:n tarkoittama lisääntymis- ja levähdyspaikan heikkeneminen. Pidämme puutteena sitä, että esitetyt lievennystoimet perustuvat ainoastaan oletukseen, että eläin kyllä väistää. Lievennystoimissa keskitytään ainoastaan rakennusaikaiseen häiriöön, vaikka toiminnastakin aiheutuu häiriötä, joka voi johtaa karhun siirtymiseen muualle. Voimalasta aiheutuvan melun lisäksi huoltoteiden talviaikainen kunnossapito voi aiheuttaa häiriötä talvehtivalle karhulle. Hankkeessa karhuun kohdistuvan häiriövaikutuksen lieventämiseksi pitäisi tarkastella myös vaihtoehtoa,	Merkittään tiedoksi. Valitettavasti ei ole tutkimustietoa karhun talvehtimiskäyttäytymisestä tuulivoima-alueella. Merkittään tiedoksi. Merkittään tiedoksi. Merkittään tiedoksi. Merkittään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
jossa voimalapaikkoja vähennettäisiin tai siirrettäisiin muualle. Mutta tällaista tarkastelua ei voi tehdä, ellei karhun pesien, lisääntymisja levähdyspaikkojen, sijaintia edes yritetä selvittää.	
7) Yhteisvaikutukset Sukevan kylän lähialueelle on suunnitteilla useita tuulivoimahankkeita, jotka kaikki toteutuessaan muuttavat aluetta merkittävästi sekä luonnon että ihmisten asuin ympäristön kannalta tarkasteltuna. Yhden kylän ympärille sijoittuva tuulivoimakeskittymä suurimmalla mahdollisella voimamäärällä on yksinkertaisesti liikaa. Vähentämällä voimalapaikkoja, vähennetään myös mahdollisia tulevia yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa. Päätöksenteossa ennakointi olisi suotavaa, vaikka muiden hankkeiden toteutumisesta ei vielä varmuutta olisikaan.	Kaavaselostuksessa on arvioitu yhteisvaikutuksia muiden lähialueen tuulivoimala-alueiden kanssa. Honkamäki-Viidankankaan useimmat rinnakkaishankkeet sijaitsevat 15–25 kilometriä pohjoiseen hankealueesta. Luoteen suuntaan sijoittuva suuri Kurvilanmäen hanke sijoittuu lähimmillään noin 7 kilometrin päähän ja vain kolmen voimalayksikön kokoinen Metsärinteen hanke noin 5 kilometrin päähän hankealueesta.
49. MUISTUTUS 37	
Tervehdys Hirvijärveltä! Tämä muistutus Honkamäki-Viidankangas (HV) tuulivoimapuiston kaavaehdotuksesta. Käytän tässä muistutuksessa Honkamäki-Viidankangas puistosta lyhennettä HV. YVA vaiheessa HV:n hankkeesta tarkasteltiin kolmea vaihtoehtoa. Nyt kaavaehdotuksessa on vain yksi. Kaksi muuta vaihtoehtoa on hävinnyt kaavoitustoimikunnan käsittelyssä. Kaavoitustoimikunnan kokouksessa 22.1.2025 Sonkajärven kunnan tekninen johtaja ensin esitteli valmistelemansa kaavaehdotuksen ja sen jälkeen kokouksen puheenjohtaja nuiji kaavaehdotuksen. Paikalla oli neljä jäsentä, joista yksi oli esteellinen intressisyistä. Kokouksessa yksi jäsen esitti viiden myllyn poistamista kaavasta, mutta tämä esitys ei saanut kahdelta paikalle jääneeltä kannatusta. Eli toisin sanoen myllyjen määrän kaavaehdotuksessa päätti kaksi kunnanvaltuutettua ja Sonkajärven kunnan tekninen johtaja. Herää kysymys, että onko tämä sitä demokratiaa??	Merkitään tiedoksi. Kunnanvaltuusto hyväksyy lopullisen kaavaehdotuksen, jonka mukaan rakentaminen tapahtuu. Tekninen lautakunta valmistelee kaavaa. Se ei tee lopullisia päätöksiä.
Välke HV:n kaavaehdotuksessa on esitetty välkkeen kokonaisvaikutus Metsärinteen tuulivoimapuiston kanssa sivulla 139. Sama kokonaisvaikutus on esitelty myös Metsärinteen tuulivoimapuiston kaavaehdotuksen liitteessä 2 melu- ja välkeselvitys HV:n arviossa on esitetty vain lakisääteinen 8 h/a raja, kun taas Metsärinteen arviossa koko välkkeen leviämisalue. Lisäksi kun katsotaan oikein tarkasti, niin huomataan että HV:n arviossa Metsärinteen puiston 8 h/a raja on arvioitu leviävän 100-150 metriä kauttaaltaan pienemmälle alueelle, kuin Metsärinne arvio oman välkkeen ulottumisen. Voidaan kysyä, että onko HV kaavaehdotuksessa esitetty 8 h/a todellisuudessa juuri siinä mihin piirretty, vai 100-150 m leveämmällä. Jos on leveämmällä, niin silloin se menee kauttaaltaan puiston joka puolella usean asuin- ja lomarakennuksen päälle. Arvioiden epävarmuus ei mahdollista tuulimyllyjen rakentamista siten että 8 h/a raja olisi aivan asutuksen reunamilla. Vaadin että kaikki alle 2 km päässä asuin- tai lomarakennuksista sijaitsevat myllyt poistetaan kaavasta. Tällöin varmistetaan siitä, ettei raja-arvot ylitä ko. kiinteistöjen alueella.	Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomiointi. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallituksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallituksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Lisäksi välkkeen yhteisvaikutus Metsärinteen puiston kanssa on Matkusjoen alueella kestämatön sillä kohtaa missä vaikutusalueet yhtyvät. Tällä perusteella vaadin poistettavan kaavasta myllyt 1, 3, 5 ja 7.	
Maisemavaikutus Honkamäen ja Iso Koivumäen päälle kaavoitetut myllyn perusteet sijaitsevat n. 170 m merenpinnan yläpuolelle. Ala-Venäjänjärvi on 111 metriä ja Hirvijärvi 104 metriä merenpinnan yläpuolella. Tällöin jo tuulimyllyjen perusteet ovat 60-70 metriä korkeammalla kuin järvien pinta. Tuulimyllyjen korkeudeksi on määritetty 295 metriä. Tällöin tuulimyllyjen korkein kohta on n. 355 – 365 metriä korkeammalla kuin järvien pinta. Rakennelmat ovat aivan liian massiiviset ja korkeat Matkusjoen maalais- ja perintömaisemaan. Myllyjen lentoestevalot näkyvät myös liian selkeästi alueella missä muuta valosaastetta ei ole. Aluehallintovirasto (AVI) toteaa lausunnossaan, että tässä kaavaehdotuksessa on arvioitu merkittävimmin negatiiviseksi maisemavaikutukset. Vaadin poistettavaksi tuulimyllyt numero 4, 8, 11, 13, 14 ja 15	Merkittään tiedoksi.
Ääni Äänen leviämistä on arvioitu HV:n kaavaehdotuksissa eri tarkastelupisteissä R1-R27, jotka ovat joko vakituisia-, tai loma-asuntoja. Kaavaehdotuksen liite 5 melu- ja välkkeselvitys s. 13 Yöaikainen meluraja on 40 dB, jota useampi tarkastelupiste hipoo. Melun leviämisen arvio on vain arvio. Tämän takia tulisi myllyjä siirtää kauemmaksi tarkastelupisteitä. Vaadin että kaikki alle kahden kilometrin päässä vakituisesta- tai loma-asunnosta kaavoitetut myllyt poistetaan kaavasta. Lisäksi alueella missä luonnon taustakohinan lisäksi muu ääni on korkeintaan päiväaikaan viitostien ajoittainen melu, tuulivoimaloiden aiheuttaman häiritsevä aaltoileva murina tunkeutuu häiritsevästi asuntoihin. Kiinteistöjen ikä vaihtelee 100 ja 10 vuoden välillä, jolloin osassa kiinteistöistä on painovoimainen ilmanvaihto. Siihen liittyy korvausilma-venttiilit ja toisinaan avatut ikkunat. Painovoimaisen ilmanvaihdon kiinteistöissä yöaikaan keskiäänitaso kiinteistön ulkopuolella voikin olla alle sallitun 40 dB yöllä, mutta nukkumiseen tarkoitetuissa tiloissa se ei ole alle 25 dB, mikä on valtioneuvoston ohjeistuksen mukainen raja.	Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asu- misterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylitä. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asukkaalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys,

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle.
Luonto <i>Luonnonvarakeskus (Luke) toteaa lausunnossaan, että läheisillä suoje-lualueilla hankealueen läheisyydessä pesii lajeja, joiden elinpiirit laajuutensa vuoksi todennäköisesti ulottuvat hankealueelle, mutta tiedot lajistosta ovat puutteelliset. Lisäksi Luke näkee, että hankkeen ja kaavoituksen tulevissa vaiheissa on tärkeää huomioida yhteisvaikutukset lähiseudulle sijoittuvien isojen tuulivoimahankkeiden kanssa, sillä ne muodostavat laajoja tuulivoima-alueita metsäpeurojen ja suurpetojen kannalta tärkeille alueille. Yhtenäiset häiriöttömät luontoalueet ovat tärkeitä ihmistoimintaa karttaville lajeille, kuten metsäpeura ja suurpedot.</i> <i>Suurpetojen osalta Luke toteaa lausunnossaan, että hankealueella tai sen läheisyydessä havaitaan karhun pentueita ja alue sijoittuu Sonkajärven susireviirille (perhelauma). Luke näkee, että tehtyjen selvitysten perusteella on hyvin mahdollista, että hankealue sijoittuu suurpedoille lisääntymisen ja levähtämisen kannalta tärkeään elinympäristöön. Luke huomauttaa, että kyseessä on luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeja, jolloin näiden lisääntymis- ja levähdyspaikojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla. Luontodirektiivin tulkintaohjeiden mukaan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja tulee suojella myös silloin, kun ne hylätään, mutta on riittävän todennäköistä, että laji palaa näille paikoille. Näin ollen sellaista häirintää hankkeen ei tule aiheuttaa, missä lajin yksilöt joutuisivat lisääntymisen tai levähtämisen (talvipesä) osalta turvautumaan väistämiseen.</i> Kaavaehdotuksen alueella on lukuisia luontokohteita. Kaavaehdotuksessa kehitetään, miten myllyt on kaavoitettu näiden kohteiden ulkopuolelle ja vaikutusta luontokohteisiin ei ole. Vaikutusten olemattomuutta on kyllä ihmeteltävä, jos jo kaavaehdotuksessa itsessään todetaan; Havaintojen perusteella Rahkasuon, Iso Rahkalammen ja Pieni Rahkalammen muodostama kokonaisuus, Koivusuon ja Jauhосуon muodostama laaja kokonaisuus, Viidansuo ja Hetesuo voidaan tulkita linnustollisesti arvokkaiksi kohteiksi. Tuulivoimalan lapoihin tai voimalatorniin törmäminen on todettu monessa tutkimuksessa linnuille suureksi riskiksi.	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi. Hankkeesta aiheutuvat suurpetovaikutukset on selvitetty ja karhuun arvioidaan kohdistuvan kohtalaisia vaikutuksia, koska alueelta tunnetaan pentuehavaintoja. Hankkeesta on tehty törmäysmallinnus. Sen mukaan kokonaisuutena törmäysriskit ovat hyvin vähäisiä ja riskilentojen määrät pääosin erittäin vähäisiä. Tulosten perusteella yhdellekään lajille ei arvioida aiheutuvan populaatiotason muutoksia törmäyksistä
Ihmiset	Merkitään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Vaikutusta ihmisiin on kaavaehdotuksessa vähätelty. Aluehallintovirasto (AVI) toteaa perustellussa päätelmässä kaavaehdotuksesta seuraavaa: <i>Vaihtoehtojen vertailun osalta on ilmeistä, että tämänkin hankkeen negatiiviset vaikutukset ovat lukumäärältään, vaikuttavuudeltaan sekä merkitykseltään selkeästi laajemmat ja suuremmat (lukumäärältään liki nelinkertaiset) kuin positiiviset vaikutukset. Mikäli varsinaisten vaihtoehtojen kanssa vertaillaan yhdessä myös sähkönsiirron vaihtoehtoja, korostuvat negatiiviset vaikutukset entisestään (lukumäärältään yli nelinkertaiset). Myös sosiaalisten vaikutusten osalta negatiiviset vaikutukset ovat määrältään ja merkittävyydeltään suuremmat kuin positiiviset vaikutukset.</i> AVI korostaa, että huomioitaessa jo edellä mainittu erilaisten vaikutusten painotus, merkittävimmiksi arvioitut vaikutukset sekä asukaskyselyn tulokset, on perusteltu syy nostaa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten merkitys aivan keskeiseksi vaikutukseksi kyseisen hankkeen ja siihen tiiviisti liittyvien hankkeiden osalta. Myös sosiaaliset vaikutukset osana ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia tulee nostaa keskiöön. Samoin hankkeen sosiaalista hyväksyttävyyttä tulee tarkastella avoimesti ja kriittisesti. Voimaloiden käyttöikä huomioon ottaen sosiaalisten vaikutusten arviointia olisi syytä ulottaa kauemmas tulevaisuuteen kuin alueen tämänhetkisiin asukkaisiin. AVI:n lausunnossa mainittu asukaskyselyaineisto ei löydy kaavaehdotuksen aineistosta, vaikka niin kaavaehdotuksessa väitetään. Onko kaavaehdotuksen laatija piilottanut paikallisen murskaavan palautteen puiston rakentamisesta? Suurimmat vaikutukset paikallisiin ihmisiin syntyy väkikkeestä, melusta ja maisemavaikutuksesta. Näitä kaikkia on tarkasteltu tässä lausunnossa aikaisemmin ja todettu niiden vaikutusten arviointi epäluotettavaksi. Alue on maaseutua ja alueella asuvat ihmiset haluavat asua juuri maaseudun rauhassa. Osana maaseudulla asumista on luonnon keskellä asuminen. Kiinteistöni on suunnitellun HV puiston ja viitostien välissä Matkusjoen peltoaukeilla. Voisi kuvitella, ettei mökin pihassa näe kummoisia luonnon ihmeitä, mutta luulo ei ole aina tiedon väärti. Parin viime vuoden aikaisista havainnoista muutaman mainitakseni... ilveksen pen- nut leikkivät pihamaalla, susi navetan takana, karhu pihametsässä, ahma söi lähimetsän metsäkauriit, kurki pesii pihapellolla maalla luonto tulee lähelle. HV:n tuulivoimapuisto muuttaa alueen pysyvästi tuuliteollisuusalueeksi. Tullessaan HV:n tuulivoimapuisto näivettää ja tappaa asutuksen ja lomakiinteistöjen vuokraustoiminnan ainakin 3 km säteellä puistosta ja lopullisten haittojen selvittyä mahdollisesti kauem- paakin. Pohjois-Savon maakuntakaavassa alue on merkitty tuuliteollisuusalueeksi pienemmältä alalta kuin mitä kaavaesityksessä nyt on. Samoin maakuntakaavassa on määritetty alueen sopivan maksimissaan 15 tuulimyllylle.	Merkitään tiedoksi. Sähkönsiirto ratkaistaan erillisellä lunastustoimituksella kaavan valmistumisen jälkeen. Sen yhteydessä manaomistajia kuullaan ja johtolinjoja sovitetään maastoon niin, että niistä koituu mahdollisimman vähän haittaa. Merkitään tiedoksi. Sosiaalisia vaikutuksia on arvioitu kaavaselostuksessa. Asukaskyselyaineisto löytyy ympäristö.fi -sivuilta Honkamäki-Viidankankaan ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta alkaen sivulta 117.
Lopuksi Honkamäki – Viidankangas kaavaehdotuksessa on lukuisia epäselviä kohtia, tai vaikutusten arviointeja pidetään totena. Haitat tulevat leviämään arvioitua laajemmalle alueelle ja olemaan pahemmat juuri alle kahden kilometrin päässä myllyistä. Nykyisen ehdotuksen toteutuessa	Kaavaratkaisut perustuvat tehtyihin selvityksiin ja vaikutusten arviointiin. Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
todelliset haitat tulevat paikallisille ihmisille kärsittäviksi ja minkä takia? Jotta Sonkajärven kunta saisi kiinteistöverotuloja. Muita perusteluja en ole kunnanvaltuutetuilta kuullut. Ihmisten yksityinen omaisuus ja koti uh- rataan kunnan eteen. Tämä tulee aiheuttamaan ikuista katkeruutta kun- nan sisällä ja varsinkin päättäjiä kohtaan. Suosittelen kunnan päättäjiä, eli kunnanvaltuutettuja miettimään tarkkaan onko tuulivoimapuisto juuri tällä alueella välttämätön. Ja jos päädytään puiston rakentamiseen, niin sitten haittoja tulee vähentää reilusti poistamalla myllyjä kaavaehdotuk- sesta ainakin tuohon maakuntakaavan määrittämään 15 kpl määrään.	vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima- alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: "Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimalasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen".
50. MUISTUTUS 38	
Vastustan Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahankkeen kaavoitus- suunnitelmia ja puollan vaihtoehtoa VE0 = hanketta ei toteuteta.	Merkitään tiedoksi.
1. Luonnon monimuotoisuus ja eläimistö • LUO-3-merkintöjen lisäksi koko Honkamäki on metsojen soidin- aluetta, hirvien talvilaidunaluetta sekä suurpetojen (karhu, susi) esiin- tymisaluetta, myös maakotkien liikkuminen alueella on huomioitu vii- meisien vuosien aikana. • Luonnonvarakeskuksen (Luke) koostaman kansainvälisen kat- sauksen mukaan metsäkanalinnut väistävät tuulivoimaloita keskimää- rin viiden kilometrin etäisyydellä. Tutkimustulosten perusteella ei ole otettu metsäkanalintujen elinympäristöjä huomioon tuulivoimaloiden sijoittelussa. • Aiemmissa YVA-selvityksissä ei ole huomioitu uusimpia havain- toja eri lajeista ja LUO-3-merkinnät eivät ole todellisuuden mukaisesti esitetty tarpeeksi kattavasti koskien Honkamäkeä. • Myös Koivu- ja Jauhосуон alueille sijoitetut voimalat ovat liian lä- helle LUO-3-merkittyä aluetta. • Tuulivoimalat 11–16 eritoten ovat alueella tai liian lähellä eläi- mille paikallisesti arvokasta aluetta ja tulee poistaa kaavasta.	Yleiskaavassa on huomioitu arvokkaat luontokohteet ja eläimistö alueelle laadittujen kattavien selvityksien pohjalta. Osa selvityksistä on tarkoitettu vain viran- omaiskäyttöön, kuten päiväpetolintuselvitykset ja metsojen soidinpaikkaselvitys.
2. Vaikutukset metsätalouteen • Metsätalouteni perustuu pitkäjänteiseen PEFC-sertifioituun met- säntalouteen ja tuulivoimahanke hankaloittaa ja aiheuttaa esteitä met- sien käytölle, metsänhoidolle, kuljetuksille ja virkistyskäytölle (mm. metsästys, marjastus) ja heikentää luonnon tasapainoa. • Tuulivoimaloiden läheisyydessä on tärkeää noudattaa turvalli- suusohjeita, erityisesti talviaikaan, jolloin lapoihin ja rakenteisiin voi kertyä jäätä ja lunta. Tämä kertymä saattaa irrota ja sinkoutua ympä- ristöön, aiheuttaen vaaratilanteita. • Mahdollisena riskialueena voidaan pitää etäisyyttä, joka saa- daan laskemalla yhteen voimalan tornin korkeus ja roottorin halkaisija, jolloin 295 metriä korkean voimalan tapauksessa roottorin halkaisijan ollen 180 metriä, suositeltava turvaetäisyys on noin 475 metriä. • Turvavälietäisyys ei toteudu tuulivoimalan 13 ja Honkamäen tien väliin jäävän metsäni osalta. Metsä on talvikorjuukelpoista niin maas- ton kuin puustonkin osalta. • Tuulivoimala 13 tulee poistaa kaavasta.	Kaava-alueella voi metsätalouden harjoittaminen jat- tua tuulivoimarakennuspaikkoja ja tiestön ulkopuo- lella. Valtaosa kaava-alueesta säilyy maa- ja metsä- talousalueena. Metsätalouskäytöstä poistuva maa- ala on pieni osa koko suunnittelualueen kokonais- pinta-alasta. Parannettu ja ympärivuoden auki pidet- tävä huoltotieverkostosto palvelee myös metsätalouden kuljetuksia. Tuulivoimahanke ei estä alueen virkistys- käyttöä. Alueella voidaan jokamiehen oikeudella mm. marjastaa ja sienestää ja liikkua luonnossa. Jään laajempi muodostuminen ei ole sähköntuotan- nolle suotavaa. Tuulivoimalan rakenteisiin voi kertyä jäätä, kun olosuhteet jään muodostumiselle ovat so- pivat. Roottorin lapoihin ja muihin rakenteisiin kerty- nyt jää irtoaa viimeistään sulautuessaan ja putoaa, jol- loin voi aiheutua vaaratilanteita ja vahinkoja tuulivoi- malan läheisyydessä liikuttaessa henkilöille tai ajo- neuvoille. Jään syntyminen edellyttää matalaa alle 0

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	°C lämpötilaa ja korkeaa ilmankosteutta. Jään muodostuminen aiheuttaa vaaraa lähinnä sisämaan tykylumialueilla, joissa onnettomuusriski on pieni. Tuulivoimaloissa on automatiikka, joka havaitsee roottorin lapoihin kertyneen paksun jään aiheuttaman epävakauden ja pysäyttää voimalan. Konehuoneen katolle kertyvä lumi putoaa tuulivoimalan juurelle. Tuulivoimalat voidaan varustaa jäätymisen havainnointijärjestelmillä. Tällöin jäätävistä olosuhteista voidaan varoittaa valomerkein ja tarvittaessa tuulivoimalat voidaan pysäyttää. Tuulivoima-alueen sisääntulotielle asennetaan infotaulu, jossa on kuvattu tuulivoimaloiden sijoittuminen alueella, tieyhteydet ja muut turvallisuuteen liittyvät seikat. Tuulivoimalan lähialue voidaan lisäksi varustaa putoavasta jäädä varoittavilla kylteillä. Hankealueen lähiasutukselle irtoavasta jäädä ei koidu riskiä. Jäänheittoriskin muodostumista voidaan vähentää tarvittavilla varautumistimenpiteillä. Tuulivoimalan ohjausjärjestelmä tunnistaa jään aiheuttaman epätasapainon. Voimala osataan näin ollen pysäyttää, mikäli jäätä pääsee syntymään. Lisäksi jään muodostumista voidaan ennakoida seuraamalla Ruotsin ilmatieteen ja hydrologian laitoksen jäätämisen nusteita.
3. Melu ja terveydelliset vaikutukset ihmiseen - Metsärinteen ja Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimapuistojen hankealueiden välinen etäisyys on n. 3 kilometriä. Hankkeiden väliin jää vesistö ja kalliota sekä valtatie 5, jotka kumuloivat yhteisvaikutusta. Erityisesti melu-, välke- ja maisemavaikutuksia sekä niiden kumulatiivista vaikutusta paikalliseen asuinympäristöön ja viihtyvyyteen tulisi selvittää laajemmin. Kiinteistöjen arvonaleneminen tulisi myös selvittää. - Koska tuulivoimapuistojen välillä on vesistö, on tärkeää arvioida, miten hankkeet vaikuttavat vesistön ekologiseen tilaan, virkistyskäyttöön ja mahdollisiin melun heijastumisiin veden pinnasta. Yhteisvaikutusten myötä vesistön virkistyskäyttö vaarantuu. - Melu- ja välkemallinnukset on laskettu pienempien voimaloiden tiedoilla kuin mitä hankkeessa tulee olemaan eikä yhteisvaikutusta Metsärinteen hankkeeseen ole huomioitu. - On tärkeää jatkuvasti päivittää ja tarkistaa tutkimuksia ja suosituksia uusimman tutkimusaineiston ja ohjeistusten mukaisesti ja ne tulisi ottaa huomioon kaavoitusprosessissa. - Nykyisin voimassa olevien ohjeistuksien tekijän (Hannu Nykänen) tekemä uudempi tutkimus on luettavissa: https://tvky.info/wp-content/uploads/2023/03/TUVOTERRI-Esitutkimus-loppuraportti-.pdf - Näissä hankkeissa tuulivoimaloiden keskinäiset etäisyydet sekä etäisyydet vakituiseen ja loma-asutukseen ovat liian lyhyitä ja voivat johtavat merkittäviin melu-, välke- ja infraääniongelmiin.	Hankkeen vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä. Myös yhteisvaikutuksia on arvioitu laajasti muun muassa kaavaselistuksessa kappaleessa 8.14. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asumisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylity.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
- Nykäsen tutkimuksen perusteella olisi suositeltavaa, että voimalat olisivat vähintään 3 km päässä asutuksesta, erityisesti suurilla 295 metrisillä voimaloilla. - Useat muut tutkimukset viittaavat siihen, että 3 km saattaa olla riittämätön etäisyys infraäänen ja matalataajuisen melun vaikutusten kannalta. Turvallinen etäisyys suurille voimaloille (295 m) voisi olla 3–5 km, erityisesti alueilla, joissa infraäänen ja matalataajuisen melun vaikutuksia ei ole täysin ymmärretty. Mm. vesistön, kallion ja maaperän vaikutukseen ei löydy vielä tarpeeksi tutkimustietoa. - Kaavakartan perusteella voimalat on sijoitettu vain 600–700 metrin etäisyydelle toisistaan, vaikka optimaalinen etäisyys olisi 1400–1800 metriä tai enemmän. Voimaloiden 20 ja 22 keskinäiset etäisyydet eivät täytä edes nykyisiä vähimmäisvaatimuksia. - Voimalat, jotka ovat alle 3 km vakituisesta tai loma-asutuksesta tulee poistaa. - Voimalat, joiden keskinäinen etäisyys on alle 1400–1800 metriä tulee poistaa.	Hajarakentamisen rakentamis lupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti väkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 väkettä/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 väkettä/vuosi, koska tuulivoimaloiden väkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen väkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen väkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Väkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen väkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja väkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Jos asukas kuitenkin kokee räsytystä, tulee hänen tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi räsytysten kohtuuttomuutta ja voi velvoittaa toiminnanharjoittajan tekemään selvityksiä ja mittauksia. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja päätöksenteon tueksi (Laki eräistä naapurussuhteista 17 §). Asumalla on kunnan päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi perustellusti määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melututkimukset. Mikäli tutkimus osoittaa melusta aiheutuvan kohtuutonta räsytystä, on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella mahdollisuus antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva yksittäinen määräys, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi (Ympäristönsuojelulaki 180 §). Mikäli tarvittavien toimenpiteiden yksilöiminen on vaikeaa ja niiden vaikuttavuus on epävarmaa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi edellyttää toimijaa hakemaan ympäristölupaa (Ympäristönsuojelulaki 27 §), jonka lupaehdoissa on mahdollista asettaa rajoitteita toiminnalle. Tuulivoimaloilla ei ole vaikutusta kiinteistöjen hintoihin, vaan hintatasoa määrittävät muut, yksilöllisesti arvioitavat tekijät. Voimaloista aiheutuva häiriö koetaan subjektiivisesti, eli jokainen kokee voimalat eri tavalla. Tutkimukset muun muassa Suomessa (FCG ja Tuulivoimayhdistys, 2021) ja Yhdysvalloissa (Hoen; 2009, 2011 ja 2013) osoittavat, että tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	tilastollisesti merkittävää vaikutusta kiinteistöjen hintoihin. Liisa-Maria Linnalan tutkimus (2024) on uusi ja kattavin Suomessa tehty tutkimus tuulivoimaloiden vaikutuksesta lähialueen kiinteistöjen arvoihin. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 181 600 kiinteistökauppaa vuosilta 1990-2020 tuulivoimaloiden lähettyviltä eikä havaittu että tuulivoimaloiden läheisyydellä ja tuulivoimaloiden näkyvyydellä olisi tilastollisesti merkittävää vaikutusta lähialueen kiinteistöjen arvostuksiin.
4. Muut kaavasta nousevat asiat • Kaavakarttaan on merkitty uusi ohjeellinen moottorikelkkareitti Honkamäen tielle. • Yleiselle tielle reittiä ei voi siirtää. Nykyinen reitti soveltuu käyttöön parhaiten. • Tuulivoimalat 7, 8, 11, 13 ja 15 pitää siirtää tai poistaa jo aiemmin mainittuun suositeltavaan turvaetäisyyteen eli noin 475 metriä moottorikelkkareitistä. • Maisemakuva tulee muuttumaan radikaalisti ja mäkien päälle sijoitetut voimalat tulevat näkymään kauas. • Iso Koivumäen päälle sijoitettu voimala 14 tulee poistaa. • Honkamäen päälle sijoitetut voimalat 8, 11, 13, ja 15 tulee poistaa.	Moottorikelkkareitti on ohjeellinen. Lopullinen sijainti ratkeaa tarkemmassa suunnittelussa.
5. Kunnan vastuu • Tekninen lautakunta on saattanut Honkamäki-Viidankankaan ja Metsärinteen suunnitelmat ja kaavoitukset aikaiseksi kunnan päättäjien myötävaikutuksella. Tekninen lautakunta myöntänee nyt itsekin, että ilman mitään koulutusta. Kunnan hallitus ja valtuusto myöntänevät myös, että ovat myötävaikuttaneet hankkeita ilman koulutusta. Vain harvat ovat asiaan edes yksityisenä henkilönä yrittäneet tutustua. • Kunnalla on mahdollisuus oma-aloitteisesti säätää omat etäisyydet asutukseen ja hanketoimijat ovat niihin velvoitetut. Miksi näin ei ole jo tehty? • Kunnan velvollisuus on hakea ympäristölupaa ympäristö- ja terveysviranomaisten kanssa, suurempien voimaloiden osalta kunnan tulee ottaa ELY-keskus mukaan prosessiin. Prosessi tulee aloittaa heti. • Kunnan velvollisuus on huolehtia tarvittavista purkuvakuuksista. Viimeistään tilinpäätökseen on selvitettävä ehdolliset tulevat purkuvakuudet, jotka yksityisten yhtiöittämisen tms. kautta kaatuvat kunnan vastuulle. Onko kunta tietoinen, mitä kunnan vastuut ovat, jos sopimukset tehneet eivät voi velvoitteitaan suorittaa tai yhtiöittävät omistuksensa niin, että vastuu kaatuu kunnalle. Tämän tiedon kuntalaiset tulevat haluamaan jatkossa tietää. • Kunnalla on mahdollisuus lopettaa prosessi ja kaavoitus kokonaan. Miksi näin ei ole jo tehty?	Merkitään tiedoksi.

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Edellä mainittujen seikkojen valossa vastustan Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahankkeen kaavoitussuunnitelmia ja puollan vaihtoehtoa VE0 = hanketta ei toteuteta ja totean, että hankkeesta luopuminen juuri tässä hetkessä on ainoa oikea ratkaisu.	Merkitään tiedoksi.
51. MUISTUTUS 39	
Kannatan sitä, että tuulivoimapuistoa ei rakenneta (VE0). Rakentaminen aiheuttaisi paikallisten elinympäristöjen heikentymistä ja luontokatoa. Tuulivoima-alueet tulisi suunnitella pääasiassa alueille, jotka on jo otettu teolliseen käyttöön ja jotka sijaitsevat hyvien liikenneyhteyksien päässä. Voimalat ovat korkeudeltaan noin 300 metriä. Yhtä suuria tuulivoimaloita ei tietääkseni Eurooppaan ole rakennettu, eikä niiden todellisista vaikutuksista luontoon ole tietoa. Samoin vaikutuksista ihmisen terveyteen löytyy vähän tietoa.	Merkitään tiedoksi. Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää tuulivoimarakentamista. Honkamäki-Viidankankaan alue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheessa seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Maakuntakaava on määrätty voimaan AKL 201 §:n mukaisesti 24.2.2025. Pohjois-Savon liitto on myös todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossaan seuraavasti: "Nyt esitetyn tuulivoimaosayleiskaavaehdotuksen aluerajauksen ja voimalasijoittelun voi katsoa olevan voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen". Suomessa on useita tuulivoimapuistoja, jotka ovat noin 250 metriä metriä korkeita. Tuulivoimaloiden rakentamiseen liittyvää tietoa ja tutkimustuloksia on olemassa runsaasti. Kaavaselostuksessa on arvioitu tuulivoimaloiden terveysvaikutuksia kappaleessa 8.1.3.
Tuulivoimaloiden vaikutuksia eri eliöihin, kuten lintukantoihin ja liito-oravaan on arvioitava hankkeessa tehtyä huomattavasti tarkemmin. Esi-merkiksi maastopäiviä olisi oltava huomattavasti enemmän ja mallintamista olisi tehtävä tarkemmin. Lisäksi olisi tutkittava, miten tuulivoimateollisuus vaikuttaisi alueella havaittuihin suurpetoihin karhuun, ahmaan, suteen ja ilvekseen. Niistä karhu, ahma ja susi ovat uhanalaisia.	Hankkeen vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä. Myös yhteisvaikutuksia on arvioitu laajasti muun muassa kaavaselostuksessa kappaleessa 8.14. Metsälain ja vesilain mukaiset kohteet sekä luontoselvityksissä todetut arvokkaat luontokohteet, luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikat ja arvokkaiden luontotyyppien esiintymisalueet on merkitty kaavakartalle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeinä alueina ja luontoarvojen kannalta huomioitavina alueina kaavamerkinnoin. Lisäksi luonnonsuojelualue tai perustettavaksi tarkoitettu luonnonsuojelualue sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue on huomioitu kaavamerkinnoilla ja määräyksillä.
Voimalat heikentävät alueen viihtyisyyttä myös paikallisten ihmisten ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta. Havainnekuvat näyttävät, että maisema pilaantuisi ja alueen luonne muuttuisi peruuttamattomasti maaseutu- ja metsäympäristöstä teollisuusalueeksi. Tuulivoimalat aiheuttaisivat melu- ja valosaastetta sekä rajoittaisivat alueella liikku- mista.	Haittavaikutukset on otettu huomioon kaavaa laadittaessa. Kaavaratkaisu perustuu tehtyihin selvityksiin ja arvionteihin. Lainsäädännössä ei säädetä vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä. Myöskään Sonkajärven kunta ei ole tehnyt linjausta suojaetäisyyksistä. Lähtökohtana on tuulivoimaloista

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
	aiheutuvien vaikutusten, eli erityisesti melun ja välkkeen huomioiminen. Honkamäki-Viidankankaan hankkeen meluvaikutuksia arvioidaan lähtökohtaisesti suunnittelutietoihin ja mallinnuksiin perustuen, ja mallinnukset laaditaan noudattaen ympäristöhallinnon ohjetta tuulivoimaloiden melun mallintamisesta (2/2014). Mallinnuksin arvioidut meluvaikutukset pysyvät melun ohjearvojen puitteissa (Valtioneuvoston asetus 1107/2015 ja asumisterveysasetus 545/2015), joten osayleiskaava täyttää lähtökohtaisesti alueidenkäyttölain vaatimukset tältä osin. Ennen rakentamisluvan myöntämistä on vielä varmistettava, etteivät ohjearvot ylity. Hajarakentamisen rakentamislupamenettelyssä huomioidaan ympäristöhallinnon suositusten mukaisesti välkkeen ulkomaiset ohjearvot kuten Ruotsin ohjearvo 8 välketuntia/vuosi tai Tanskan ohjearvo 10 välketuntia/vuosi, koska tuulivoimaloiden välkkeelle ei ole Suomessa annettu ohjearvoja. Kaavaratkaisun mukaisen tuulivoimahankkeen välkevarjostusmallinnuksen mukaan ilman puuston vaikutusta vuotuinen välkevarjostusaika ei saa ylittää suositusarvoa 8 h/a asuin- tai lomarakennuksilla. Välkemallinnuksen mukaan vuotuinen todennäköinen välkevaikutus jää alle ko. ohjearvon kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen kohdilla. Tuulivoimalan melusta ja välkkeestä ei saa aiheutua kohtuutonta räsytystä ympäristölle (Laki eräistä naapurisuhteista 17 §). Tuulivoimalat eivät estä alueella liikkumista, vain sähköasema aidataan. Muutoin alueella saa liikkua vapaasti.
Paikallisten asukkaiden kanssa ei ole käyty aitoa vuoropuhelua hankkeesta, eikä heidän näkemyksiään ole huomioitu kuin kosmeettisesti. Hankkeen suunnitelmissa kerrotaan usein esimerkiksi, mikä on tuulivoimapuiston etäisyys Sonkajärven taajamasta. Sen sijaan pienten kyläyhteisöjen olemassaolo unohtuu usein.	Yleiskaavan ja YVA:n yhteydessä on järjestetty asukaskysely ja asukastilaisuuksia. Lisäksi kaavasta on voinut antaa mielipiteitä kaavoituksen aloitus- ja valmisteluvaiheessa sekä ehdotusvaiheessa asukkailla on ollut mahdollisuus jättää muistutuksia. Asukkaat voivat olla suoraan yhteydessä kuntaan, kaavan laatijaan tai hankevastaavaan lisävuoropuhelun tarpeessa.
Teollisen mittaluokan tuulivoiman rakentamisessa on otettava huomioon kaikki Pohjois-Savon maakunnan ja naapurimaakuntien sekä Sonkajärven kunnan alueelle suunnitellut lukuisat tuulivoimahankkeet ja arvioitava niiden yhteisvaikutuksia luonnon ja asukkaiden näkökulmasta. Kuten useat tahot ovat peräänkuuluttaneet, on Sonkajärven kunnan luotava viimeinkin tuulivoimastrategia. Tällä hetkellä tuulivoiman kehittäminen ei ole kestäväällä pohjalla, kun vaikutuksia kuntalaisten elämään, luontoon ja elinkeinoin ei ole punnittu kokonaisvaltaisesti.	Hankkeen vaikutukset on selvitetty kattavasti ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ja kaavoituksen yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ja selvittämisessä. Myös yhteisvaikutuksia on arvioitu laajasti muun muassa kaavaselostuksessa kappaleessa 8.14

MUISTUTUS	VASTINE JA TOIMENPITEET
Lisäksi yhdyin Toivakon kyläyhdistyksen muistutukseen 20.3.2025.	
52. MUISTUTUS 40	
Vetoomus Hirvijärven seudun erämiehet ry toiminnan jatkamisen puolesta. Metsästysseuramme on perustettu vuonna 1958 ja toiminut siitä asti aktiivisesti. Laitan oheiseen liitteeseen kartan metsästysmaistamme. Meillä on 4300hehtaaria metsästysmaita ja vaikka olemme pieni metsästysseura, olemme hyvin aktiivinen pieni joukko. Seurassamme on noin 40 jäsentä. Toimintamme on vaarassa loppua, mikäli tuulivoimapuistohankkeet toteutuvat. Metsästysmaamme ovat molemmin puolin valtatie 5, ja sijoittuvat juuri metsärinteen ja honkamäki-viidankangas tuulipuistojen alueille. Toivomme että katsotte karttaa ajatuksen kanssa. Olemme hyvin surullisia, että harrastuksemme on vaarassa loppua. Eikö Sonkajärven kunnan tavoite ole kuitenkin, että asukkailla on mahdollisuus ja oikeus harrastaa?	Merkitään tiedoksi. Tuulivoimaloiden alueella saa liikkua vapaasti rakentamisaikaa lukuun ottamatta, ainoastaan sähköaseman alue aidataan. Tuulivoimaloiden rakentaminen ei estä alueella metsästystä. Hyvä tieverkko hyödyttää myös metsästäjiä, ja tuulivoimalahankkeiden omistajat toimivat yhteistyössä metsästysseurojen kanssa metsästyksen edellytysten turvaamiseksi tuulivoimalueille. Tuulivoiman rakentamisen ja metsästäjän yhteensovittaminen onnistuu hyvällä tiedottamisella ja varovaisuudella, jota nyt jo toteutetaan sekä tuulivoimahankkeissa että metsästyksessä.